Utgitt av Norad
mars 2006

NEPAL:

Redd Barna-skoler under røde flagg

I Nepal vaier røde flagg med hammer og sigd over skoler som er sponset av norske bistandspenger. Bistandsaktuelts utsendte rapporterer fra Redd Barna-støttede lokalsamfunn i gerilja-kontrollerte områder.

Side 16-17

En lærer hjelper barna i en Redd Barna-finansiert skole i Katmandu-dalen.

FOTO: KEN OPPRANN

DEBATT:

Hilde Frafjord Johnson om Verdens-banken og FN

Side 24

bistandsaktuelt

fagblad om utviklingssamarbeid · nr. 2 · 2006

Har vi for dårlig kontroll? Side 8-9

Fra kuler og krutt til kamp mot nød Side 3

Norad-sjef kritiserer dobbelt-rolle Side 4-5

Lanserer Plan B for fly-skatten Side 19

Legger om aids-politikken Side 6

Vi tester Nigerias Nollywood Side 28

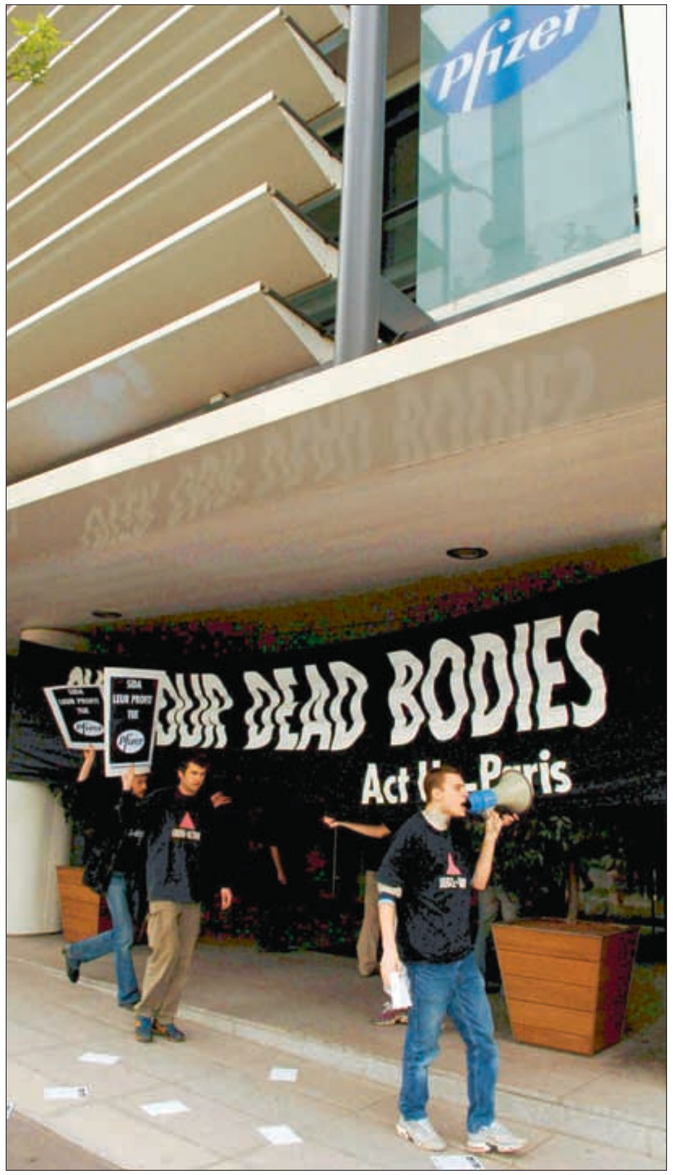

«Pfizers grådighet dreper – aidsmedisiner til Afrika!» ropte aktivister som protesterte utenfor selskapets hoved-kontor i Paris i april 2005.

FOTO: SCANPIX/EPA/ERIC HADJ

KN-sjef sa ja til Pfizer – høstet storm

■ To millioner kroner fra verdens største farmasiselskap Pfizer har gjort at Kirkens Nødhjelp-sjef **Atle Sommerfeldt** (bildet) har fått bråk internt i organisasjonen. En person har sagt opp sin stilling i protest mot pengegaven.

■ Nå høster Kirkens Nødhjelp også indirekte kritikk fra sentrale aktører i den internasjonale bistandsbransjen. – Farmasi-selskapene har et dårlig rykte og er nå ekstremt ivrige etter å kjøpe seg goodwill, sier **Jess Worth**, rådgiver i Action Aid. Hun advarer mot at Kirkens Nødhjelp kan bli misbrukt av Pfizer.

■ Sommerfeldt sier at pengegaven fra legemiddelgiganten kom helt uten forpliktelser for Kirkens Nødhjelp.

Side 7

A-blad
RETURADRESSE: Bistandsaktuelt, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

Prøv Bistandsaktuelt på nett: www.bistandsaktuelt.no

DEBATT

Nei til kutt i Nepal-bistand

AV KIRKENS NØDHJELP, FORUT, UTVIKLINGSFONDET, REDD BARNA, ADVOKATFORENINGEN, TIBETMISJONEN, TSO PEMA TIBETANSK SKOLE, NORMISJON, PLAN NORGE OG LHL

NORSKE FRIVILLIGE organisasjoner med samarbeid i Nepal har mottatt tildelingsbrev fra Norad der bevilgningene til prosjekter til sivilsamfunnsorganisasjoner og humanitære støttetiltak i landet skal kuttes med 10 prosent i 2006, som et politisk signal til Nepals myndigheter.

Organisasjonene er i møter i med ambassaden i Nepal (april 2005) og i Oslo (august 2005) gjort oppmerksom på nedskjæringer på tiltak i Nepal som følge av konfliktsituasjonen og ønske om politisk markering overfor myndighetene. På møtet i Kathmandu ble det understreket at gode, konfliktsensitive bistandsprosjekter vil være de norske frivillige organisasjoners beste bidrag til å ende voldsspiralen og å bygge det sivile samfunn i Nepal.

Vi ser at denne type signalisering kan være på sin plass overfor nepalske myndigheter, men vi er uenige i at dette signalet har samme budskap når det brukes til kutt i NGO-bistanden som i stat-til-stat-bistanden.

NORSKE ORGANISASJONER som yter støtte til nepalske søsterorganisasjoner og prosjekter forsøker på sin side å stimulere til tiltak og initiativer i landet som understøtter den positive rollen sivilsamfunnet kan ha i konfliktsituasjonen; opprettholde rimelige livsvilkår og servicefunksjoner til utsatte grupper, driver ren humanitær virksomhet og hjelp til å holde fokus på grunnleggende menneskerettigheter. Alt i alt mener vi at vår støtte til Nepal er produktiv i forhold til å opprettholde en god del tjenester og utvikling i lokalsamfunn i de områdene hvor vi har virksomhet, at hjelpen er sensitiv i forhold til å gi støtte kun til ikke-kjempende parter, og at vi bidrar til å holde fokus på grunnleggende vilkår og rettigheter.

Vi signaliserer helt klart til våre nepalske samarbeidspartnere i organisasjoner, feltprosjekter, i byråkrati og styrende myndigheter og enkeltpersoner på alle sider i konflikten at den politiske utviklingen i landet er negativ, men at vi ikke vil glemme dem i denne situasjonen. Derimot ønsker vi å fortsette å gi støtte til et spor som kan bidra til å få landet på rett kjøl.

Norske organisasjoner som jobber i Nepal mener at den norske regjeringens kutt i støtten til organisasjonenes arbeid i landet er uheldig. Bildet er fra et av Redd Barnas prosjekter i Katmandu-dalen.

FOTO: KEN OPPRANN

debatt

VÅRE PARTNERE i det nepalske sivile samfunn er i stor grad organisasjoner om er sterkt kritiske til både regimet og opprørerne. De forsøker å bidra til en demokratisering, forsvarer grunnleggende menneskerettigheter og bidrar til levering av tjenester som regimet ikke kan eller vil levere. Å kutte støtten til slike organisasjoner og aktiviteter bidrar ikke til økt press på regimet i Nepal, snarere tvert imot. Det svekker den sivile, ikkevoldelige opposisjonen som kan fungere som et alternativ både til regimet og maoistene. Kuttet undergraver derfor signalet til regimet om at demokratisering er nødvendig, og erstatter det med et signal om at Nepal generelt nedprioriteres. Dette er et signal som er svært uheldig og vil virke mot sin hensikt i forhold til ønsket om demokratisering.

DERFOR MENER VI at kutt i bistanden til norske organisasjoners virksomhet i Nepal som et politisk virkemiddel overfor de kjempende partene virker mot sin hensikt. Det er ikke samsvar mellom mål og midler.

Vi ønsker å møte Utviklingsministeren for å diskutere dette så raskt som mulig.

Dette brevet ble sendt til utviklingsminister **Erik Solheim** 17. februar.

Følg bistandsdebatten på nett!

På våre nettsider www.bistandsaktuelt.no finner du blant annet:

Tuberkulose og hiv/aids
AV OLAV AALBERG, LANDSFORENINGS FOR HJERTE- OG LUNGESYKE

Norsk støtte til sykepleiereksport fra Malawi?
AV ARNE DAAE HOPLAND

Utviklingsministeren og landbrukets plass i norsk utviklingspolitikk
OTTO FORMO, JORDSKIFTEKANDIDAT

Botswana –smilets land
AV ARNE SAUAR, SOSIALØKONOM

Følg bistandsdebatten i bransjens eget fagblad!

rettelser

I forrige utgave av Bistandsaktuelt sto artikkelen «Brøt med Verdensbanken i Vietnam». Her er Pham Dinh Cuong, underdirektør i det vietnamesiske finansdepartementet tillagt følgende: « Cuong sier også at man fra vietnamesisk side har opplevd at Verdensbanken i denne saken har hatt et stort behov for kontroll og styring.» Dette har Cuong aldri sagt og skyldes en feiltolkning fra journalistens side. Bistandsaktuelt beklager.

En våken leser har også lest våre artikler fra Nepal og påpeker at kong Gyanendra er den yngre broren til den avdøde kong Birendra, ikke hans eldre bror. Han skriver dessuten at det ikke er Girija Prasad Koirala som er avbildet på en plakat, slik det hevdes i bildeteksten, men den fengslede tidligere statsminister Sher Bahadur Deuba. Bistandsaktuelt beklager.

bistands aktuelt
Fagblad om utviklingssamarbeid
nr. 2/06 – 9. årgang

Fagbladets redaksjon arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat.

Ansvarlig redaktør:
Jon Bech

Redaktør:
Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Journalister:
Liv R. Bjergene
lrb@norad.no
Tone Bratteli
tbr@norad.no
Ellen Hofsvang
ellenhofsvang@online.no
Synnøve Aspelund
syas@norad.no
Tor Aksel Bolle
toab@norad.no
Elisabeth Salvesen
elsa@norad.no

Redaksjonsråd:
Axel Borchgrevinck
Morten Bøås
Tore Linné Eriksen
Line Hegna
Bibiana Dahle Piene

Internett:
www.bistandsaktuelt.no

Postadresse:
Boks 8034 Dep., 0030 Oslo

Kontoradresse:
Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefon sentralbord:
22 24 20 30

Telefon redaksjon:
22 24 20 40 - 22 24 05 72

E-post redaksjon:
gz@norad.no

Telefon annonser:
22 24 20 40 – 22 24 05 72

E-post annonser:
gz@norad.no

Design / produksjon:
Odyssé reklamebyrå/
Akela grafisk design,
Fred Isaksen, Larvik #6561

Trykk:
Nr1 Trykk as

Abonnement:
Bistandsaktuelt, Norad,
Boks 8034 Dep., 0030 Oslo.
Telefon: 22 24 20 59.
E-post: adr-ba@norad.no

Abonnement kan også tegnes via internett:
www.bistandsaktuelt.no
Abonnementet er gratis.

Artikler i Bistandsaktuelt uttrykker ikke nødvendigvis et offisielt syn.

Utgiver:
Norad

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:
Tirsdag 7. mars 2006

Opplag – denne utgaven:
15 500 eksemplarer

MÅNEDENS SITAT:

«Ein kunne tru Norad representerer ein kommuniststat»

Fra lederartikkel i Dagen 28. februar 2006.

LEDER

Deilig er jorden

Landbruket har en dominerende stilling i mange fattige land. I Afrika står landbruket for om lag 2/3 av sysselsettingen, 1/3 av BNP og halvparten av eksporten. Landbruket har en sentral plass i uformell sektor og i den formelle økonomien. Landbruket er også en økonomisk drivkraft som kommer bybefolkningen til gode.

Til tross for at landbruket er avgjørende for økonomisk utvikling og fattigdomsbekjempelse, har satsingen på landbruk vært synkende i mange av de fattigste utviklingslandene. Mye av den potensielle landbruksjorda ligger ubrukt. Dette har hatt negative konsekvenser, for matvareproduksjon, matvaresikkerhet, sysselsetting og generell økonomisk utvikling. Ifølge FAO har 27 land sør for Sahara behov for matvarebistand. Landbruket har heller ikke vært prioritert utviklingssamarbeid.

Norsk bistand til landbrukssektoren ligger på ca. 4 prosent av den totale bistanden. Handlingsplanen for norsk bistand til landbruksutvikling, som ble fremlagt i mai 2004, har en bred tilnærming. Det skal legges vekt på politiske reformer, næringsutvikling, miljø, kvalitetssikring, økt tilgang til finansielle tjenester og styrking av juridiske rettigheter. Ikke minst gjelder det siste retten til å eie og arve jord. Også forskning og utdanning vektlegges.

Det skal brukes mer bistandspenger på landbrukformål, og planer skisserer 50 ulike tiltak. Bistanden skal konsentreres om land som selv prioriteter landbruket. I første omgang er Etiopia og Malawi valgt ut til såkalte pilotland, mens Madagaskar vurderes nærmere. Et viktig tiltak vil være å styrke lokale og uavhengige produsentorganisasjoner som driver etter bedriftsøkonomiske prinsipper.

I tillegg til økt produktivitet, er det viktig å øke tilgjengelighet til markeder, både lokalt, regionalt og internasjonalt. Dette forutsetter bl.a. at landbruksvarer fra utviklingsland møter mindre handelshindringer i industrilandene i nord, og at det kan legges til rette for mindre ensidig og mer bearbeidet eksport.

Skal fattigdommen bekjempes, er det ingen vei utenom økt satsing på landbruket. Den norske handlingsplanen vil være et viktig bidrag i kampen mot fattigdom. Handlingsplanen har nå noen år på nakken, og det er viktig at bistandsforvaltningen nå viser til resultater som gir håp for fremtiden i utsatte bygdesamfunn i våre samarbeidsland.

bistandsaktuelt forbeholder seg retten til å lagre og utgi alt stoff i fagbladet i elektronisk form. Redaksjonen forbeholder seg også retten til å forkorte innsendte manuskripter.

På grunn av stor pågang av debattinnlegg, kronikker, reisebrev, o.l. vil mange artikler ikke komme på trykk.

Debattinnlegg honoreres ikke.

Tomas Colin Archer i ny uniform, nå som generalsekretær i Flyktninghjelpen. FOTO: FLYKTNINGHJELPEN

Flyktninghjelpens nye general

portrett

HVEM:
Tomas Colin Archer

HVA:
Ny generalsekretær i Flyktninghjelpen

HVORFOR:
Med flere toppstillinger i Forsvaret bak seg tar han nå over som sjef i en av Norges største humanitære organisasjoner.

Tomas Colin Archer (53) er tidligere generalinspektør for Luftforsvaret og sjef for Fellesoperativt hovedkvarter. Nå har han lagt vekk uniformen for å lede en humanitær organisasjon i noen av verdens mest brennbare konfliktområder.

• ELLEN HOFSVANG

Han er utdannet jager- og helikopterflyger. Da han sist besøkte Afghanistan, i fjor, var det som generalløytnant og sjef for Fellesoperativt hovedkvarter på inspeksjon hos de norske soldatene. Neste gang blir det som generalsekretær for Flyktninghjelpen, for å inspisere deres humanitære arbeid. Men selv om han framstår som selve personifisering av såkalte «integrerte misjoner», er ikke Archer noen forkjemper for integrering av militær og humanitær innsats.

– Nei, Flyktninghjelpen blir ikke en mer militær organisasjon med meg som leder, sier Tomas Colin Archer.

– Forsvaret bør drive forsvar og humanitære organisasjoner drive humanitært arbeid. Det har å gjøre med profesjonaliteten hos begge, sier han.

I en tid der forholdet mellom militære operasjoner og humanitær innsats er oppe til revisjon, blant annet i FN, er likevel Archers militære bakgrunn neppe noen ulempe.

– Her tror jeg den er en fordel, for selvfølgelig skjønner jeg den militære tankegangen også.

Drømmejobb. Den tidligere forsvarstoppen er helt tydelig fornøyd med sin nye jobb.

– Jeg har alltid ønsket å jobbe med humanitære spørsmål, det har hele tiden vært alternativet til forsvaret. Det føles så bra å være her nå! erklærer han.

Tomas Colin Archer overtar en organisasjon i rekordvekst. Fra 2002 til 2005, under ledelse av nåværende statssekretær i Utenriksdepartementet, Raymond Johansen, økte omsetningen fra 410 til 550 millioner kroner. Flyktninghjelpen har i dag over 100 ansatte på hovedkontoret, og totalt 1500 i til sammen 20 land.

Kan lede. Genuin interesse for humanitært arbeid var nok likevel ikke det som fikk vektskålen i Flyktninghjelpens styre til å vippe i Archers retning.

– Jeg har vel vist at jeg har lederegenskaper som funker, smiler han, og mener det er mange likheter mellom det Forsvaret han kom fra og organisasjonen han nå skal lede. Begge er komplekse kompetanseorganisasjoner, spredd på mange land eller mange steder i landet og krever utstrakt samfunnskunnskap og politisk forståelse.

Archer kan vise til hedersprisen «Årets leder i staten 1998», da som sjef for Bodø hovedflystasjon. I 2002 fikk han «Årets likestillingspris» for sin innsats for å styrke kvinners posisjon i Forsvaret. Hans ledelsesstrategi handler om å se ut:

– På samme måte som i Forsvaret har egentlig ikke hovedkontoret noen verdi i seg selv. Det er det vi får til ute som betyr noe, sier han.

Vil vokse. Ute er Flyktninghjelpen store. Sammenlignet med de andre store norske organisasjonene er de mindre her hjemme. De har ikke medlemmer som Røde Kors eller menighetene som Kirkens Nødhjelp.

> **Her har hjelpearbeidere holdt på i årevis, og så skal det være for farlig for soldatene?**

– Vi er for lite synlige, det er en utfordring, sier generalen.

Han ønsker å hente nye inntekter fra næringslivet.

– Jeg tror store deler av norsk næringsliv ønsker å jobbe mer med verdier, sier han.

Han har stor tro på at det finnes bedrifter der ute som er interessert i å bidra til Flyktninghjelpens fortsatte vekst. Målet er at halvparten av inntektene skal komme fra andre kilder enn den norske staten.

– Men vi ønsker jo at staten skal gi oss så mye at det målet blir vanskelig å nå. Særlig Norad er knipne med pengene når de bare bevilger 17 millioner kroner årlig til Flyktninghjelpen, mener han.

Soldater i Sudan. Oldebarnet til skipsbyggeren som gjorde navnet Colin Archer verdenskjent, bringer selv opp det eneste temaet som under intervjuet gjør han stum. Det dreier seg om enkelte politikeres bekymring for at det er for farlig for norske soldater i Sudan:

– Det er helt ufattelig at de kan få seg til å si noe slikt. Her har hjelpearbeidere holdt på i årevis, og så skal det være for farlig for soldatene? Jeg blir helt stum.

U-LANDSHANDEL

Bråk om dobbeltrolle

Norad er svært kritisk til at FFUs daglige leder driver «firma på si»

Samtidig som Tore Jørgensen har ledet det Norad-støttede Forum for utviklingshandel har han drevet sitt eget firma som importerer varer fra utviklingsland. – En slik sammenblanding av roller er uakseptabel og et klart tillitsbrudd, sier Norad-direktør Poul Engberg-Pedersen.

• SYNNØVE ASPELUND OG TOR AKSEL BOLLE

Etter initiativ fra FFU åpnet utviklingsminister **Hilde Frafjord Johnson** i 2004 en ny u-landshylle på et kjøpesenter i Kristiansand.

FOTO: HANDELSBLADET/LENA HECKENDORN

Det er en ny rapport, laget av konsulentfirmaet Scanteam på oppdrag fra Norad, som har avdekket det Norad-direktøren mener er en svært uheldig sammenblanding av roller. Sentralt i saken står Tore Jørgensen. I en årrekke har han vært pådriver i arbeidet for å øke importen til Norge fra utviklingsland. Jørgensen var tidligere primus motor bak Dagligvarehandelens u-landsutvalg og er i dag, med lønnsmidler fra Norad, den eneste ansatte i Forum for utviklingshandel (FFU).

Denne organisasjonen arbeider for å øke importen av varer fra u-land. Som daglig leder har Jørgensen jobbet for å finne fram til dagligvarer fra fattige land som potensielt kan selge på det norske markedet. Han har hatt tett kontakt med selgere i utviklingslandene og matvarekjedene her i Norge, samt med norske myndigheter.

Eget firma. Samtidig som Jørgensen har ledet den ikke-kommersielle organisasjonen FFU har han også drevet et rent kommersielt importselskap med navnet Suntrade. Firmaet, som eies av Jørgensens kone, driver ifølge årsmeldingen «import og engros-salg både innenfor dagligvare- og konfeksjonsbransjen.»

Suntrade hadde i 2004 driftsinntekter på litt over 900.000 kroner og det ble tatt ut utbytte på 100.000 kroner. Utbytte kommer ifølge FFU og Suntrade fra tidligere virksomhet. På oppdrag fra styret i FFU har Jørgensens Suntrade stått for importen av mesteparten av de varene som FFU har jobbet for at skal få innpass i norske butikker. Teamleder i Scanteam, Erik Holtedahl, mener at en slik sammenblanding av ulike roller kan være problematisk.

– Etter vår mening er det uheldig at daglig leder, uten at Norad er kjent med det, driver en kommersiell virksomhet som har åpenbare berøringspunkter med den ikke-kommersielle virksomheten som Norad støtter, sier Holtedahl. Han understreker imidlertid at det er FFUs styre som har bedt Suntrade om å stå for dette arbeidet med småleveranser i en oppstartsperiode.

> **De økonomiske forhold har vært 100 % ryddige.**
>
> **Steinar Kringlebotten**, styreleder i FFU.

Norad ikke informert. Norad skrev under en treårig avtale med FFU i 2002 og har siden den gang støttet organisasjonen med om lag 1,7 millioner kroner. FFU har levert inn årlige rapporter til Norad og det har vært jevnlige møter. Til tross for dette har ikke Norad blitt informert om at FFU og Suntrade samarbeider.

FFUs årsrapporter til Norad forteller om en rekke andre av samarbeidspartnere og praktiske forhold. Men Suntrade er ikke nevnt verken i årsrapporten for 2002, 2003 eller 2004. Det mener Norad-direktør Poul Engberg-Pedersen er alvorlig.

– Vi skulle selvfølgelig vært informert om dette. Den formen for sammenblanding av privatøkonomi og offentlig støttet virksomhet som vi ser her er uakseptabel, sier han.

Uklart om lønn. Engberg-Pedersen understreker at Norad ikke har grunn til å tro at det er blitt «stjålet fra kassen», men at det er rolleblandingen som er hovedproblemet. I rapporten fra Scanteam pekes det imidlertid på at Suntrades regnskaper viser at firmaet ikke har hatt lønnsutgifter i 2003 og 2004, selv om det har vært en betydelig aktivitet der. Samtidig har Norad bevilget penger for å dekke lønnsutgifter for Tore Jørgensen for hans arbeid i FFU.

I 2003 var lønnskostnadene på 300.000 kroner og i 2004 nærmere 380.000 kroner. Ifølge rapporten fra Scanteam tyder det på at Norad har betalt for arbeid Jørgensen har gjort i Suntrade.

– Dette er et av de punktene vi nå vil kikke nærmere på, sier Engberg-Pedersen.

– *Kan det bli aktuelt å kreve tilbakebetaling av penger?*

– Det er for tidlig å si noe om. Vi skal nå gå gjennom saken og også se på nye opplysninger som FFU har sendt oss om de momentene som rapporten tar opp, sier Engberg-Pedersen.

«100 % ryddig». Tore Jørgensen ønsker ikke selv å kommentere det som kommer fram om ham i rapporten, og henviser oss til FFUs styreformann, Steinar Kringlebotten.

– Hentydningene om dobbeltrolle og uryddige økonomiske forhold er håpløse. FFU har i et detaljert brev til Norad vist at de økonomiske forhold har vært 100 % ryddige. Det ville Scanteam ha fått dokumentert hvis de hadde spurt, sier Kringlebotten.

Han peker på at styret selv ville at Tore Jørgensen også skulle ta et «kommersielt ansvar» i en begynnerfase:

– Det har vært den eneste praktiske muligeten for å få på plass varene i butikkene. Det er et enestående og svært konkret prosjekt. At Scanteam ikke har sett dette, er vanskelig for oss å forstå.

– *Så du avviser at det har vært en uheldig sammenblanding av kommersielle og ideelle interesser, slik rapporten hevder?*

– Det har ikke vært noen sammenblanding mellom Norad-penger og Suntrade. Virksomheten i Suntrade har dessuten gått med underskudd. Styret i FFU har ikke grunn til å betrakte forholdet som annet enn en kommersiell samordningsfunksjon for å få prosjektet på beina, sier Kringlebotten.

Misforstått. Styrelederen i FFU ser ingen grunn til at de skulle ha fortalt Norad om Suntrade. Han er enig i at forholdet mellom organisasjonen og Suntrade ser merkelig ut i rapporten, men mener konsulentene fra Scanteam har misforstått.

– Siden alt har foregått i ordnede former, og bruken av Suntrade som koordinator av forretningsmessige grunner har vært den eneste muligheten for å nå målet, har styret i FFU ikke sett noe behov for å informere Norad spesielt om dette, sier Kringlebotten.

Han karakteriserer samtidig daglig leder Tore Jørgensen som «svært kompetent med sin lange erfaring fra feltet og sin idealistiske holdning».

FORUM FOR UTVIKLINGSHANDEL (FFU)

■ På FFUs internettsider presenteres organisasjonen slik: «FFU er en ikke-fortjeneste organisasjon som arbeider for å etablere nye handelslinjer for dagligvarer fra utviklingsland. Bak forumet står det norske bistandsmiljøet representert ved Kirkens Nødhjelp og en samlet dagligvarehandel gjennom Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Norges Colonialgrossisters Forbund og Coop-Norge AS.»

■ Ti butikker i Ica, Coop og Norges-Gruppen har egen hylle med varer distribuert via FFU. Blant varene er for eksempel te, sjokolade og honning.

■ FFU har samarbeidet med Norad siden 2002 og mottatt om lag 1,7 millioner kroner i støtte.

Les mer på: www.ffuhandel.no

U-LANDSHANDEL

Få spor av arbeidet for økt u-landsimport, mener konsulentfirma

Arbeidet for å øke importen av u-landsvarer til Norge har gitt få konkrete og målbare resultater, ifølge Scanteams rapport. Dessuten er koordineringen mellom de ulike tiltakene for dårlig.

• SYNNØVE ASPELUND OG TOR AKSEL BOLLE

Det er de tre organisasjonene Initiativ for etisk handel (IEH), Forum for utviklingshandel (FFU) og Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon (HSH) som får gjennomgå i den ferske rapporten fra Scanteam. Kritikken rettes spesielt mot de to sistnevnte organisasjonene. Selv om arbeidet som gjøres for å øke u-landsimporten betegnes som «positivt», er manglene åpenbare. For det første finnes det ikke statistikk som gjør det mulig å måle konkrete resultater og virkninger av innsatsen, ifølge rapporten. For det andre er det lite samordning mellom ulike organisasjoner og tiltak, noe som også bidrar til å «pulverisere resultatene». Norad får også kritikk – for dårlige rapporteringsmaler og manglende krav til resultater.

– Det burde jo egentlig være veldig enkelt å måle hvilke produkter som er blitt importert og fra hvilke land, men det er altså ikke blitt gjort. Vi har ikke fått noen tall verken fra Forum for utviklingshandel eller Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, sier teamleder Erik Holtedahl i Scanteam.

Gjennombruddsår. De to organisasjonene tilbakeviser kritikken fra Scanteam.

– Scanteam har misforstått hvordan dagligvarebransjen fungerer. Det tar lang tid å identifisere produkter fra utviklingsland og få de inn i norske butikker, sier Steinar Kringlebotten, styreleder i Forum for utviklingshandel.

Han mener dessuten forskerne gjorde feil ved å ikke ta med aktivitetene i 2005, som han betegner som et gjennombruddsår for u-landsimporten. Da fikk FFU på plass u-landshyller med 50 produkter i ni butikker.

> **Det burde være enkelt å måle hvilke produkter som er blitt importert og fra hvilke land.**
>
> **Erik Holtedahl**, teamleder i Scanteam.

– Hvor mye mer konkret enn det går det an å bli, undrer Kringlebotten.

Også Thomas Angell, direktør i HSH, mener mangel på tall er en litt søkt problemstilling.

– Vi kunne selvfølgelig ha rapportert mer detaljert, for eksempel om hvor mange avtaler vi har, hvor mange innkjøpere som har reist til forskjellige land og hva som har kommet ut av det. Men det har så langt ikke vært ønsket av Norad og derfor har vi heller ikke gjort det.

Fair Trade og Fairtrade. At koordineringen mellom ulike tiltak er svak, illustreres blant annet ved at det eksisterer to nesten identiske merker side om side – nemlig Fair Trade (i to ord) og Fairtrade (i ett ord). Førstnevnte er knyttet til FFUs u-landshyller, sistnevnte til Max Havelar. For å gjøre forvirringen total er noen av Max Havelars Fairtrade-produkter å finne i u-landshyllene som er merket med Fair Trade.

– Dette kan nok virke forvirrende på forbrukerne og samordningen kan nok bli bedre på noen områder, men samtidig er styrken til hyllen nettopp flere produkter samlet. Det er dessuten viktig å huske at de ulike organisasjonene har litt ulike arbeidsoppgaver, sier Steinar Kringlebotten.

– I stedet for mangel på samarbeid, vil jeg heller kalle det arbeidsdeling, samtykker Thomas Angell i HSH.

Norad vil ta tak. Rapporten anbefaler Norad å arrangere en praktisk workshop for alle aktørene som jobber for økt u-landsimport. Det rådet akter Norad å følge.

– Det er uten tvil et potensial for bedre koordinering. Det er viktig å støtte tiltak som kan bedre handelen med utviklingslandene, og vi er nødt til å diskutere med de norske aktørene hvordan dette kan drives bedre, sier Norad-direktør Poul Engberg-Pedersen.

Han mener Norad må bli flinkere til å stille krav til resultater.

– Når det gjelder ren import, burde det jo være nokså lett å måle konkrete resultater. Det er for dårlig at disse to organisasjonene ikke bedre kan dokumentere resultatene av arbeidet sitt, sier han.

❖

Leserinnlegget «Scanteam har misforstått» av styreformann i Forum for uviklingshandel, Steinar Kringlebotten, finnes på våre nettsider www.bistandsaktuelt.no/forum .

❖

Kaffesortimentet fra Max Havelaar er blant det som tilbys i dagligvarebutikkenes u-landshyller.

ORGANISASJONENE

Plan misfornøyd med Norad-støtte

Plan Norge søkte om drøyt 60 millioner kroner i støtte fra Norad, men fikk under halvparten. Organisasjonen er ikke fornøyd med Norads prioriteringer.

• TOR AKSEL BOLLE

Til tross for høy medieprofil og 97 000 norske faddere i ryggen klarte ikke Plan Norge å sjarmere Norad til å åpne pengesekken på vidt gap ved årets tildeling. Organisasjonen søkte om drøyt 60 millioner kroner i støtte for 2006, men den endelige tildelingen var «bare» på 28 millioner kroner. Det er økning på åtte millioner kroner fra året før, men Plan mener fortsatt at de burde fått atskillig mer fra Norad.

– Vi har tidligere gjort det helt klart at vi ikke er tilfredse med rammen for vår avtale med Norad. Dette tatt i betraktning vår folkelige forankring, programkvalitet og effektivitet, sier programdirektør i Plan Norge, Bjørn Rongevær.

Stor aktør. Barneorganisasjonen Plan International etablerte seg i Norge i 1996. Siden den gang har organisasjonens norske avlegger hatt en eksplosiv vekst. Mens Plan for åtte år siden hadde 12600 faddere, er det i dag 97 000 nordmenn som har et fadderbarn i Afrika, Asia eller Latin-Amerika. I 1997 hadde Plan fadderinntekter på om lag 13 millioner kroner, tallet for 2005 var 220 millioner kroner. Plan Norges samlede inntekter i fjor var på hele 268 millioner kroner. Det gjør organisasjonen til en av de absolutt største aktørene i den norske bistandsbransjen.

Og nettopp det er nok noe av årsaken til Plans misnøye. Organisasjonen får nemlig betydelig færre kroner fra Norad enn flere andre norske organisasjoner som – både i forhold til egen inntjening og fadderantall – er mindre enn Plan.

Ønsker fortsatt samarbeid. Fra Norads tildelingsbrev til Plan oppgis det at bistandsfaglige og kvalitetsmessige innvendinger er hovedårsaken til flere avslag. Flere prosjekter som ble godkjent, fikk heller ikke støtte. Rongevær sier at Norads tilbakemeldinger er viktige i arbeidet med å styrke prosjektkvaliteten.

Bjørn Rongevær, programdirektør i Plan Norge,

– Det er ulike grunner til avslagene. I noen tilfeller skyldes det prosjektets innretning, i andre kan det være behov for mer erfaring fra pilotfasen. Det viktigste er at både Norad og vi ønsker å gå videre med samarbeidet, understreker Rongevær.

Norad-direktør Poul Engberg-Pedersen synes ikke Plan har noen grunn til å klage.

– Plan Norges utilfredshet er en unødvendig selvhevdelse i forhold til andre norske sivilsamfunnsorganisasjoner, som også viser folkelig forankring, god programkvalitet og effektivitet, sier han.

Norad-direktøren viser til at Plan Norge er den eneste norske organisasjon, som Norad i år har kunnet gi en betydelig økt støtte. Økningen er på hele 40 prosent. Dessuten har regjeringen nettopp bevilget 10 millioner kroner til Plan i forbindelse med årets «Fotball for Afrika»-kampanje.

ORGANISASJONENE

121 millioner kroner til internasjonale organisasjoner

Det er en variert bukett med internasjonale organisasjoner som får nyte godt av norske bistandspenger i år. 121 millioner kroner er fordelt på 30 organisasjoner som jobber innenfor en rekke forskjellige områder.

På tildelingslista finner vi for eksempel organisasjoner som jobber med samarbeid mellom religiøse grupper, med fiskeres rettigheter i Asia og Afrika og med korrupsjon og ettersyn av myndigheters pengebruk. Norad støtter også ulike medieorganisasjoner. Det alternative nyhetsbyrået IPS får tre millioner kroner i støtte og Norad gir BBCs bistandsinitiativ, BBC World Service Trust, 750.000 kroner. International Planned Parenthood Federation er den internasjonale organisasjonen som får mest penger, hele 41 millioner kroner.

Norads direktør, Poul Engberg Pedersen sier i en kommentar at Norad i år har lagt vekt på å støtte organisasjoner som jobber innenfor reproduktiv helse, miljø og styresett.

– De organisasjonene vi prioriterer er pådrivere og talerør for utsatte grupper og styrker kompetansen og kapasiteten i utviklingslandene, sier Pedersen.

Organisasjoner som jobber innenfor reproduktiv helse, miljø og styresett, er Norad-direktørens yndlinger.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

HIV/AIDS

Ny norsk aids-politikk

Solheim lover at Norge «skal tale der andre tier»

En ny handlingsplan for norsk aids-politikk er på trappene. Retten til å bestemme over sin egen kropp og sin egen seksualitet står sentralt. Dessuten blir det mer fokus på sårbare grupper som unge jenter og homofile menn.

• ELISABETH SALVESEN

Den malawiske presidentens satsing på «avholdenhet, avholdenhet og enda mer avholdenhet» er neppe inspirasjonskilden for den nye norske aidsplanen. FOTO: KEN OPPRANN

– Vi skal arbeide for større åpenhet om seksualitet, prevensjon, abort og homofili. Vi vil bryte ned tabuene rundt hiv/aids og prevensjon og bidra til å spre kunnskap om hvordan man beskytter seg mot smitten. Fokus skal være på rettigheter og makt, og vi vil arbeide strategisk mot sårbare grupper som kvinner, menn som har sex med menn, prostituerte og rusmisbrukere, forteller aids-ambassadør Sigrun Møgedal i Utenriksdepartementet.

Utenriksdepartementet og Norad legger i disse dager siste hånd på en ny handlingsplan for norsk aids-politikk. Hensikten er å få til en mer omfattende og helhetlig satsing på området.

Politisering av hiv og aids. – Hele bistandspolitikken skal nå gjennomsyres av aids-tenkning. Området skal løftes inn i det politiske rom, og Norge skal bli en tydelig og uredd politisk aktør i kampen mot hiv og aids. Budskapet fra utviklingsministeren og hans team er klart; vi skal tale der andre tier, sier Møgedal.

– Aids skal ikke lenger bare være et område som noen få arbeider med. Alle avdelinger i departementet og Norad skal se problematikken i sammenheng med sine områder enten de arbeider med sikkerhet og land i krise, flyktninger, demokratibygging, sårbare grupper, Verdensbanken eller norsk deltakelse i internasjonale operasjoner.

Kvinner utsatt. Over 40 millioner mennesker er smittet av hiv-viruset. Og blant dem er det stadig flere kvinner, særlig i Afrika sør for Sahara. I enkelte områder er opp mot to tredjedeler av de unge smittede jenter og kvinner. I tillegg er det ofte jenter som tas ut av skolen for å pleie syke og døende familiemedlemmer. Og jenter som ikke har gått på skolen, utsettes for større smitterisiko fordi de ikke har kunnskap om å beskytte sin egen helse og ha kontroll over egen kropp.

> **Budskapet fra utviklingsministeren og hans team er klart; vi skal tale der andre tier.**

Sigrun Møgedal, Utenriksdepartementets aidsambassadør.

– Forebygging av hiv og aids handler ikke bare om avholdenhet eller kondomer. Man må se sammenhengen til arbeidet med seksuell og reproduktiv helse og rettigheter, kvinner og likestilling. Det handler blant annet om unge jenter som må stå til disposisjon for familiemedlemmer eller tilpasse seg tradisjoner som medfører høy risiko, fordi hun ikke gis rett til å bestemme over sin egen kropp, sier Møgedal.

På alvor. Aids-ambassadøren mener at ingen land ennå virkelig har tatt inn over seg epidemiens omfang. – Vi vil nå være tydeligere i dialogen med utviklingsland på at nasjonale ledere har et eget ansvar for å ta tak i epidemien. Det handler blant annet om tydeliggjøring av politikk og nødvendige politiske veivalg for å mestre konsekvensene, sier Møgedal.

Hun mener at et sterkere engasjement hos lokale politiske ledere også vil bidra til at verdenssamfunnet lettere vil gi støtte og bidra effektivt.

I slutterklæringen fra G-8-landenes møte i Gleneagles sist sommer påpekes det at hvis alle de foreslåtte tiltakene og målene ble iverksatt, kunne man også nå målet om «universell adgang til behandling for aids innen 2010».

På G-8-møtet i mai blir det en ny diskusjon om aids som politisk utfordring og hvordan løftene skal følges opp. Neste viktige møte deretter blir FNs spesialsesjon for aids i juni.

– Det er betydelig debatt om hvordan universell adgang kan virkeliggjøres. Det handler ikke minst om offentlig velferds- og rettighetspolitikk, og det handler om likestillingspolitikk. Fra norsk side betyr dette også å bygge allianser med andre land for å realisere planene i praktisk politikk, sier Møgedal.

NORSK STØTTE

- Norges direkte bidrag til hiv og aids var i 2005 om lag tre prosent av den totale bistanden fordelt på bilaterale og multilaterale støtteordninger.
- Norge tar sikte på å øke den samlede satsingen – primært med økt støtte til Det globale fondet, men også regionalt, gjennom FN og gjennom frivillige organisasjoner som prioriterer slik satsing.

Færre bistandsarbeidere hiv-smittes i Afrika

Færre norske bistandsarbeidere blir nå hiv-smittet enn på 1980- og 90-tallet. Det viser tall fra Nasjonalt Folkehelseinstitutt.
Til sammen har over 50 bistandsarbeidere blitt hiv-smittet de siste tyve årene.

HIV/AIDS

• ELISABETH SALVESEN

– De siste årene har vi bare oppdaget mellom to og fire personer årlig som er blitt smittet under opphold i Afrika, forteller rådgiver Øivind Nilsen ved Nasjonalt Folkehelseinstitutt.

Siden registreringen av hiv-smittede nordmenn begynte i 1985, er i alt 97 personer påvist hiv-smittet i Afrika – 86 av dem er menn og 11 kvinner. De fleste oppga at de var i Afrika på grunn av bistandsrelatert arbeid.

> **De fleste hiv-smittede oppga at de var i Afrika på grunn av bistandsrelatert arbeid.**

Tallene har stadig sunket etter at de var på et toppnivå i 1995. Tilsvarende tall for Asia er totalt 93 påvist hiv-smittet, 90 menn og 3 kvinner. De færreste av dem er imidlertid bistandsarbeidere. De er registrert smittet etter 1995, og vi frykter en økning i takt med den stadig økende pakketur-turismen og sexreisene til land i Asia. Nilsen er usikker på årsaken til at færre bistandsarbeidere smittes.

– Det er vanskelig å fastslå om det er de forebyggende tiltakene og det holdningsskapende arbeidet som har ført til redusert risikoatferd eller om det faktisk er færre norske bistandsarbeidere som arbeider i områder med høy forekomst av hiv/aids i dag, sier Øivind Nilsen.

Både Norad og de frivillige organisasjonene satset tungt på forebygging og opplysningsarbeid overfor bistandsarbeidere på slutten av 1990-tallet. Inntil for fem-seks år siden arrangerte UD/Norad egne kurs i hiv/aids-forebygging. Det skjer ikke lenger.

– Men hiv/aids-opplysning inngår i helseorienteringene som de som reiser ut gjennomgår, sier Ingeborg Eilertsen ved Utenrikstjenestens kompetansesenter.

En ringerunde til de frivillige organisasjonene bekrefter at også de informerer om forebygging av hiv/aids for ansatte som skal arbeide i utviklingsland før de reiser ut.

– Vi arrangerer tre-ukers kurs både for de som reiser ut med Fredskorpset og for de som kommer til Norge. Informasjon om hiv-forebygging inngår i kurset sammen med annen risiko man kan bli utsatt for, kriminalitet og kulturforskjeller, sier kommunikasjonssjef Håkon Ødegaard i Fredskorpset.

notiser

Selger vanntanker til ørkenstrøk

En nyutviklet og drikkevannsgodkjent membran åpner nå nye muligheter for de norske bedriftene Protan og Plastec i det internasjonale bistandsmarkedet.

Plastec på Gjøvik er en av de norske virksomhetene som i flere år har levert systemer for oppbevaring av vann. Selskapet leverer mindre vannbeholdere, putetanker og store reservoarer for oppbevaring av vann eller andre væsker med volum opptil 50 millioner liter.

I ørkenstrøk er fordampning et betydelig problem. Ved hjelp av en flytende membran som legges over reservoaret, spares tusenvis av liter med vann som ellers ville fordampet. Et vannreservoar på 15.000 kubikkmeter er nylig montert i Midtøsten, og flere reservoarer på 50.000 kubikkmeter, skal monteres i løpet av 2006.

300 millioner kroner til forskning

Norad og Senter for internasjonalisering av høyere utdanning (SIU) har nå undertegnet ny avtale om Nasjonalt program for utvikling, forskning og høyere utdanning. Det er 300 millioner norske kroner tilgjengelig for den neste femårsperioden. Programmet skal bidra til langsiktig forskningssamarbeid mellom universiteter og høyskoler i Norge og i Sør. Hovedsamarbeidslandene vil bli særlig prioritert.

Sju av ti er menn

Er du mann, fra Vesten og jobber i FN eller en annen frivillig organisasjon? Da er sjansen stor for at du kan bli både sitert og avbildet i Bistandsaktuelt. I en studieoppgave ved Journalistlinjen på Høgskolen i Oslo har student Berit E. Baumberger undersøkt personkilder og bilder av mennesker i de seks første numrene av Bistandsaktuelt i 2005.

Den viser at nesten sju av ti kilder er menn, og at 62 prosent av disse er vestlige. 90 prosent av kildene er såkalte elitekilder – folk som uttaler seg i kraft av sin posisjon, som regel som representant for FN eller ikke-statlige og humanitære organisasjoner. Bistandsaktuelt får imidlertid ros for et svært bredt kildespekter.

Nesten dobbelt så mange menn som kvinner avbildes i Bistandsaktuelt. Halvparten av bildene trykkes uten å navngi de på bildene. Ifølge undersøkelsen står 60 prosent av de ikke-vestlige og 76 prosent av de fra grasrota uten navn.

Størst sjanse for å få navnet ditt på trykk også i billedteksten har du også her dersom du er fra Vesten eller avbildes i kraft av din posisjon. Her navngis så godt som samtlige.

KIRKENS NØDHJELP

Sa ja til omstridt pengegave

Kirkens Nødhjelp kan bli misbrukt, mener Action Aid

Kirkens Nødhjelp tok imot en gave på to millioner kroner fra farmasi-giganten Pfizer. Både Oxfam, Leger Uten Grenser og Action Aid, som følger farmasiindustrien tett, ville sagt nei takk til penger fra Pfizer.

• TOR AKSEL BOLLE

Pfizer – som har «verdenshovedkvarter» i New York – regnes som verdens største legemiddelfirma. FOTOO: SCANPIX/AP/MARK LENNIHAN

Det var i desember i fjor Kirkens Nødhjelp fikk gaven fra farmasiselskapet Pfizer. Pengene er øremerket et vannprosjekt og et sykehus i Malawi.

Avgjørelsen om å takke ja til pengene har skapt betydelig uro internt i organisasjonen. VG skrev i februar at rådgiver Simon Pahle hadde sagt opp i protest. Det kom også frem at flere av organisasjonens medarbeidere hadde sendt et brev til ledelsen hvor de ba om at pengegaven fra Pfizer ble returnert.

Verdens største. Protestene innad i Kirkens Nødhjelp skyldes at selskapet som ga gaven er svært spesielt, og noen vil si at det har et frynsete rykte. Pfizer er verden største legemiddelfirma, en gigant som hadde utrolige 51 milliarder dollar – eller 340 milliarder kroner – i inntekter i 2005.

Markedsverdien av selskapet er større enn de samlede inntektene for de 18 største økonomiene i Afrika sør for Sahara.

Selskapet har blant annet patenter på en rekke medisiner mot hiv/aids. Det er medisiner som kan redde millioner av liv i fattige land, men som mange pasienter i disse landene ikke har råd til med dagens priser.

Kritisk. – Pfizer er langt mer opptatt av å sikre sin enorme inntjening enn av behovene i fattige land. De slåss med nebb og klør for å forhindre at generiske og langt billigere medisiner skal bli mer tilgjengelig i utviklingsland, sier rådgiver Jess Worth i Action Aid.

Den britiske organisasjonen publiserte for kort tid siden en rapport hvor de blant annet hevder at megaselskapet forhandlet direkte med representanter for WTO i 2003. Pfizers mål var, ifølge Action Aid, å blokkere et forslag fra utviklingslandene som ville gi lettere tilgang til billige kopimedisiner mot hiv/aids.

Jess Worth, rådgiver i Action Aid.

Bør passe seg. Worth, som har fulgt legemiddelindustrien tett de siste årene, advarer Kirkens Nødhjelp mot at de kan bli utnyttet av Pfizer.

– Den norske organisasjonen bør følge svært nøye med. Ryktet til Pfizer og de andre gigantselskapene er etter hvert så frynsete at de har stort behov for å bedre omdømmet sitt, for eksempel gjennom å vise til sitt samarbeid med bistandsorganisasjoner, sier Worth.

Hun mener samtidig at farmasiindustriens dårlige rykte er høyst fortjent.

– De driver forretninger på en måte som er helseskadelig for folk i utviklingsland. Derfor er det viktig at organisasjoner og aktivister er kritiske og ikke lar seg lure av retorikken de bruker, sier Worth.

– *Kunne Action Aid tatt imot en pengegave fra Pfizer?*

– Nei, absolutt ikke. Vi mener Pfizer er en del av problemet når det gjelder økt tilgang til billigere medisin. Det gjør det uaktuelt for oss å ta imot penger fra dem.

Versting. Den amerikanske organisasjonen CorpWatch plasserte i 2005 Pfizer på en 12. plass over verdens verste selskaper. Britiske Corporate Watch har på sin side en liste på 16 punkter over Pfizers «forbrytelser»: Selskapets kamp mot billige kopimedisiner for hiv/aids i utviklingsland er ett av punktene.

Også organisasjonen Oxfam har laget en meget kritisk rapport om Pfizer. Selskapet kritiseres for å sette egne inntekter foran behovene for billig medisin i utviklingsland.

Oxfam opplyser at organisasjonen ikke ville tatt i mot en eventuell pengegave fra Pfizer eller noe annet farmasøytisk firma.

– Vi tar ikke imot gaver som kan svekke Oxfams integritet eller omdømme, sier Saskya Huggins, som er Oxfams leder for partnerskap med næringslivet.

> **Pfizer er en del av problemet i arbeidet for økt tilgang til billigere medisiner. Å ta imot penger fra dem er uaktuelt.**
>
> **Jess Worth**, Action Aid.

Lite ny medisin. Leger Uten Grenser har, som Oxfam og Action Aid, jobbet hardt for senke prisene på medisiner som er livsviktige i utviklingsland. Heller ikke de kunne tenke seg å ta i mot penger fra Pfizer.

– Vi vil ikke ta imot penger fra Pfizer eller andre farmasiselskaper av hensyn til vår troverdighet og uavhengighet, sier Kristian Tonby, som er fungerende styreleder i Leger uten Grenser i Norge. Han er svært kritisk til farmasiindustriens holdning i patentspørsmål.

Holder prisene høye. – Disse store firmaene jobber for å opprettholde et patentregime som holder prisene høye, blant annet på medisiner mot hiv/aids. Et annet problem er at de bruker veldig få ressurser på å utvikle nye medisiner for de lite lukrative markedene i utviklingsland, sier Tonby.

Han poengterer at det er nødvendig med en varig endring av praksisen til legemiddelfirmaene og et mer fleksibelt patentregelverk som ivaretar behovet for billigere medisiner til folk i fattige land.

– Vi er klar over farene, sier Kirkens Nødhjelp-sjefen

KIRKENS NØDHJELP

• TOR AKSEL BOLLE

Generalsekretær i Kirkens Nødhjelp Atle Sommerfeldt skjønner at det kan virke underlig at organisasjonen har tatt imot penger fra verdens største farmasiselskap.

På KNs nettsider kan man samtidig lese om «den farmasøytiske industriens kamp mot verdens fattige og syke».

– Vi er selvfølgelig klar over at Pfizer er et kontroversielt firma i en kontroversiell bransje. Men vi valgte å akseptere denne gaven på to millioner kroner fordi pengene kom helt uten forpliktelser. Vi har tradisjon for å ta i mot gaver, både fra from og ufrom, sier han.

Sommerfeldt legger ikke skjul på at det har vært mye uenighet om avgjørelsen internt i organisasjonen.

– Dette er blitt heftig debattert, og som kjent mener en del at vi ikke burde tatt imot pengene. At vi valgte å ikke inngå et bredere samarbeid med Pfizer, noe som ble diskutert, og at vi nå jobber med å lage etiske retningslinjer for hvem vi kan motta støtte fra, er delvis et resultat av de interne diskusjonene, sier han.

Annen situasjon. Generalsekretæren i Kirkens Nødhjelp mener hans organisasjon er i en annen situasjon enn Oxfam og Leger uten Grenser.

– Leger Uten Grenser, og så vidt jeg vet også Oxfam, er jo store forbrukere av farmasøytiske produkter. Det er ikke vi, så på den måten er deres situasjon noe annerledes enn vår.

– *Er det en fare for at Kirkens Nødhjelp kan bli misbrukt for å pynte på Pfizers rykte?*

– Ja, det er det en fare for, og det er selvfølgelig noe vi er bevisste på. Jeg er helt enig med de som sier at det avgjørende er hvordan et firma tjener sine penger og ikke hvor mye de gir til gode saker, sier Sommerfeldt.

Han understreker at Pfizer og farmasi-industrien er viktige for utviklingen av nye medisiner og at bransjen har tatt flere skritt i riktig retning de siste årene.

– Forbedringene har skjedd etter press blant annet fra organisasjoner og aktivister. Vår relasjon med Pfizer gir oss faktisk også en mulighet til å påvirke dem, sier Sommerfeldt.

Komplisert. Kirkens Nødhjelp har nettopp begynt arbeidet med egne retningslinjer for støtte fra næringslivet. Sommerfeldt synes derfor det er for tidlig å si noe om hvordan de bør se ut. Men han antyder noen grunnleggende momenter.

– Våre nye retningslinjer må jo si noe om hva slags firmaer vi kan motta støtte fra og noe om hva vi kan akseptere av forpliktelser når vi mottar pengestøtte, sier Sommerfeldt.

Han mener pengegaver fra næringslivet medfører mange utfordringer for organisasjonene.

– Så vidt jeg vet, er det få norske organisasjoner som har klare retningslinjer på dette området. Dette er meget komplisert problemstillinger og man havner fort i gråsoner, sier Sommerfeldt.

Vil bidra. Direktør for samfunnsansvar i Pfizer Norge, Grethe Aasved, avviser kritikken mot selskapet og sier at det er et stort internt engasjement i selskapet for å gå inn i prosjekter for fattigdomsbekjempelse og helse i utviklingsland.

– Vi opplever det som en selvfølge for en stor aktør i næringslivet å bidra ved å ta samfunnsansvar, sier hun.

> **Vi har tradisjon for å ta imot gaver, både fra from og ufrom.**
>
> **Atle Sommerfeldt**, generalsekretær i Kirkens Nødhjelp.

Aasved presiserer at selskapet ikke selv skal drive prosjektet, men vil gå inn med støtte der Kirkens Nødhjelp identifiserer behovene.

KN-sjef **Atle Sommerfeldt** møter kritikk for å ha sagt ja til million-sponsing fra en av sluggerne i pilleindustrien. ARKIV-FOTO: SCANPIX/BJØRN SIGURDSØN

Økte bistandsbudsjetter, men færre evalueringer

– Vi vet mindre i dag enn for noen år siden, mener Nupi-forsker og bistands-veteran

– Rapportering om utviklingssamarbeidet som helhet er dramatisk redusert. Vi vet i dag for lite om bistanden og hvordan den virker, mener Torild Skard, mangeårig «bistandsdiplomat» i Utenriksdepartementet.

NORSK BISTAND

• ELLEN HOFSVANG

Antallet evalueringer bestilt av Norads evalueringsenhet ble halvert på slutten av 1990-tallet. Det er ti år siden det ble slutt på de årlige rapporteringene til Stortinget om samarbeidet med utviklingslandene, og også annen rapportering er drastisk redusert. Samtidig er bistandsbudsjettet økt fra åtte milliarder kroner i 1996 til 18 milliarder i 2006.

Torild Skard, Nupi-forsker.

– Jeg mener nok at vi vet mindre om helheten i bistandsinnsatsen i dag enn for noen år siden, sier Torild Skard.

Demokrati. Hun snakker av erfaring. Gjennom 20 år har hun fulgt bistandspolitikken tett, både som ekspedisjonssjef i det daværende Departementet for utviklingshjelp, spesialråd i Utenriksdepartementet (UD) og på oppdrag for UNICEF i Vest- og Sentral-Afrika. Fra sin forskerpost på Norsk utenrikspolitisk institutt (Nupi) har Torild Skard fortsatt et kritisk blikk rettet mot retorikk og realiteter i norsk bistand.

Skard mener rapporteringen burde vært bedre både av hensyn til demokratiet og en mer effektiv bistand.

– Flere enn en bitte liten utvalgt krets burde få innsyn i bruken av bistandsmilliardene. Dessuten burde vi vite mer om at bistandsmidlene faktisk bidrar til de ærgjerrige målsettingene i land langt borte. Vi vet grovt sett hva pengene bevilges til, men det er vanskelig å si hva som kommer ut av innsatsen.

Det er et åpent spørsmål hvor mye organisasjonene selv og bistandsadministrasjonen vet om resultatene av virksomheten, mener Torild Skard.

FOTO: G.M.B. AKASH

Mange kanaler. Bistanden kanaliseres gjennom mange ulike kanaler og rapporteringen er enda mer mangslungen. Norske frivillige organisasjoner forvalter store midler. Skard mener det er et åpent spørsmål hvor mye både organisasjonene selv og bistandsadministrasjonen vet om resultatene av virksomheten. Det ble laget to oversikter over henholdsvis utdannings- og helsebistand da hun arbeidet i planleggings- og evalueringsenheten i UD fra 1999.

– Veldig mye av pengene på disse områdene gikk via frivillige organisasjoner, og det var veldig lite innsikt både i hva organisasjonene faktisk gjorde og konsekvensene av dette, sier hun.

Nedprioritert. I Utenriksdepartementet fikk hun også observere på nært hold hvordan evalueringsvirksomheten fikk redusert sin betydning.

– Det ble gjort et forsøk på slutten av 1990-tallet på å styrke evalueringsarbeidet. Evalueringene som ble laget var seriøs etterprøving av bistandsmidlene, men i forhold til 15 milliarder i året er det klart det var lite med et dusin enkeltevalueringer.

Og i UDs neste omorganisering ble enheten som arbeidet med evaluering omtrent halvert.

– Den politiske ledelsen i departementet har rett og slett ikke prioritert dette arbeidet, sier Skard.

Siden 1997 er antallet evalueringer redusert fra 12 til fem i året. Og selv om det også finnes annen kunnskapsinnhenting, fra forskning til prosjektgjennomganger, er dette veldig fragmentert.

– Det er grunn til å spørre om denne evalueringsvirksomheten står i noe rimelig omfang til omfanget og kompleksiteten av utviklingssamarbeidet, mener hun.

Papirkutt i Stortinget. En årsak til at det er mindre rapportering om bistand i dag, er å finne i Stortinget. De folkevalgte har gjort et iherdig arbeid for å redusere den enorme tilflyten av dokumenter, og har blant annet kvittet seg med de årlige meldingene til Stortinget om Norges samarbeid med utviklingslandene. Det gir dem mer pusterom, men samtidig mindre informasjon. Skard er forbauset over hva de avfinner seg med, og mener det går opp og ned med de folkevalgtes interesse for å følge bistanden.

– Jeg oppfatter nå at de er relativt uinteresserte, sier hun tørt.

Mangler kunnskap. I de årlige budsjettforslagene beskrives og rapporteres det om norsk bistand, men svært knapt og splittet opp på kanaler og budsjettposter. Heller ikke den nyeste Stortingsmeldingen om utviklingspolitikken fra 2004, er etter Skards mening noen tung rapport om resultater av bistandsinnsatsen. Meldingen forteller mye om gode intensjoner og politikk, men veldig lite om virkeligheten på bakken. Den er konsentrert om informasjon av typen globale statistikker om barnedødelighet; som sier lite om forholdene i landene, mener hun.

– Ikke ga meldingen kunnskapsgrunnlaget vi trengte, ikke sa den noe om hva forskningen sier, ikke sa den noe om evalueringer. Ingen av de kunnskapskildene vi har, brakte den inn, oppsummerer hun.

Skard mener meldingen tydelig viser det store gapet mellom retorikk og realiteter som preger utviklingspolitikken.

– Det henger jo ikke sammen når de snakker om å styrke resultatrapporteringen og samtidig lar den lille evalueringsenheten ligge der og streve nesten uten ressurser, slår hun fast.

Mer ressurser. Ved den foreløpig siste omorganiseringen av bistandsforvaltningen, for et par år siden, ble ansvaret for stat-til-stat-bistanden flyttet fra Norad til UD, mens evalueringsenheten ble flyttet til Norad.

– *Var dette en ny nedprioritering av evaluering?*

– Det var i hvert fall ingen «opprioritering», slår Skard fast.

Men hun mener likevel det viktigste er å oppruste evalueringsarbeidet vesentlig, uansett hvor enheten plasseres.

– *Økt resultatfokus står høyt på dagsorden, hvordan har det seg da at rapporteringen er redusert?*

– Økt resultatfokus høres jo vakkert ut. Men min oppfatning er at den forrige politiske ledelsen hadde problemer med å omsette retorikken i praksis, sier Torild Skard. Hun forventer likevel ikke umiddelbare forbedringer fra den nye regjeringen:

– Jeg synes Soria Moria-erklæringen bærer preg av at disse partiene ikke har hatt veldig mye diskusjon om Nord-Sør-spørsmål og bistandsspørsmål de siste årene, sier hun nøkternt.

EVALUERING AV BISTANDEN

■ Evalueringsenheten i Norad har det overordnede ansvaret for evaluering av norsk bistand, både stat-til-stat-bistanden og bistanden gjennom frivillige organisasjoner og multilaterale organisasjoner. I 2005 ble det brukt om lag 12 millioner kroner på evaluering. Evalueringsenheten rapporterer til politisk ledelse i Utenriksdepartementet.

■ Det gjennomføres 5-6 evalueringer i året. Evalueringsenheten bestemmer tema for evalueringene i sine årlige virksomhetsplaner, mens de gjennomføres av eksterne konsulenter. Prosjektevalueringer og evalueringer av samlet bistand til et land er blitt mindre vanlig. Økningen av budsjett- og sektorbistand har gjort flergiverevalueringer mer brukt. Langsiktig utviklingsbistand har vært evaluert langt oftere enn humanitær bistand.

■ Evalueringer dekker kun en liten del av den årlige bistandsinnsatsen, men det gjennomføres i tillegg jevnlige gjennomganger av de ulike bistandsprogrammene eller –prosjektene. Det vanligste er at de 4-5-årige bistandsavtalene har krav om en midtveisgjennomgang og en sluttgjennomgang. Oftest brukes eksterne konsulenter i slike gjennomganger, men dette er ikke noe krav.

■ Frivillige organisasjoner får i 2006 1,1 milliarder kroner av bistanden, det aller meste gjennom flerårige rammeavtaler. Etter en omlegging og forenkling av regelverket i 2003 skal rammeavtaleorganisasjonene kun rapportere om avvik fra planer og budsjetter årlig, i tillegg til å levere godkjent regnskap.

■ Riksrevisjonen har hatt flere merknader til forvaltningen av bistanden i sine årlige rapporter. I Riksrevisjonens samlede merknader til statens regnskaper for 2004, kritiseres UDs kontroll med frivillige organisasjoner: Videre har Riksrevisjonen hatt merknader til Utenriksdepartementets oppfølging av tilskudd til prosjekter via norske organisasjoner. Riksrevisjonen konstaterer at manglende dokumentasjon av beslutninger gjør at oppfølgingsgrunnlaget ikke er tilstrekkelig for å føre kontroll med at tildelte midler nyttes etter forutsetningene.

En oversikt over gjennomførte evalueringer finner du på www.norad.no og i evalueringsdatabasen for organisasjoner www.norad.no/ngo-evaluation/Portal.aspx

Sier ja takk til flere uanmeldte pressebesøk

Norske frivillige organisasjoner er positive til at journalister «sjekker dem» gjennom å foreta uanmeldte besøk til bistandsprosjekter. Det samme gjelder Utenriksdepartementet som ser positivt på en mer kritisk pressedekning av bilaterale bistandsprogrammer.

NORSK BISTAND

• GUNNAR ZACHRISEN OG TOR AKSEL BOLLE

> **Vi har ingen problemer med uanmeldte besøk, såfremt journalisten kan bistand og har satt seg inn i lokale forhold.**
>
> **Bjørn Rongevær**, programdirektør i Plan.

På grunn av de store praktiske problemer journalister vil ha med å reise på egenhånd ut til verdens utposter, er uanmeldte prosjektbesøk sjeldne, forteller organisasjonene. I stedet er det vanlig at journalister besøker prosjekter sammen med ansatte ved norske ambassader, organisasjoner eller partnerorganisasjoner.

Vårt Lands mangeårige utenriksredaktør og journalist Bjarte Botnen bekrefter dette inntrykket:

– Jeg kan ikke komme på at vi noen gang har sendt ut journalister som har reist ut på egenhånd for å besøke prosjekter, og der hensikten har vært å drive kritisk journalistikk, sier Botnen.

Den erfarne journalisten kommer samtidig med innrømmelser:

– Jeg er en gammel mann og jeg kan huske hvordan journalistikken var. Da vi var ute for å dekke Kirkens Nødhjelps prosjekter, så vi ikke noen forskjell mellom Kirkens Nødhjelp og Vårt Land. Vi skrev så blekket spruta for at KN skulle få inn mest mulig penger, sier Botnen.

Han mener at «prosjektjournalistikken» fortsatt er preget av dette, men at dagens journalister generelt er mer kritiske enn de var i tidligere år.

Andre journalister sier at bistandsarbeiderens nærvær kan føre til at mulighetene for å drive fri og uavhengig journalistikk begrenses, for eksempel ved at informasjon «filtreres» eller at folk som omfattes av prosjektene ikke tør å uttale seg fritt. Også Botnen er enig i at dette kan være et problem.

«Hvite elefanter». Både Kirkens Nødhjelp, Norsk Folkehjelp, Redd Barna og Misjonsalliansen sier at de er positive til at journalister reiser ut på egenhånd, hvis hensikten er å gjøre uavhengige vurderinger av om prosjektene drives på en god måte. Det samme gjelder Plan Norge.

– Vi vil ikke avvise at det innimellom kan være riktig og nyttig at journalister reiser ut til prosjekter på egenhånd. Med den bistandshistorien Norge og norske organisasjoner har, vil vel ingen nekte for at det kan finnes noen «hvite elefanter» fortsatt, sier kommunikasjonssjef i Norsk Folkehjelp Bjørn Pettersen.

Journalist Inger Anne Olsens artikkel i A-Magasinet 10. februar i år er et av svært få eksempler i Norge på at «uanmeldte besøk» er benyttet som «bistandsjournalistisk» metode. Plan mener imidlertid at artikkelen ga et falskt bilde av virkeligheten.

FAKSIMILE AV A-MAGASINET

– For å avsløre om organisasjoner jobber på en gal måte, så er dette klart en del av medienes demokratiske plikt. Det finnes ikke en eneste frivillig organisasjon som ikke ville rydde opp hvis en uavhengig observatører rapporterer om kritikkverdige forhold, sier generalsekretær i Redd Barna Gro Brækken.

«Ikke utveksle adresser». Organisasjonene understreker samtidig viktigheten av at journalister setter seg godt inn i lokale forhold, opptrer med respekt og at journalister som oftest vil ha nytte av bakgrunnsinformasjon fra organisasjonene. Redd Barna og Plan understreker særlig varsomhet i å eksponere barn i mediene.

– Vi har ingen problemer med uanmeldte besøk, såfremt journalisten kan bistand og har satt seg inn i lokale forhold, sier programdirektør i Plan, Bjørn Rongevær.

Han understreker samtidig at Plan som organisasjon har klare forpliktelser, også juridisk, i forhold til barns beskyttelse.

– Av den grunn ville vi absolutt foretrekke at journalisten kunne sette seg inn i og akseptere Plans «Retningslinjer for barns beskyttelse» før et slikt besøk, sier Rongevær.

«Besøkende og medlemmer fra lokalsamfunnet bør ikke utveksle adresser», lyder ett av kravene her – i nettversjonen av retningslinjene. Rongevær bekrefter på direkte spørsmål overfor Bistandsaktuelt at dette også er et krav som bør stilles til journalister. Hensikten er ifølge Plan-talsmannen å forhindre utnytting og utbytting av barn.

UD er positive. Misjonsalliansen er blant de organisasjonene som ved et par anledninger de siste årene har opplevd å ha journalister på uanmeldte besøk. Sist det skjedde var da VG i fjor skrev om økonomiske misligheter ved et prosjekt i Manila.

– Vi kan ikke kritisere hvordan journalistene utførte jobben sin. Det ble gjort på en profesjonell måte og ved å rapportere om fakta, sier generalsekretær Nils-Tore Andersen i Misjonsalliansen.

> **Politisk ledelse i Utenriksdepartementet er bare positiv til dette som arbeidsmetode.**
>
> **Torbjørn Urfjell**, utviklingsministerens politiske rådgiver.

– Politisk ledelse i Utenriksdepartementet er bare positiv til dette som arbeidsmetode. Det er flott at det er mest mulig åpenhet rundt bistanden. Problemet er ikke at det er for mange som drar ut for å se på prosjekter. Snarere er det for få, sier utviklingsministerens politiske rådgiver Torbjørn Urfjell (SV).

Uanmeldte besøk som arbeidsmetode kom i fokus da A-magasinet nylig presenterte en større, kritisk reportasje om Plan Norges oppfølging av et prosjektområde i Senegal. Dette var stedet som ble benyttet som arena for en stor tv-overført konsert i 2002 med blant andre norske kjendiser som Morten Abel, Maria Mena, Frode Alnæs og Mari Boine. Flere av påstandene i reportasjen – som handlet om at menneskene i området først ble misbrukt som «en kulisse i Plans TV-innsamling» og senere glemt – er blitt bestridt av Plan Norge.

notiser

Pris for tilapia i Vietnam

Gjennom et prosjekt støttet av Norad har den tropiske ferskvannsfisken tilapia blitt videreforedlet og tilpasset vietnamesiske forhold. Dette har resultert i en pris for å ha bidratt positivt til utviklingen av økonomien i Vietnam, melder Akvaforsk.

Det er et vietnamesisk fond for støtte til teknologisk innovasjon som står for prisen, som deles ut av statsministeren i Vietnam. Prisen «Vietnamese National Prize for New Sciences and Technology» mottas av et forskningsinstitutt som har vært ansvarlig for arbeidet i Vietnam i samarbeid med Akvaforsk, skriver nettstedet Kysten.no.

Kenya stenger kritisk presse

Stengningen av av avisa Standard og fjernsynsstasjonen KTN i Nairobi natt til 3. mars blir møtt med kraftige protester og fordømmelser. Sikkerhetsminister John Michuki har uttalt at regjeringen står bak aksjonen, mens kritikerne mener dette er et av de alvorligste angrep på pressefriheten som noensinne er funnet sted i Kenya.

Få minutter over midnatt stormet mer enn 30 bevæpnede og maskerte politifolk redaksjonslokalene, der de slo og mishandlet folk, stjal med seg masse teknisk utstyr og lagde et kjempebål av den ferskeste utgaven av Standard. Politiet hevder at mediegruppa hadde oppildnet til et etnisk hat som ville true rikets sikkerhet og enhet.

Da ekstrautgavene av de to store avisene Standard og Nation ble revet vekk etter angrepet, fikk flere ministre det travelt med å uttale at dette kjente de ikke noe til. Blant dem er den nyoppnevnte viseministeren i informasjonsdepartementet, norgesvennen Koigi wa Wamvere. Spekulasjonene går høyt i media om president Kibaki selv har gitt grønt lys for dette angrepet.

Standard og andre aviser har den siste tida avslørt den ene flere korrupsjonsskandaler knyttet til regjeringen.

Hjelpeløse husløse

I en rapport fra Human Right Watch hevdes det at FN og andre hjelpeorganisasjoner hindres i jobben med å hjelpe husløse i Zimbabwe, og myndighetene gjør ingen ting.

Operasjonen «Rydd vekk møkka» i fjor gjorde 700 000 mennesker i Zimbabwe hjemløse i løpet av et par måneder. Myndighetene hevdet at riving av hus var et ledd i arbeidet for å rydde opp i urbane områder, skape gode hjem, bli kvitt kriminelle og gi folk verdighet. Ifølge Human Right Watch-rapporten skjedde det stikk motsatte. De karakteriserer de humanitære konsekvensene som katastrofale.

Ugandas sterke mann vant igjen

Museveni vil bli mer ekstrem i tida fram til 2011, spår analytikere

KAMPALA (b-a): Analytikere tror ikke at Ugandas egenrådige president Yoweri Museveni vil mykne politisk etter valgseieren 23. februar. I stedet mener de at han, i sin neste periode, vil bli enda mer ytterliggående.

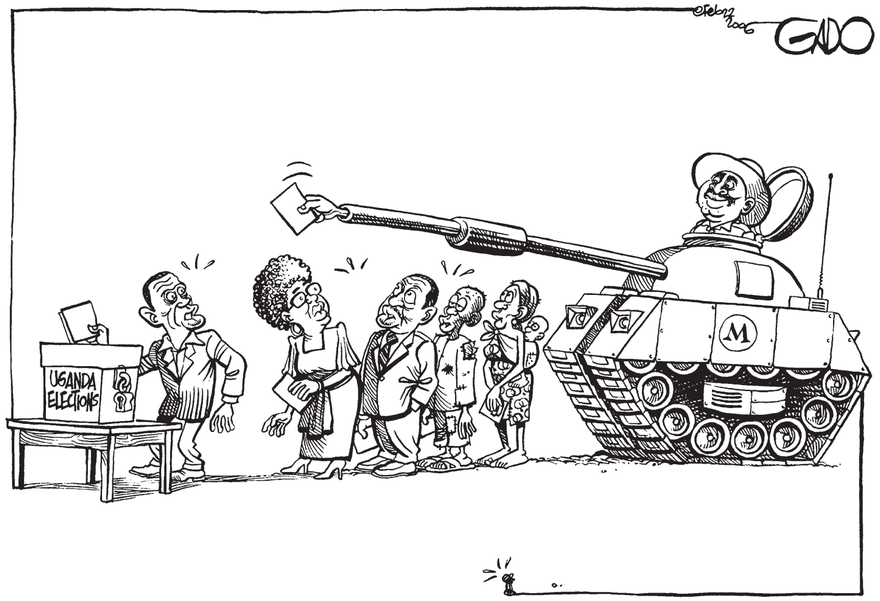

UGANDA

• I UGANDA: SYLVIA JUUKO

Kritikere har lenge hevdet at president Museveni i løpet av sine 20 år ved makten har endret seg fra en ung reformator til en typisk afrikansk «Big Man». Nå mener mange at disse tendensene vil bli enda tydeligere i de kommende fem årene.

Jusprofessor ved Makerere-universitetet i Kampala, Joe Oloka Onyango, mener at ugandere nå kan forvente mer konflikt og økt politisk spenning.

– Regimet har allerede bevist at det vil strekke seg langt for å unngå forandringer og holde på makten, og slik vil det fortsette. Dette vil gå på bekostning av borgerrettigheter og politisk frihet, sier jusprofessoren.

På den siste dagen av valgkampanjen gjorde Museveni det klart at han ikke ville godta «innblanding» som ville være til skade for økonomien, spesielt ikke i energisektoren. Ugandas energikrise har forverret seg den senere tiden med stadige strømbrudd hele døgnet igjennom.

Museveni viser til at det ikke er bygd vannkraftverk ved Bujagali-fossene i Nilen, og hevder at den manglende utbyggingen skyldes innblanding fra giverland og miljøaktivister.

Spiller på nasjonalisme. – Museveni gjør det de fleste av Afrikas innflytelsesrike menn gjør; han spiller på nasjonalisme. Det blir vanskeligere å påvirke politikkutformingen og mindre demokratisk debatt når regjeringens politikk skal gjennomføres, sier politisk kommentator, Charles Onyango Obbo.

På den første pressekonferansen etter valget oppfordret en trøtt og nesten forsonlig president opposisjonen til å godta de konstitusjonelle spilleregler.

– Fortsett med å organisere partiet deres. Det er tillatt, og dere kan stille igjen om fem år. Men ikke kast bort tiden vår nå, rådet Museveni, med tydelig henvisning til opposisjonens påstander om valgfusk.

Men tross forsonlige toner, mener politiske kommentatorer at presidenten fortsatt forakter politisk opposisjon.

På en farlig kurs. Professor Oloka Onyango advarer om at Uganda nå befinner seg på en farlig kurs. Mens landet hevder å ha et flerpartisystem, finnes det verken partidemokrati eller en reell politisk pluralisme i landet.

Han mener at det var flere årsaker til at flerpartisystemet ble gjeninnført tidlig i 2003. Først og fremst ønsket presidenten å bli kvitt opposisjonelle i egne rekker, dernest var han utsatt for eksternt press og han ønsket å rettferdiggjøre opphevingen av begrensningene i antallet perioder presidenten kan sitte ved makten.

– Ingen ting tyder på at han egentlig mener flerpartisystemet er et bedre system, sier Onyango.

Militære støttespillere. Han viser til hvor uforsonlig presidenten har opptrådt overfor kritikerne i egne rekker.

– Han ville ikke en gang anerkjenne den interne opposisjonen i egen bevegelse, som fra 1986 har presset på for å gjeninnføre politiske partier, sier Onyango.

Kritikere spår at Museveni vil fortsette å støtte seg til det militære, i sin politikk. Eksempler på dette så man på de militæres deltagelse under valgkampanjen og på valgdagen. Andre eksempler er militær kritikk av domstolene under voldtektssaken mot Besigye, utpekingen av en ny militær leder for politiet og at parlamentet har gitt sin støtte til at de militære skal ha ti representanter i parlamentet.

Liberal økonomisk kurs. Hvilken kurs den økonomiske politikken tar, vil være avhenging av presidentens forhold til Det internasjonale pengefondet (IMF) og Verdensbanken. Men det er lagt opp til en liberal politikk de neste fire årene.

Erfarne økonomer hevder derimot at Uganda trenger en helt ny økonomisk politikk.

– Vi er gjennom en første fase med økonomiske reformer. Nå må vi takle de neste utfordringene, som blant annet å forbedre dårlig infrastruktur og øke kapasiteten til offentlige institusjoner, sier Fred Muhumuza ved Makerere-universitetets senter for økonomisk politikk og forskning.

Gode resultater. En av IMFs representanter i Uganda, Peter Allum, gir Uganda gode karakterer.

– Landet har vokst seg mer modent gjennom sitt forhold til IMF. Det kan vise til gode resultater innenfor makroøkonomisk stabilitet, eksempelvis lav og stabil inflasjon, sunn budsjettstyring og god styring med pengepolitikken, sier han.

> **Vi er ikke dumme, så vi har ikke behov for at andre blander seg opp i våre saker.**
>
> Yoweri Museveni, Ugandas president.

Charles Onyango Obbo, politisk kommentator og tidligere redaktør i avisa The Monitor.

Musevenis høyeste prioritet de neste årene vil være utbygging av energisektoren og annen infrastruktur, samt bedre rammevilkår for mikrokreditt til både småbedrifter og husholdninger på landsbygda. Dessuten vil han vektlegge landets sikkerhet.

Nei til innblanding. Myndighetenes forhold til giverlandene som finansierer nesten halvparten av statsbudsjettet er anstrengt, selv om Museveni nyter en viss tillit hos det internasjonale næringslivet. Presidenten insisterer på at Vesten må slutte med å legge seg opp i Ugandas indre anliggender.

– Vi er ikke dumme, så vi har ikke behov for at andre blander seg opp i våre saker, sier Museveni.

Økonomer mener likevel at det er et råd som bistandsgiverne ikke vil lytte til. Så lenge man kan vise til at valgene har vært relativt frie, noe som bekreftes av internasjonale valgobservatører, vil bistanden fortsette å strømme til Uganda. Og så lenge de har gitt og gir støtte – mot å få innflytelse – vil bistandsgiverne fortsatt også ønske «innblanding».

Etter valgseieren har Museveni antydet at dette virkelig vil bli hans siste presidentperiode. I 2011 vil han være «en gammel mann som er trett av å løpe omkring». Men først vil han forsøke å gjennomføre en drøm: – Lykkes vi med planen om et samlet Øst-Afrika i 2010, vil det være det største vi har oppnådd i det svarte Afrikas historie. Har jeg bidratt til dette, vil jeg være en fornøyd mann og definitivt sette en slutt for mitt presidentskap i 2011, sier han.

UGANDA-VALGET

- Musevenis oppslutning har sunket fra over 75 prosent ved valget i 1996, og 69 prosent i valget i 2001.
- Stemmemønsteret deler landet i to, med Nord og Øst på den ene siden og Sør og Vest på den andre. Analytikere advarer om at dette er en trussel mot landets sårbare demokrati, og mener det gjelspeiler en svært ulik fordeling av landets ressurser.
- Som forventet fikk Besigye flesteparten av stemmene i byområder og Acholi-land i Nord. Han fikk over 65 % av stemmene i hovedstaden Kampala.
- Yoweri Museveni vant valget ført og fremst på grunn av oppslutningen fra landsbygda, der mer enn 80% av Ugandas 27 millioner innbyggere bor.
- Besigye har protestert mot valgresultatet, og har bedt retten kjenne valget ugyldig på grunn av at han ble forhindret i å drive valgkamp. Besigye og FDC hevder også at det foregikk omfattende valgfusk og at militæret grep inn for å trakassere partiets tilhengere.

VALGRESULTATET

President Yoweri Museveni (National Resistance Movement)	59 %
Kizza Besigye (Forum for Democratic Change)	37 %
Mr. Ssebaana Kizito (Democratic Party)	1,48 %
Dr Abed Bwanika (uavhengig)	0,95 %
Mrs. Miria Kalule Obote (Uganda Peoples Congress)	0,82 %

bistandsaktuelt

Sylvia Juuko er journalist i den ugandiske avisen New Vision.

Politikk og kveg er Yoweri Musevenis lidenskaper

UGANDA

• SYLVIA JUUKO

KAMPALA (b-a): Noen av hans kritikere har kalt ham «den nye Mugabe». Selv mener den ugandiske presidenten Yoweri Museveni at han er den eneste som er i stand til å styre landet.

Presidentens selvbevisste holdning i dag – etter å ha styrt landet i tjue år – står i skarp kontrast til Musevenis start i livet. Mannen som senere skulle bli president ble født inn i en familie tilhørende Banyankole-Bahima, et nomadefolk i det vestlige Uganda i 1944. Selve datoen er presidenten ikke sikker på.

– Foreldrene mine var analfabeter, så det var ikke så lett for dem å vite hvilken dato jeg ble født, har han sagt.

Det var et landsens liv uten snev av luksus. Fra han var barn måtte han være med og gjete dyrene, og at han gikk barbeint til skolen fra han var fire år gammel.

Stolt av røttene. Selv om han kommer fra enkle kår, er Museveni stolt av røttene sine. I intervjuer forteller presidenten at det bare er på landet han får slappet skikkelig av. Han eier to bondegårder, én stor gård i Rwakitura i Sørvest-Uganda og en gård i Kisozi. Til sammen har han over 6000 kyr.

– Når jeg en dag trekker meg tilbake, skal jeg enda en gang gjete kveget selv, har Museveni uttalt i flere intervjuer.

Det politiske dyret våknet for alvor i Museveni da han deltok i debatter på videregående skole. Han stilte spørsmål ved ulikhetene i samfunnet som han så rundt seg.

Senere studerte han økonomi og politikk ved Universitetet i Dar es Salaam i Tanzania. På denne tida begynte han å etablere allianser med andre politisk aktive «revolusjonære» i regionen. Han støttet blant annet John Garang, leder i Sudan People's Liberation Movement (SPLM), i kampen mot regimet i Nord-Sudan.

Politisk karriere. Musevenis politiske karriere skjøt fart i 1971 da han dro i eksil i utlandet. Det skjedde samme år som offiseren Idi Amin gjorde statskupp mot den daværende presidenten Milton Obote. I eksil mobiliserte han en motstandsgruppe kalt The Front for National Salvation. Gruppen sto senere helt sentralt da de sammen med tanzaniske styrker var med på å felle president Idi Amin Dada i 1979.

Men Musevenis intensjoner om demokratisk samarbeid gikk på tverke i 1981, da han tapte presidentvalget mot president Milton Obote. Den 6. februar 1981 utførte Museveni og 27 menn et geriljaangrep mot Obotes regjering, men det tok flere år før han hadde konsolidert sin makt.

I januar 1986 avsatte Musevenis Nasjonale Motstandsbevegelse (NRM) general Tito Okellos regjering. Museveni klarte raskt å få stor oppslutning om å forby politiske partier med den begrunnelsen at de skapte splittelse.

Invaderte Kongo. Den første tida Museveni satt ved makten var preget av en markedsorientert politikk. Denne politikken gjorde ham til en favoritt blant vestlige giverland. Han ble lovprist for en vellykket kampanje mot hiv/aids, innføring av allmenn grunnskoleutdanning og reduksjon av fattigdommen blant landets 27 millioner innbyggere. Internasjonalt ble Museveni på denne tida sett på som en rollemodell for afrikanske ledere.

Musevenis kritikere sier at «det økende tyranniet» startet tidlig i år 2000, da det etter hvert ble tydelig at presidenten endret kurs. Også noen av hans tidligere allierte begynte på denne tida å si at Musevenis mål var «å beholde makten til evig tid».

Da hans tidligere livlege, militærlegen Kizza Besigye, gjorde det kjent at han ville konkurrere om politisk makt, reagerte Musevenis med vantro. Ikke nok med at Besigye en gang hadde vært Musevenis personlige lege, men Besigyes kone Winnie Byanyima hadde også vært Musevenis kjæreste.

Voldelig valg. Museveni slo Besigye under valget i 2001, et valg som var preget av mye vold. Besigye rømte deretter i eksil til Sør-Afrika og beskyldte presidenten for politisk forfølgelse. Imens fortsatte Museveni sin egenrådige styremåte og fikk kritikk for økt korrupsjon og maktmisbruk i landets ledelse. Mange kritiserte også hans påstått manglende politiske vilje til å få slutt på konflikten med opprørsbevegelsene Lord's Resistance Army i nord.

Situasjonen ble ikke bedre da Museveni i fjor fikk til en endring av grunnloven fra 1995.

Ifølge denne utgaven av grunnloven skulle Musevenis presidentperiode vært slutt 12. mars 2006. De parlamentsmedlemmene som stemte for at presidentperioden skulle forlenges, ble senere belønnet med 5 millioner ugandiske shilling (omlag 19.000 kroner) hver.

Sponsored by Norway. Giverland som Storbritannia, Norge og Irland står for nesten halve Ugandas årlige statsbudsjett, omlag 5 milliarder norske kroner. Men i fjor kuttet flere giverland i støtten etter å ha ventet lenge på «overmodne» politiske reformer som aldri kom.

Da Kizza Besigye vendte tilbake fra eksil i Sør-Afrika mot slutten av 2005, ga opposisjonen ham en varm velkomst. Men opposisjonslederen ble raskt stanset og arrestert.

Besigyes tilhengere skapte tumulter. Protestene var de verste på flere tiår. Soldater herjet gatene og forlot Kampala i en sky av tåregass. Musevenis kritikere sier at fengslingen av Besigye, og senere bruk av de halvmilitære styrkene «Black Mambas» under høringen i høyesterett, forsterket inntrykket av Museveni som en tyrann.

Besigye ble løslatt mot kausjon. Det skjedde 2. januar, men han har deretter i innspurten av valgkampen måttet tilbringe 25 dager i retten for å svare på alle anklagene.

Som alle nå vet var det Museveni som vant valget, mens Besigye har bestridt valgresultatet, blant annet med henvisning til hans manglende mulighet til å drive effektiv valgkamp.

Tørke og konflikt rammer millioner

Tørke og sult slår til i stadig flere land i Afrika og rammer millioner av mennesker.
– Ingenting er så ødeleggende som tørke i Afrika, sa FNs koordinator for nødhjelp, Jan Egeland, da han var innom Norge for kort tid siden.

AFRIKA

• TONE BRATTELI

Egeland ser mange problemer på det afrikanske kontinent, men er ikke villig til å male alt i svart.

– En vei ut av krisen er at vi interesserer oss for Afrika, slik vi en gang gjorde for Asia, sier han.

– En av de viktigste årsakene til at mye har gått galt de siste åra er konfliktene, sier han.

Tjuetalls konflikter. Den norske FN-representanten viser til at det pågår et tjuetalls konflikter i regionen, og unge gutter sendes ut i krig håndvåpen.

– Tapstallene har vært svimlende i for eksempel Sudan og Angola. Dersom de unge ble tilbudt skole og jobb i stedet, ville vi fått bukt med store problemer, sier han.

Egeland hevder at i verden som helhet er det færre kriger og mindre terror enn tidligere, men altså ikke i Afrika. – I dagens kriger dør ikke mennesker på slagmarken, sier han. – De dør av alle sideeffektene en krig fører med seg. I Sudan er for eksempel 3 prosent drept på slagmarken og 97 prosent av sideeffekter av krigen. Det er særlig farlig å være barn i krig. Flyktningproblemet er også betydelig noen steder.

Tørke og andre naturkatastrofer er andre årsaker til de problemene Afrika står oppe i. mener Egeland. Han hevder at det internasjonale samfunnet ikke svarer raskt nok på appeller om hjelp.

– I 2004 slo FAO alarm for å forebygge herjingene fra den gresshoppesvermen som bidro til sult i Niger i fjor, sier han.

– De ba om 6 millioner dollar for å hindre en katastrofe. I 2004 fikk de ingen ting. Da gresshoppene kom for fullt i 2005 etterlot de skader for 100 millioner dollar.

Optimist. Tørke og sult til tross, Egeland ønsker å være optimist.

– Ingen andre steder i verden gir investeringer bedre resultater enn i Afrika. Vi kan redde et menneske for én dollar dagen.

Han peker også på at kontinentet er i ferd med å få politisk makt. 50 afrikanske land har nå sete i FN. Afrika er kontinentet med den største gruppa.

Egeland tror Afrika kan gå inn i en epoke med bærekraftig utvikling dersom løfter og programmer følges opp. Han mener det trengs en politisk og sikkerhetsmessig investering på kontinentet.

– Om 10 til 15 år håper jeg dette «krisenes kontinent» vil bli ungdommens og håpets kontinent, sier Egeland.

Klimaendringer forsterker tørke

• TONE BRATTELI

– Tørken i Afrika kan forsterkes over tid som følge av klimaendringer. Det sier forsker Siri Eriksen ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo til Bistandsaktuelt.

Eriksen understreker at tørkeperioder vil oppstå uansett, men endringer i global oppvarming på grunn av utslipp av klimagasser kan føre til at det oppstår noe hyppigere enn ellers. Klimamodeller viser at det sørlige Afrika generelt kan bli tørrere med global oppvarming.

– Klimaendringer alene har ikke skylda for den tørken som nå sprer seg i deler av Afrika, sier Eriksen. Hun peker på at årsaken til at perioder med lite nedbør får dramatiske samfunnsmessige konsekvenser også kan finnes i politiske forhold – som i Zimbabwe – og i sosiale forhold som utbredingen av hiv/aids. Dette er problemer det kan være mulig å gjøre noe med i de afrikanske landene.

Global sak. – Når det gjelder å bremse på menneskeskapte klimaendringer er det en global sak, sier Eriksen. – Skal man gjøre noe med dette må det totale utslippet av klimagasser ned, og Afrika står bare for en liten del av disse utslippene. Det er USA og Europa som slipper ut mest. Og selv om utslippene blir redusert i dag, blir alt vi allerede har sluppet ut i atomsfæren liggende der i flere tiår før det brytes ned. På grunn av treghet i klimasystemet vil det ta noen få århundrer før den globale oppvarmingen stanser.

Eriksen sier at naturlige klimavariasjoner, slik som El Nibo Southern Oscillation, også påvirker tørken og nedbøren i Afrika. Fasen vi nå er inne i fører til store nedbørsmengder helt sør i Afrika og tørke i Øst-Afrika.

Vannkraftverk fikk miljøpris

Det norskstøttede vannkraftverket Andhikhola i Vest-Nepal har vunnet en internasjonal pris for bærekraftig utvikling knyttet til vannkraftutbygginger. Det er organisasjonen International Hydropower Association i samarbeid med FN-organisasjonen UNESCO som deler ut prisen.

Prosjektet, som er finansiert av norske statlige midler fra Norad, har hatt et delt fokus på henholdsvis vannkraft, elektrifisering og irrigasjon av landbruksareal. Vannkraftverket produserer 5 megawatt per år og ble startet etter et initiativ fra misjonsorganisasjonen United Mission of Nepal.

I byggefasen ble det lagt stor vekt på å trene opp personell og å styrke de lokale selskapene som har vært involvert. Lokale ressurser ble benyttet i så stor grad som mulig og prosjektet ble iverksatt på en slik måte at modellen kunne kopieres også andre steder i Nepal, opplyser den norske ambassaden i Katmandu.

En båtreise unna sitt eget land

Flyktninger er på vei hjem – mens Kongo håper på historiens første frie og demokratiske valg

UVIRA, KONGO (b-a): – Jeg har allerede registrert meg, forteller Sadi Kotonga. Den 60-årige tidligere fiskeren snakker om det forestående valget. Det kan bli det første frie valget i Kongo siden uavhengigheten fra Belgia i 1961.

DR KONGO

• I DR KONGO: GØRIL TRONDSEN BOOTH

Vi sitter i et telt som FN har reist for å ta imot hjemvendte kongolesere. Det er kun få timer siden Sadi Kotonga ankom bryggen i Baraka i Sør-Kivu, øst i den Demokratiske Republikken Kongo. – Jeg er temmelig sikker på at jeg skal stemme Kabila, fortsetter han, men nå må jeg oppdatere meg i politikken her i landet.

Etter seks år i flyktningleire i Tanzania har han endelig kommet hjem.

Den blodige konflikten i DR Kongo har vart i over åtte år. Verdens mest dødbringende krig siden 1945. En krig som har kostet 3,8 millioner menneskeliv og gjort 3,5 millioner hjemløse. Væpnet konflikt preger ennå provinsene i øst til tross for signerte fredsavtaler, de siste i 2002, med både naboland og egne opprørsgrupper. Og ennå dør det 1000 mennesker hver dag, som direkte og indirekte følge av konflikten.

Militært nærvær, i form av utallige militsgrupper, regjeringssoldater og FN-styrker, er ennå en del av hverdagen. Det gjelder også i store deler av Kivu-distriktene, hvor de første flyktningene nå er på tur hjem.

Kun til klarerte områder. I høst erklærte både kongolesiske myndigheter og FN at Sør-Kivu var trygt å vende hjem til. I oktober startet FNs Høykommisær for flyktninger (UNHCR) sin første tilbakesending av kongolesiske flyktninger fra flyktningleirene vest i Tanzania. Det var en avgjørelse basert på en vurdering av sikkerhet. Men det var også en avgjørelse som ble tatt etter press fra både den tanzaniske og den kongolesiske regjeringen – to regjeringer som begge sto foran nasjonale valg. Inntil nylig har FNs høykommisær vært tilbakeholdne.

– Den kongolesiske regjeringen har lenge villet ha oss til å starte tilbakevending, og de forsøkte å sette returprosessen i sammenheng med registreringen for stemmerett. Vi gikk sterkt i mot dette. Det handler om sikkerhet, sier Magatte Guisse, stedlig representant for FNs høykommisær i Baraka.

Dermed er det foreløpig også bare området sør-sør-Kivu distrikt FN kan godkjenne for tilbakevending av flyktninger. Resten av landet får vente til det er forsvarlig.

Guisse understreker at FN for øyeblikket kun assisterer hjemreise, det er foreløpig ikke snakk om å oppfordre til retur.

Land i sikte.

ALLE FOTO: GØRIL TRONDSEN BOOTH

Framtiden i DR Kongo er usikker, men de hjemvendte flyktningene er optimistiske.

FNs høykommisær for flyktninger laster bilene og forbereder hjemreisen for 350 kongolesere.

FLYKTNINGSSTRØM

- FNs Høykommisær for Flyktninger har fra oktober 2005 til nå assistert hjemvending av 12700 kongolesiske flyktninger fra flyktningleirene i Tanzania.
- Fortsatt er det 126 000 kongolesiske flyktninger i Tanzania.

> **Det er tross alt bedre å lide hjemme enn å lide i en flyktningleir, hvor vi lever på nåde og matrasjoner.**
>
> **Sadi Kotonga** (60), hjemvendt kongolesisk flyktning.

Gravide, syke og spesielt sårbare flyktninger får tildelt merkelapp.

Hjem på egen hånd. Den viktigste faktoren bak Høykommisærens avgjørelse om å assistere hjemreise var det store antallet flyktninger som begynte å returnere på egen hånd. I løpet av det siste året har flere tusen flyktninger vendt hjem for egen regning og på egen risiko. En reise som betyr 15 timer i åpen båt, i nattemørket, i dårlige fartøy som er fulle til randen. En ekstrem risikofylt ferd og en stor bekymring for FNs Høykommisær for Flyktninger og bistandsaktører i området.

– Hadde ikke flyktningene returnert på egen hånd, tror jeg ikke vi ville ha startet hjemvendingen, sier Diana Lorenzana Diaz, som er Høykommisærens feltkoordinator i Lugufu flyktningleir i Tanzania.

– For noen måneder siden var det som en eksplosjon av flyktninger som returnerte til Kongo, sier Diaz videre.

«Eksplosjonen» skyldtes et rykte med feil og forvirrende informasjon: For å kunne avgi stemme under valget måtte de registrere seg og anskaffe identitetskort. Og hvis ikke det skjedde innen fristen 21. august (forlenget til 30. oktober), ville de miste sitt kongolesiske statsborgerskap. Men ryktet var ikke helt riktig.

FNs Høykommisær for flyktninger har nå dessuten fått igjennom en avtale med de kongolesiske myndighetene om å opprette et tidsutvidet registreringstilbud for tilbakevendte flyktninger.

Bedre å lide hjemme. Ryktet om fred og fakta om fredeligere forhold i sør-sør Kivu er det som driver de fleste. En etterlengtet drøm om å reise hjem, møte familie, starte på nytt.

– Før krigen jobbet jeg som fisker og med palmeoljeproduksjon. Vi spiste fisk hver dag, og levde godt den gangen, sier Sadi Kotonga.

Ifølge FNs fredsbevarende styrker, Høykommisæren for flyktninger og andre bistandsorganisasjoner som opererer i området, inkludert norske Flyktninghjelpen, er sikkerhetssituasjonen absolutt forbedret i områdene Uvira til Fizi.

– Men vi kan ikke si at sikkerhetssituasjonen er 100 prosent tilfredsstillende. Og vi kan heller ikke love flyktningene at de vil komme hjem til en problemfri tilværelse. Men sammenliknet med forrige måned og forrige år så er situasjonen helt klart mye bedre, sier Magatte Guisse, UNHCR, Baraka.

Fiskeren Sadi Kotonga mener de er klare for det som måtte vente dem. Og sier som så mange i hans reisefølge: – Det er tross alt bedre å lide hjemme enn å lide i en flyktningleir, hvor vi lever på nåde og matrasjoner.

60-årige **Sadi Kotonga** ser fram til å gjenoppleve de hjemlige fiskeplasser.

I ruiner. Konvoien med slitne, men optimistiske flyktninger buldrer innover sør-Kivus grønne landskap. Lastebilene virvler opp støv fra den grusete landeveien som følger vannkanten av Tanganykasjøen, verdens dypeste sjø. Det er blendende vakkert, eventyrlig vakkert. Hvite sandstrender, sølvfarget hav, irrgrønne knauser og frodig jungel. Innimellom det grønne dukker det opp gigantiske mangotrær. De er brunsvidde.

– Mangotrær er sårbare. De krever menneskelig stell og vanning, sier Flyktninghjelpens medarbeider, Masudi S. Amuri.

Landsbyenevi passerer er folketomme, innbyggerne flyktet under krigen.

Ruinene begynner å dukke opp. Snart ser vi ødeleggelser overalt. Amuri forteller at 80 prosent av Fizi-området er ødelagt av krig. Bare i Baraka, landsbyen hvor et av Flyktninghjelpens feltkontor ligger, er det over 4000 hus med behov for gjenoppbygging og restaurering.

> **Hadde ikke flyktningene returnert på egen hånd, tror jeg ikke vi ville ha startet hjemvendingen.**
>
> **Diana Lorenzana Diaz**, Høykommisærens feltkoordinator i Lugufu flyktningleir i Tanzania.

I Mboko, Sadi Kotongas landsby, ligger 70 prosent av husene i ruiner, 284 hjem.

Flyktninghjelpen. Flyktninghjelpen tilbyr flyktningene og de internt fordrevne hjelp til husbygging, taktekking og rettslig assistanse i land- og eiendomstvister når de vender hjem. Dessuten tilbyr organisasjonen utdanning til hjemvendte barn.

– Vi venter nå 153 000 flyktninger fra Tanzania, og blant dem vil det være 100 000 barn. Det er viktig at vi er forberedt og parate til å fange dem opp og innrullere dem i skolen så snart de går i land. Feiler vi, er det store sjanser for at disse barna vil ende opp på gaten, sier Adrien Kaningini Mukuwmanya, som representerer Flyktninghjelpen i Uvira.

Nyheter om kamp kun en time fra flyktningmottaket i Uvira ruller inn. 19 drepte, 4 regjeringssoldater, 9 Mai Mai-soldater og 6 sivile. Hendelsen er en bekreftelse på at Kongo fremdeles er i krig.

Vi passerer militære kontrollposter langs landeveien. De er tomme. Ingen veisperringer. Ingen bevæpnede soldater. Og minimalt med militære bevegelser. Et tydelig tegn på at militær aktivitet har gått ned – i dette området. Vi har passert og sett oppblomstringen av Uvira by, med en markedsplass som bugner av varer og gater hvor det kryr av mennesker, selv etter mørkets frembrudd. En bekreftelse på roligere forhold – i denne delen av øst Kongo, sør-sør-Kivu.

Usikker optimisme. Fremtiden i Kongo er likevel usikker. Nye angrep i nord-Katanga og Ithuri-distriktene rapporteres til stadighet. Der det er fredelig er freden skjør. Men optimismen rundt valget er påtakelig, selv om faren for videre konflikt er tilstede.

Sadi Kotonga holder godt fast på sitt nye kongolesiske identitetskort. Han skal hjem. Hjem for å starte palmeoljeproduksjon. Hjem for å møte familie. Hjem for å starte på nytt.

– Jeg kan ikke få sagt hvor mye jeg gleder meg til å sette meg i båten for å dra litt fisk til middag, sier 60-åringen opprømt.

DR KONGO 1960 – 2006

1960: Belgisk Kongo blir en selvstendig stat.

1998: Militære styrker støttet av Rwanda og Uganda gjør opprør mot president Laurent Kabila. Zimbabwe, Namibia og Angola sender tropper for å støtte presidenten. Opprørerne tar kontroll over store deler av Øst-Kongo.

1999: Kamper mellom opprørsbevegelsene Congolese Liberation Movement (MLC) støttet av Uganda og Rally for Congolese Democracy (RCD) støttet av Rwanda. Våpenhvile mellom de seks landene som er involvert i krigen samt MLC og RCD blir signert i Lusaka.

2000: FNs fredsstyrke på 5500 soldater etableres for å overvåke våpenhvilen. Men kamper fortsetter mellom opprørshærene og regjeringen, og mellom rwandiske og ugandiske styrker.

2001: President Laurent Kabila blir skutt og drept av en sikkerhetsvakt. Sønnen Joseph Kabila tar over som president.

2002: April – Fredsforhandlinger i Sør Afrika. Regjeringen signerer en avtale om maktfordeling med MLC. RCD avviser avtalen.

Juli – Fredsavtale mellom DR Kongo og Rwanda blir undertegnet. Rwanda skal trekke tilbake sine tropper fra øst DR Congo. Kabila skal avvæpne og arrestere Rwandiske Hutu rebeller (FDLR) som er beskyldt for å stå bak tutsi utryddelsen i 1994.

September – Fredsavtale mellom DR Kongo and Uganda. Ugandiske tropper skal forlate landet.

Desember – Fredsavtaler mellom Kabilas regjering og de største kongolesiske opprørsstyrkene.

2003: April – President Kabila setter inn en overgangsregjering som skal styre landet fram til valget to år fram i tiden. Ledere av tidligere opprørsstyrker har fått posisjoner i den nye midlertidige regjeringen.

2005: Mai – Ny grunnlov godkjent i parlamentet.

Desember – Folkeavstemning om det nye grunnlovsforslaget.

2006: Februar – 24 millioner kongolesere har registrert seg og planlegger å bruke sin stemmerett ved det kommende valgene. Det er planlagt valg både på president, nasjonalforsamling og lokale myndigheter i provinsene. Parlaments- og presidentvalget er blitt utsatt gjentatte ganger og første runde er nå planlagt avholdt 18. juni. Lokale valg er satt til perioden mars – april.

Ny DAC-rapport: Rekordvekst i internasjonal bistand

Det ble satt ny verdensrekord for bistand til utviklingsland i 2004, med 79 milliarder dollar, eller rundt 530 milliarder kroner. Men rekorden kommer ikke til å stå lenge: De foreløpige 2005-tallene antyder et nytt hopp til over 100 milliarder dollar.

INTERNASJONAL BISTAND

• ELLEN HØFSVANG

Det er den årlige bistandsrapporten fra OECDs utviklingskomité DAC, publisert i februar, som analyserer bistandsstrømmene fra verdens rike land. De 22 landene som er medlemmer i komiteen står for størstedelen av internasjonal bistand. Dersom de oppfyller forpliktelsene de har inngått, vil landenes bistand nå opp i 130 milliarder dollar i 2010.

Også viktige bistandsgivere utenom OECD-landene er i ferd med å skru bistandsnivået oppover. 3,7 milliarder dollar ble rapportert inn til DAC fra andre givere, i første rekke er dette bistand fra stater i Midtøsten. I tillegg kommer et ukjent beløp fra voksende bistandsstormakter som Kina og India.

Bistand gjennom frivillige organisasjoner satte også ny personlig rekord i 2004. Organisasjonene som inngår i OECDs statistikk formidlet 5 milliarder statlige bistandsdollar, i tillegg til 6,9 milliarder samlet inn fra enkeltpersoner og næringsliv.

> **Små utviklingsland får langt mer bistand per hode enn større utviklingsland.**

Mer kontroll. – Oppskaleringen av bistanden gjør at det må settes økt fokus på korrupsjon, skriver lederen for utviklingskomiteen, Richard Manning, i sin innledning i rapporten. Han advarer også mot andre voksesmerter, som for stor bistandsavhengighet i en del fattige land, og tar til orde for at giverne må bli bedre til å samordne seg for å unngå å overbelaste svake mottakerland med enorme krav til administrasjon og rapportering.

Manning peker også på at det rekordhøye bistandsnivået målt i dollar og cent, likevel ikke utgjør mer enn 0,28 prosent av giverlandenes brutto nasjonalinntekt (BNI). Som andel av rikdommen i de vestlige landene ligger dermed bistanden langt under nivået på 1960-tallet.

Mest til de mellomste. Bak rekordveksten skjuler det seg svært ulik fordeling av den internasjonale bistanden. Små land får for eksempel langt mer bistand per hode enn større land. Som eksempel vises det i rapporten til at Namibia, med enn gjennomsnittsinntekt per innbygger på over 2300 dollar mottokk 81 dollar per hode i bistandstilskudd i 2004. Etiopia, med en gjennomsnittsinntekt på 90 dollar, mottok 25 bistandsdollar per hode.

Andelen som går til de fattigste har gått litt ned det siste året, stikk i strid med politiske intensjoner. Lavinntektslandene, som til sammen har 75 prosent av verdens fattigste – de som lever for under én dollar om dagen – fikk 56 prosent av den bilaterale bistanden i 2004. Mellominntektsland har 27 prosent av verdens fattigste, men får 42 prosent av bistanden.

Det er også klare forskjeller i typen bistand landene mottar. Mens mellominntektslandene får en stor andel prosjektstøtte og faglig bistand, er de fattige og bistandsavhengige landene i Afrika de største mottakerne av budsjett- og sektorstøtte.

Skjær i sjøen. Rekordnoteringene til tross, er det langt fra sikkert at giverlandene virkelig kommer til å innfri de løftene de har gitt for årene fram mot 2015, advarer Richard Manning. EU har for eksempel vedtatt en rask opptrapping, men ikke alle medlemslandene er i rute når det gjelder å betale. EUs målsetting innebærer at et land som Italia må øke bistanden med 125 prosent inneværende år.

Selv der land betaler, kommer ikke bistanden nødvendigvis i den form den ble lovet. USAs bistand har økt med 83 prosent i perioden 2000-2004, mot en gjennomsnittsøking for OECD-landene på 50 prosent. Men i stedet for å kanalisere økningen gjennom landets Millennium challenge account, som det ble lovet, utgjør bistand til Irak, Afghanistan samt nødhjelp mye av veksten. Den forventede bistandsrekorden for 2005 gjenspeiler heller ikke noen rekordstøtte til de fattigste landene, men først og fremst tsunamien i Asia og store gjeldslette-operasjoner til blant annet Irak og Nigeria.

10 PÅ TOPP:

Disse landene var de største bistandsmottakerne i 2003/04:

(gjennomsnitt, millioner US$)	
Irak	3244
DR Kongo*	3183
Kina	2341
India	1717
Indonesia	1544
Afghanistan	1449
Egypt	1308
Pakistan	1247
Ghana	1160
Vietnam	1142

*) En stor del av bistanden til DR Kongo var gjeldslette.

BANGLADESH

DHAKA (b-a): Tusenvis av driftige bangladeshiske kvinner har skapt seg en ny og tryggere hverdag – med litt hjelp fra en veldig stor organisasjon og en ganske liten larve.

Hver dag snor silkeormene seg i et åttetall over 300.000 ganger. Slik bygges kokongene.

ALLE FOTO: G.M.B. AKASH

Kan velstand komme fra en larve?

20.000 kvinnelige gründere i Bangladesh har skapt seg en ny hverdag ved hjelp av silkeormer og mikrolån

• I BANGLADESH: MAHTAB HAIDER

Hadde det ikke vært for silkeormenes kokonger, så ville kanskje ikke Feroza Begums fire måneder gamle sønn Alam ha overlevd fjoråret. En to-tre måneders sultperiode kalt «mogna» inntreffer nemlig i det nordlige Bangladesh hvert år. Da den var på sitt verste i oktober i fjor, og Ferozas naboer var nødt til å spise blader for å overleve, var det likevel alltid nok mat i hennes hus.

– Jeg hadde nok å spise og da var det også nok morsmelk til Alam. Etter at jeg startet med silkeormer har ikke denne husholdingen visst hva det er å være sulten, forteller Feroza.

Blyanter var for dyrt. Den lille landsbyen der Feroza bor ligger i Kaliganj-området, 300 km nord for hovedstaden Dhaka. Der har de i løpet av de fem siste årene opplevd en utviklingsrevolusjon. I 2001 greide Feroza og fire andre kvinner, ved hjelp av mikrokredittlån, å etablere en liten bedrift som driver avl av silkeormer. Da de startet eide ingen av dem jord. At to av dem var enker og måtte forsørge familien alene gjorde situasjonen enda vanskeligere. De skrapet sammen til livets opphold som innhøstingsarbeidere for andre bønder. Månedslønna var ikke mer enn om lag 600 taka (cirka 60 kroner).

– Vi hadde ikke råd til skolebøker og blyanter til ungene våre, så de gikk ikke på skolen, forteller Feroza.

Hun var også bekymret for at hennes eldste datter Mukta ikke skulle bli gift, fordi familien ikke hadde penger til medgiften.

Rask utvikling. I løpet av bare fem år har de små larvene utrolig nok forandret livene deres.

– Nå har jeg to kyr, og for ikke lenge siden kjøpte jeg et jordstykke hvor jeg dyrker mais. I fjor brukte jeg 30 000 Taka (cirka 3000 kroner) på min datters bryllup, sier Feroza stolt. Datteren Mukta var kledd i gull på bryllupsdagen; i ørene, rundt halsen, på fingrene og i nesen.

– Det er utrolig viktig for en mor som ikke hadde nok mat til døtrene sine for bare fem år siden, forteller Ferozas tante Hamida.

Vi sitter og prater i det svale hjemmet deres med stråvegger og tak av bølgeblikk.

Startkapital. Med startkapital fra verdens største frivillige utviklingsorganisasjon BRAC (Bangladesh Rural Advancement Programme) har Feroza og tusenvis av kvinner begynt å plante morbærstiklinger langs hovedveier. Kvinnene gjødsler og luker trærne, og passer på at kveg ikke spiser dem opp.

Når trærne spirer seks måneder senere, kjøper kvinnene silkeormegg fra BRAC. Eggene klekkes ut på flate brett, og larvene fores med blader fra egen plantasje. Etter en tid begynner larvene å spinne kokonger, og organisasjonen kjøper nå disse til markedspris.

– Kvinnene eier ikke jorda, derfor har BRAC innhentet tillatelse av veidirektoratet slik at de lovlig kan plante trærne langs veiene, sier Abdul Mannan. Han er leder for silkeprosjektet. Det er nettopp kvinner som Feroza Begum dette prosjektet har som målgruppe.

– Det er ikke håp for forbedring av de fattige kvinnenes sosiale og økonomiske situasjon uten startkapital og opplæring i hvordan midlene skal brukes for å skape stabil inntekt.

Den investeringen de har, er stiklinger, rugebrett og egg. Dette koster omtrent 2000 Taka (ca. 200 kr), sier Mannan.

Kvinnene tjener opp til 350 kroner hver måned. I et land der gjennomsnittlig årsinntekt er omtrent 2900 kroner og rundt halvparten av befolkningen lever under fattigdomsgrensa, er denne inntekten enormt viktig.

Eget jordstykke. – Vi kom sammen med foreldrene våre for tretti år siden. Vi kom som hjemløse etter at Jamuina (en av landets største elver) hadde tatt all jorda vår. Nå har vi bygd hus og har egen fruktbar jord. I tillegg har jeg startet et firma for hver av de tre sønnene mine. Mer kan jeg ikke be Gud om, forteller Halima.

Hun er silkeormoppdretter i samme landsby som Feroza.

Halima ble enke for syv år siden, og har nå et jordstykke der hun planter morbærtrærne.

– Så fort jeg hadde tjent litt penger, kjøpte jeg dette jordstykket. Dermed slapp jeg å gå langs hovedveiene for å samle blader. I tillegg har bladene fra åkrene mye høyere kvalitet enn bladene fra veisidene, fordi åkrene dreneres og vannes.

Kjøper, koker og spinner. Lykkehjulet stopper ikke her. BRAC har lært opp en gruppe kvinner til å videre-behandle silkekokongene. Hver lørdag kommer de til organisasjonens kontor for å kjøpe kokonger, som de koker og spinner til silketråd. De spinner på en chorka, en liten rokk, som er skaffet til veie ved hjelp av mikrokredittlån.

Silketrådene selges tilbake til BRAC og ender hos en søsterorganisasjon. De har ansatt hundrevis av kvinner som farger, vever og syr. De former silken til kurtas (skjorter) og sarier, som igjen selges i en av Dhakas designerbutikker.

Dette ene prosjektet involverer over tjue tusen kvinner. I løpet av de siste tretti årene har BRAC utviklet metodene for gradvis å få kvinner til å kunne stå på egne bein.

Seks millioner jobber. BRAC startet i 1972 som en liten privat hjelpeorganisasjon, og er i dag en av verdens største frivillige organisasjoner. Organisasjonen, som også mottar betydelig norsk bistandsstøtte, har etablert avtaler i hvert eneste distrikt i Bangladesh, og skaper arbeid for 6 millioner mennesker. BRAC har sammen med Bangladesh Grameen Bank vært de første til å innføre mikrokredittsystemet, som innebar et paradigmeskifte innenfor hjelpearbeid. De gir kvinner små startlån og lærer dem hvordan de kan starte små bedrifter. Bransjene kan variere fra håndverksyrker til oppdrett av dyr.

– Fra silkeprosjektets spede begynnelse i 1978 har dette sakte men sikkert vokst til å bli et kjempeprosjekt som kan stå på egne bein, sier Mannan.

Ifølge ham er kvinner mer pålitelige låntagere enn menn. De er fremtidsrettete og lite risikoorienterte. Dette underbygges av det faktum at over 99 prosent av BRACs låntagere er kvinner, og at 99,23 prosent av de 2,95 milliarder dollar BRAC har lånt ut er blitt tilbakebetalt i tide. Med renter. Selv om man skulle sammenligne med noen av de mest suksessrike bankene i verden, er dette en usedvanlig god statistikk.

Vil kjøpe en rokk. Vi sitter på BRACs distriktskontor i det nordlige Dinajpur. Mens vi er der kommer en gruppe kvinner for å hente startlånet de har søkt om for et par uker siden. En av dem, Morjina Begum, forteller oss at hun planlegger å kjøpe en rokk for pengene.

– Andre kvinner i min landsby har kjøpt kokonger, og hver uke tjener de gode penger på å spinne silketråd. Siden jeg kan være hjemme å spinne, har jeg fått lov av mannen min, kan Morjina fortelle.

Det konservative bangladeshiske samfunnet hindrer kvinners utvikling og muligheter til utdanning. Kvinner som Feroza gjør det lettere for andre kvinner å bli respektert som næringsdrivende. Men det har vært en hard kamp.

På midten av nittitallet fikk prosjektet et tilbakeslag da islamistiske fundamentalister hogde ned morbærtrærne langs veiene i hele det nordlige Bangladesh.

– De likte ikke det faktum at tusenvis av kvinner ble økonomisk uavhengige gjennom silkeormprosjektet, sier Mannan. Som motangrep leide BRAC åkrer i landsbyen, som de fremleide til kvinnene. På den måten kunne morbærtreplantasjene beskyttes bedre. Med suksessen følger også større frihet.

– Skjønner du hvilken framgang jeg opplever? spør Feroza mens hun rører i grytene.

– Alt du ser rundt deg i dette huset er kjøpt for silkepenger. Jeg har til og med kjøpt en liten butikk til mannen min nær byen, der han selger sjampo, te og sigaretter.

Mahtab Haider (tekst) og **G.M.B. Akash** (foto) er bangladeshiske journalister. Sistnevnte vant nylig en tredjepris i World Press Photo.

Først kokes kokongene, så spinnes de på en «charka» eller et spinnehjul for å få fram den fine, tynne tråden.

> **Etter at jeg startet med silkeormer har ikke denne husholdingen visst hva det er å være sulten.**
>
> **Feroza Begum**, silkeorm-gründer.

> **Med startkapital fra BRAC har tusenvis av kvinner begynt å plante morbærstiklinger langs hovedveier.**

SILKEORM

Silkeorm er larven fra en nattsvermer. En silkeorm spiser kun løvet fra morbærtreet. Silkeormen har navnet sitt fordi den spinner kokongen sin av råsilke. Kokongen er laget av en sammenhengende tråd av råsilke som er mellom 300 og 900 meter lang.

Kilde: Wikipedia.

KOKONG

Kokong er et «hylster» som en larve spinner rundt seg selv før den går over i puppestadiet. Her ligger puppen til den er klar for å klekkes og bli til et fullvoksent insekt.

Kilde: Wikipedia.

BANGLADESH

Kvinner i kø for å kjøpe kokonger på et BRAC-senter.

Med raske hender luker **Feroza Begum** ugras blant morbærstiklinger. Friske morbærblader er basisnæringen for silkeormer.

Bunter av silketråd.

VERDENS STØRSTE

■ Bangladesh Rural Advancement Programme (BRAC) ble startet i 1972 og var fra starten utelukkende finansiert av frivillige bangladeshere. De drev rehabilitering og nødhjelp for å hjelpe befolkningen gjennom traumene og ødeleggelsene etter frigjøringskrigen i Bangladesh i 1971.

■ I dag fremstår BRAC som en nær selvfinansiert humanitær hjelpeorganisasjon. Det er verdens største ikke-statlige utviklingsorganisasjon med 97192 ansatte. BRAC har en dobbel målsetting om å redusere fattigdom og å gi de fattige nye muligheter.

■ Gjennom ulike tiltak bidrar BRAC i dag til å skape og vedlikeholde livsgrunnlaget til omkring 100 millioner mennesker i Bangladesh.

■ Fra starten i 1972 har BRAC identifisert kvinner som de viktigste forsørgere i familien, med ansvar for å sørge for sine barns utdannelse og derved videreføring av livsgrunnlaget for familien. Økonomiske utviklingsprogram kombineres med utdanning, helse og sosiale utviklingsprogrammer.

■ BRAC har mottatt bistandsstøtte fra Norge gjennom flere år. Største delen av dette er til tiltak innenfor førskole og grunnskole, inkludert tiltak overfor barn fra etniske minoriteter og funksjonshemmede. Over 1 million barn er omfattet av programmet.

■ Norges samlede støtte til BRACs utdanningsprogram i 2005 var på 18,3 millioner kroner og skal etter planen fortsette på omtrent samme nivå de neste årene.

Driver bistand i hjertet av Mao-land

Norsk lærer må forhandle med Nepals maoister om skoler og barnehager

KATMANDU-DALEN (b-a): Krigen mellom maoistopprørerne og hæren i Nepal presset de fleste bistandsorganisasjoner ut av den geriljakontrollerte landsbygda. Redd Barna derimot, anført av den norske læreren og bistandsarbeideren Valter Tinderholt, beveget seg motsatt vei – ut i maoistenes kjerneområder.

• I NEPAL:
GUNNAR ZACHRISEN (TEKST)
KEN OPPRANN (FOTO)

NEPAL

Redd Barnas **Valter Tinderholt** foran skolen i fjellbygda Bhorjyang. Skolen, som huser 200 elever, er bygget på dugnad av lokalbefolkningen.

ALLE FOTO: KEN OPPRANN

80 prosent av landsbygda er i dag kontrollert av maoistene. Men på grunn av sikkerhetsproblemene våger de færreste av FN- eller bistandsorganisasjonene i landet å bevege seg utenfor distriktenes hovedkvarterer.

Blant de internasjonale bistandsorganisasjonene i Nepal har Redd Barna Norway vært «kjerringa mot strømmen». Gjennom en forsiktig og finstemt dialog har organisasjonen klart å opprettholde et godt forhold til begge parter i konflikten – både myndigheter og gerilja. I stedet for å trekke seg inn til byene, har organisasjonen trappet opp sin innsats på landsbygda. I dag er Redd Barna blant landets største internasjonale bistandsorganisasjoner – med virksomhet i 36 av landets totalt 75 distrikter. Hovedinnsatsen er rettet mot skoler og barnehager.

– Dersom vi forlater landsbygda i dagens situasjon, svikter vi også de som bor i de fattigste områdene av landet. Og det er flertallet, sier Redd Barnas stedlige representant i landet, Valter Tinderholt.

63-åringen understreker samtidig det ikke er noen enkel oppgave å balansere de ulike hensynene som må tas når man skal yte bistand til mennesker midt i en blodig militær konflikt.

– Vi har opplevd å få beskyldninger fra begge parter om at vi løper motpartens ærend, sier han.

Kun muntlige avtaler. Den tidligere læreren fra Grimstad – med mangeårig bakgrunn fra internasjonalt bistandsarbeid – forklarer oss hovedelementene i Redd Barnas «konfliktsensitive» tilnærming:

■ *Organisasjonen forholder seg nøytral til konflikten i landet, men søker alltid å fremme sivilbefolkningens – og særlig barnas – interesser.*

■ *En avtale med landets myndigheter må ligge i bunnen, der organisasjonen får aksept for å jobbe også i områder som ikke er under myndighetenes kontroll.*

■ *Organisasjonen er avhengig av en samforståelse og dialog med geriljaen om sikkerhet for sine ansatte og at geriljaen ikke saboterer utviklingstiltak, men det gjøres kun muntlige avtaler.*

■ *Forsøk på pengeutpressing eller trusler mot ansatte eller prosjekttilknyttet personell vil føre til at Redd Barna umiddelbart trekker seg ut av prosjektområdet.*

Tilstedeværelse. For befolkningen er det ikke bare utviklingstiltak – som skoler – som betyr noe for deres hverdag.

– Internasjonale og nasjonale organisasjoners nærvær er viktig i seg selv. Uavhengige vitners tilstedeværelse i konfliktområdene bidrar til å legge en demper på de to partenes brutalitet overfor sivilbefolkningen, sier en menneskerettighetsaktivist.

Han kan samtidig vise til at 13.000 mennesker – de fleste sivile – drept siden maoistopprøret startet. Trusler, kortvarige kidnappinger og hardhendte forhør er ikke ukjent for Redd Barnas lokalt ansatte.

– Men det er lettere i dag enn det var i begynnelsen. Vi er etter hvert blitt en kjent og respektert aktør over størstedelen av landet, og begge parter innser at de har nytte av vårt arbeid, sier Tinderholt.

Han har også møtt høytstående representanter for myndighetene – både på embets- og politisk nivå – som har uttrykt sin klare forståelse for at organisasjonen må ha «avtaler» med maoistene for å kunne operere lokalt.

Eneste kanal. For myndighetene i Nepal er ikke-statlige organisasjoner som oftest den eneste muligheten til å nå ut til landsbygda med et skole- og helsetilbud til lokalbefolkningen. Deres egne distriktsrepresentanter frykter maoistopprørernes kidnappinger, trakasseringer, pengeutpressinger og drap, og har svært begrenset bevegelsesfrihet.

– Vi krever at de ikke-statlige organisasjonene opptrer med åpenhet rundt sine økonomiske disposisjoner og at de ikke inngår avtaler med maoistene, sier viseformann i Den nasjonale planleggingskommisjonen Shankar Sharma.

Han innrømmer likevel at det er problemer med at enkelte organisasjoner enten gir eller presses til å gi penger til maoistene for å slippe «trøbbel».

– Dette er et problem noen steder, men vi er samtidig nødt til å ta noen risikoer – av hensyn til lokalbefolkningen. Noen steder er vi for eksempel helt avhengige av organisasjonene for å få ut matvarehjelp, sier han.

For maoistene er Redd Barna en akseptabel «partner» på det lokale nivå, fordi et skoletilbud i geriljakontrollerte områder også gir «den nye folkerepublikken» et preg av framskritt. Flere steder godtar maoistene til og med at det er myndighetenes pensum det undervises i, så lenge det ikke finnes alternative lærebøker. Redd Barna har også vært med å utvikle undervisningsmateriell i enkeltfag.

Frykt for etterretning. I starten er de lokale geriljakommandantene ofte skeptiske til at nye «utenforstående aktører» dukker opp i lokalmiljøene. Frykten for at de skal rapportere om geriljaens aktiviteter og bevegelser er betydelig.

– Vi er vant til å bli holdt øye med. I de fleste av disse områdene har geriljaen sine øyne og ører som holder oversikt med oss til enhver tid, sier Tinderholt.

Han understreker samtidig at samarbeidsforholdet til maoistene er godt, og at den mørkerøde ideologiske innflytelsen også kan ha en positiv effekt. Når de først har bestemt seg for å støtte et lokalt tiltak, tar maoistene selv gjerne initiativ til å samle inn penger eller organisere lokalbefolkningen. Forbud mot alkohol, en ikke-diskriminerende holdning overfor kvinner og kasteløse, samt en nulltoleranse overfor korrupsjon, er maoist-standpunkter som samtidig står godt til Redd Barnas egen utviklingsprofil.

– Men vi må vel si at maoistene går litt lenger enn oss. De har for eksempel slått tydelig fast at det er dødsstraff for korrupsjon, sier han med et underfundig smil.

Flaggene vaier friskt i vinden over en landsby i Katmandu-dalen. Minutter før dette bildet ble tatt vandret 30-40 geriljasoldater over broen.

> **Vi vet at enkelte bistandsorganisasjoner gir penger til maoistene for å slippe «trøbbel».**
>
> **Shankar Sharma**, statstjenestemann og leder for Den nasjonale planleggingskommisjonen.

REDD BARNA I NEPAL:

■ Redd Barna Norge er en av de største internasjonale bistandsorganisasjonene i Nepal. Virksomheten har 79 ansatte og prosjektkostnader på 28 millioner kroner per år.

■ Anslagsvis mer enn 380 000 barn i Nepal (hvorav 122 000 innen utdanning) får hvert år direkte bistand fra Redd Barna. Om lag 825 000 barn får indirekte støtte.

■ Støtte til skoler og førskoler utgjør den sentrale delen av virksomheten. I tillegg drives også rettighetsarbeid for barn og prosjekter for å hjelpe barn som er ofre for borgerkrigen.

■ Redd Barna Nepal får 32 prosent av sine prosjektkostnader dekket av Norad og 21 prosent av Utenriksdepartementet. Også givere i Storbritannia og New Zealand bidrar, samt Redd Barnas egen fundraising.

Kilde: Redd Barna

I Redd Barnas røde landsbyer veies ordene på gullvekt

• GUNNAR ZACHRISEN

NEPAL

KATMANDU-DALEN (b-a): – Ja, alkohol er helt forbudt i dette området, og det er bra.

Dette utsagnet fra en skolekomiteleder er det nærmeste vi kommer en innrømmelse om maoistenes innflytelse etter å ha vandret i to dager gjennom geriljakontrollerte områder i østlige deler av Katmandu-dalen.

Alle forsiktige forsøk på å uteske synspunkter på støtte til maoistene, eller synspunkter på hæren eller det direkte kongestyret i landet blir høflig, men bestemt, avvist. Det skjer enten vi spør lærere, foreldre eller skolekomiteene. Skyldes det frykt, eller er det direktiver fra den lokale maoistlederen om å si minst mulig til utenforstående?

Maoist-land. Om morgenen samme dag har vi forlatt Redd Barna-bilen ved en elv i Katmandu-dalen og begitt oss oppover åssidene. Vi går på stier som er for bratte til at de kan benyttes av hester eller esler. Selv om vi bare befinner oss et par timer sørøst for hovedstaden, er vi allerede i «maoist-land». For ti år siden var det akkurat i dette området at maoistene først gjorde sine militære aksjoner.

I treet bak 60-årige **Ham Singh Dong** vaier maoistenes banner.

> **Det tok 6-7 timer å gå – med sand på ryggen.**
>
> **Shambu Kandel**, rektor.

På broene og husene noen kilometer lenger ned i dalen vaier de røde flaggene friskt i vinden. Her er det Nepals kommunistparti (maoistene) som har militær og ideologisk kontroll. Hvis regjeringsstyrkene viser seg i disse områdene, er det som oftest bare ved hovedveien, i store antall og med helikopterstøtte.

Men i det vakre landskapet vi beveger oss er det ingenting som minner om at landet befinner seg midt i en blodig borgerkrig. Ingen uniformer, ingen våpen eller hardhendte militærkontroller. I stedet møter vi velstelte småbruk, der smilende og gjestfrie mennesker hilser oss velkommen med det velkjente nepalske «Namasté!» – «Jeg bøyer meg for deg!».

Mye skole for lite penger. Langs stien er hver lille flekk av jord utnyttet som dyrket mark. Innimellom dukker det opp små klynger av hus, gjerne med en skole og et lite buddhistisk bønnested. Her lever bondefamilier med sine kuer og geiter i bakgården. Det er i disse landsbyene at Redd Barna driver sine skole- og førskoleprosjekter i samarbeid med lokale komiteer.

I landsbyen Bhorjyang finnes det ett eneste lite flatt område, men det er et område som er spadd ut med håndkraft. Der ligger det en ny barneskole, med bratte skrenter på hver side. Skolen huser nærmere 200 elever. Redd Barna har bidratt med om lag 11.000 kroner, lokalsamfunnet har gitt rundt 40.000 kroner.

– Dette er typisk for den samarbeidsmodellen vi benytter. Lokalsamfunnet bidrar alltid med en betydelig andel. Det bidrar til en sterkere følelse av eierskap til skolen, forteller Redd Barnas stedlige representant Valter Tinderholt.

Dessuten gir det mye skole for lite penger. Siden det kun benyttes lokale materialer fra området, med unntak av bølgeblikk til takene, blir kostnadene per klasserom svært lave. Myndighetene bidrar dessuten med lønn til et visst antall lærere hvert år, som alle er rekruttert fra nærområdet.

Måtte bære alt på ryggen. Dugnadsånden lever i den lille fjellbygda, der mange synes å ha en sterk bevissthet om solidaritet og lokalt samfunnsansvar. Da betongfundamentet i skolebygningen i Bhorjyang skulle støpes, måtte hver familie bidra med minst 25 kilo sand hver.

– Sanden måtte hentes nede i elveleiet. Det tok 6-7 timer å gå – med sand på ryggen, forteller rektor ved skolen Shambu Kandel.

En annen fra lærerstaben forteller at de innimellom har problemer med familier som ikke vil bidra. Han avslører at strategien går ut på å utøve «et mildt press». – Etter hvert som vi var ferdige med å bære sand den første dagen, oppsøkte vi en etter en den familien som ikke ville være med – for å spørre om vi kunne få vann. Dagen etter var også denne familien med på å bære.

Alle barn på skolen! «Et mildt press» er også strategien når familier ikke sender sine barn på skolen, fordi de må arbeide i huset, være med å pløye eller passe dyrene. Da er det den lokale «barneklubben» – støttet av Redd Barna – som agerer som skolekampanjens frontsoldater.

– Vi går rundt til hvert hus og forklarer de voksne hvor viktig det er å sende barna på skolen, forteller barneklubbens leder Narayan Tripathi (15). I dag har skolen 100 prosent frammøte, hevder skolens ledelse.

Skole under røde flagg. Dagen etter tar vi ryggsekkene og vannflaskene og fortsetter vandringen oppover åsen, til nye grønnkledde landsbyer i den vakre Katmandu-dalen. Idet morgentåka letter går vi inn i en ny fredelig og idyllisk landsby med kafeer, små butikker og buddhist-tempel. Små klynger med smilende mennesker samler seg for å hilse gjestene, mens tre stramme karer følger oss med vaktsomme øyne i bakgrunnen.

Terrenget i området er så bratt at hester og esler ikke kan brukes. Alt må bæres på ryggen.

I det store tuntreet ved den nye flotte skolebygningen, støttet med norske bistandspenger, vaier et stort rødt banner med hammer og sigd. – Det står «Organisér vår kulturelle armé!», forklarer en engasjert ung lærer. Ikke så langt unna henger et annet: «Kvinner må få frihet og arverett!». Begge er undertegnet Nepals kommunistparti (maoistene).

Påfallende velorientert. Men uttalelser som sier noe om «det varme forholdet» mellom maoistene og lokalbefolkningen får vi likevel ikke, selv ikke her. Det er først noen timer senere, i utkanten av en tredje og mindre landsby, under nedstigningen mot dalen, at vi får et inntrykk av nærkontakten mellom maoistgeriljaen og lokalbefolkningen.

Plutselig kommer en av landsbyens unge menn løpende. Han er påfallende velorientert om noe som ennå ikke har inntruffet, i en situasjon der geriljaen er i ferd med å omgruppere sine styrker for å kunne slå til mot hovedstaden.

> **I dette øyeblikket frykter vi å havne midt oppe i en militær trefning.**

Et øyeblikk av frykt. – Vi har fått beskjed om at det er 400 «milits-soldater» fra et annet distrikt på vei oppover i denne retningen. Dere må skynde dere, hvis dere skal unngå å møte dem.

Med unggutten i front som potensiell «fredsmekler» skynder vi oss nedover stien, for å unngå det som kan gi oss trøbbel: å møte en gruppe geriljasoldater – noe som igjen betyr at vi ser noe vi ikke burde ha sett.

Noen kilometer lenger nede, med utsikt mot åsen på den andre siden av dalen, ser vi en fortropp på 30-40 geriljasoldater om lag 500 meter unna. Ikke før har vi oppdaget dem, så får vi øye på et kamphelikopter fra den nepalske hæren et par hundre meter over hodene på oss.

I dette øyeblikket frykter vi å havne midt oppe i en militær trefning, men helikoptermannskapet oppdager trolig ikke det vi har oppdaget – og svinger av i en annen retning. En halvtime senere sitter vi igjen trygt i Redd Barna-bilen – i samme land men på vei mot en annen virkelighet: et hotell i hovedstaden.

MIDTØSTEN

– Lager kopier av seg selv

Bistanden dyrker vestlige «fredspalestinere», sier palestinsk professor

BEIRUT (b-a): – Norge må gi opp sin «politiske bistandsagenda» i de okkuperte områdene, sier Sari Hanafi, palestinsk professor ved det amerikanske universitetet i Beirut. I en ny bok hevder han at framveksten av en palestinsk bistandselite har undergravd den palestinske motstandskampen.

• I LIBANON: BIRGIT UNDEM

Norsk bistand har vært altfor knyttet til «Oslo-prosess»-vennlige krefter og har bidratt til å svekke det sivile samfunnets rolle i motstandskampen, mener den palestinske professoren Sari Hanafi. På bildet hilser utenriksminister **Jonas Gahr Støre** på palestinernes statsminister **Ahmed Qorei** under et møte i Ramallah. FOTO: AFP PHOTO/SAMER ELAYAN-PPO

Den palestinske professoren tror også at bistandsgiverne indirekte kan ha bidratt til Hamas' valgseier gjennom å skape økt avstand mellom folket og den vestlige bistandens yndlinger.

Mye av pengene som er blitt pumpet inn i de okkuperte områdene har hatt som formål å styrke det sivile samfunnet, men resultatet er i stedet en palestinsk elite av ikkestatlige organisasjoner (NGO'er) uten folkelig forankring. Samtidig har mange av de lokale organisasjonene som vokste fram under den første intifadaen endret karakter, konkluderer Sari Hanafi i sin nye bok «The Emergence of a Palestinian Globalized Elite».

– Al-Aqsa intifadaen har synliggjort en avstand mellom NGOene og den folkelige motstandsbevegelsen i de okkuperte områdene. Mens lederskapet i organisasjonene har konsentrert seg mer og mer om utviklingsprosjekter, har de samtidig fått en svekket rolle innenfor den palestinske motstandskampen, sier han.

Dette har skjedd mens et finansieringsskifte har funnet sted. Tidligere kom pengestøtten til palestinske NGOer fra arabiske og islamske regjeringer og politiske og religiøse solidaritetsorganisasjoner. Men dette endret seg på 90-tallet da internasjonale NGOer, ofte nært knyttet til vestlige regjeringer, tok over ansvaret. Kriteriene for støtte forutsatte at organisasjonene støttet en fredsprosess som aldri kom. Organisasjoner som var kritiske til fredsprosessen tapte «budrunden» – og bredden i det sivile samfunnet forsvant.

Politisk spill. – Jeg forstår at internasjonale bistandsgivere er her for å støtte fredsprosessen. Men de NGOene som kritiserer fredsprosessen på en konstruktiv måte, er faktisk de som noen ganger fremmer fredsprosessen mer enn de som støtter den blindt, sier Sari Hanafi.

Mens han mener at USA utelukkende forsøker å fremme sin egen politiske agenda, påpeker han at de skandinaviske landene er blant de få landene i Vesten som i liten grad blander politikk og bistand. De stiller heller ikke umulige krav til resultater.

– Men dette gjelder først og fremst Sverige og Danmark. Norge blir oppfattet som en vennlig giver av palestinske organisasjoner, men har knyttet sin bistandsrolle til en underliggende politisk agenda – noe Norge har til felles med de fleste andre giverne, sier Hanafi.

Kritiserer Fafo-program. Han mener det internasjonale bistandsregimet har fokusert på sameksistens og utvikling uten å gripe fatt i behovet for en slutt på okkupasjonen og en avkolonialisering av de okkuperte områdene. Hanafi trekker fram støtten til Fafos «folk-til-folk-program» som et eksempel på bistand hvor det i liten grad er blitt tatt høyde for de asymmetriske maktforholdene som eksisterer mellom israelere og palestinere.

– Ideen kan virke god. Men slike programmer har brakt sammen folk som ikke har hatt noen forutsetninger for å etablere et felles utgangspunkt. Dessuten har politiske tema vært holdt atskilt fra akademiske, økonomiske og kulturelle problemstillinger. Møtene skaper ikke noen reell dialog mellom palestinere og israelere, sier han.

Til nå har det vært få evaluieringer av folk-til-folk programmene, men Sari Hanafi viser til en undersøkelse av Fafo-forskeren Lena Endresen. Den konkluderer med at aktiviteter på bakken bare vil ha den ønskede effekten – å bidra til å bygge fred – dersom de fungerer som et supplement til en faktisk fredsavtale etablert av et politisk lederskap.

Kan ikke avpolitiseres. – Det internasjonale samfunnet dumper mer avpolitisert humanitær hjelp i de okkuperte områdene enn noen gang, sier Hanafi.

> **Giverne kunne ha spilt en mer positiv rolle ved å stille krav til grasrotforankring som kriterium for å gi bistand.**

Sari Hanafi, forfatter og professor ved Det amerikanske universitetet i Beirut.

Han mener situasjonen er skadelig, og at det er på høy tide at man begynner å tenke gjennom hva som faktisk foregår.

– Skattebetalerne i Vesten subsidierer den israelske okkupasjonen, og bidrar kanskje til og med til å forlenge den, sier Sari Hanafi.

Kutt i bistanden vil likevel ikke være verken forsvarlig eller riktig. Professoren mener at bistandsstøtte som forbigår selvstyremyndighetene vil gi de nyvalgte palestinske myndighetene svekket legitimitet overfor den palestinske befolkningen, noe han mener vil være uheldig for utviklingen.

USAs tilbaketrekking av bistand på grunn av Hamas valgseier kaller han «hykleri». – Det palestinske valget var like mye en protest mot USA som en protest mot Fatahs politikk og korrupsjon. Palestinerne i gaten opplevde det som skandaløst at USA subsidierte Fatahs valgmateriale og truet med å trekke tilbake bistand. De orker ikke lenger en situasjon som verken er krig eller fred, hvor det forhandles kun for forhandlingenes skyld. De etterlyser en maktbalanse, slår han fast.

Den palestinske professoren sier at bistandspolitikk bør handle om å styrke både staten og det sivile samfunnet, samtidig som krav til demokrati og legitimitet bør være sentrale kriterier for støtte.

– De internasjonale giverne kunne valgt å spille en mer positiv rolle ved å stille krav til grasrotforankring som kriterium for sin bistandstøtte, sier han.

Birgit Undem er norsk frilansjournalist bosatt i Betlehem på Vestbredden.

«The Emergence of a Palestinian Globalized Elite – Donors, International Organizations and Local NGOs». Av Sari Hanafi og Linda Tabar. Institute of Jerusalem Studies and Muwatin, the Palestinian Institute for the Study of Democracy, 2005.

NEPAL

Bare 1 av 5 stemte ved Nepals lokalvalg

• GUNNAR ZACHRISEN

Bare 20 prosent av velgerne møtte fram da Nepals kongestyre avholdt lokalvalg 8. februar i år. Mens myndighetene betegner valget som en suksess og et bevis på at folket støtter opp om kongens demokratiske styre, tolker opposisjonspartiene og maoistene den lave valgdeltakelsen som en støtte til sin boikottlinje.

– Disse lokalvalgene var en folkeavstemning om kongens maktovertakelse for ett år siden. Budskapet til kongen er at 80 prosent av folket ikke støtter ham, sier redaktør i Nepali Times Kunda Dixit i en kommentar til Reuters.

Opposisjonen hevder at mange av de som stemte var offentlig ansatte, militære og politi som fryktet å få sparken dersom de ikke møtte fram ved valgurnene. Av de 4146 plassene i lokalforsamlingene manglet over halvparten kandidater, og mange andre hadde kun én kandidat

Et medlem av Nepals kommunistparti UML døde av skadene han fikk da sikkerhetsstyrkene skjøt mot demonstranter på valgdagen. Opposisjonspartiene har nå varslet at de vil anmelde innenriksministeren for drapet.

notiser

UNDP jakter på norske hoder

Som del av en langsiktig plan om å øke antall nordmenn i FNs utviklingsprogram, UNDP, går organisasjonen og det norske Utenriksdepartementet nå sammen om å søke etter folk - primært til mellomlederstillinger. Norge har lenge vært underrepresentert i denne FN-organisasjon, og for to år siden ble det derfor laget en handlingsplan om å doble antall nordmenn i organisasjonen.

– Vi er fremdeles sju-åtte stillinger fra å nå denne målsetningen, sier Jostein Leiro, Avdelingsdirektør i FN-seksjonen i Utenriksdepartementet.

I løpet av april/mai vil UNDP foreta rekrutteringsbesøk for å identifisere mulige kandidater.

– De aktuelle gis ingen forhåndstilsagn, men må søke stillinger som blir ledige i UNDP på vanlig måte. Men å være pre-kvalifisert, er ingen ulempe, sier Leiro.

UNDP opplyser at de primært ser et tter folk med uteerfaring fra FN-systemet, med solid utviklingsbakgrunn og strategisk ledererfaring.

Ragnhild Imerslund er en av dem som har gjort lynkarriere i UNDP. Hun arbeider i dag som politisk rådgiver for UNDPs toppsjef, Kemal Dervis. Hun anbefaler UNDP som arbeidsplass:

– UNDP er en av de mest spennende utviklingsorganisasjonene å jobbe for fordi den har den brede tilnærmingen til styresett med fokus på demokratisk styresett og kapasitetsoppbygging, sier Imerslund.

Interesserte kan sende CV til følgende epostadresse: undp@mfa.no, innen utgangen av mars.

FN vil ha kvinner med i Sudan

• ELISABETH SALVESEN

– Nå må kvinnene slåss for å beholde de rollene og det ansvaret de hadde under krigen mens mennene var borte. Sudans kvinner har et godt utgangspunkt, sier Nyaradzai Gumbonzvanda, UNIFEMs regionale direktør for Øst-Afrika og Afrikas Horn.

UNIFEM er FNs kvinnefond som arbeider for likestilling og styrking av kvinnenes situasjon.

Nyaradzai Gumbonzvanda var nylig i Norge og møtte blant andre statssekretær Anne Stenhammer i Utenriksdepartementet. De diskuterte Handlingsplanen som departementet la fram den 8. mars for iverksettelsen av FNs Sikkerhetsråds resolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet. Resolusjonen ble vedtatt i oktober 2000 og tar for seg krigens innvirkninger for kvinner og kvinners rolle i å forebygge og løse konflikt, samt å bevare freden.

FINANSIERING

Ny flyskatt med gamle penger

Solheim vil bruke CO2-avgiften til å dekke «solidaritetsskatt»

Den nye flyskatten som Norge vil innføre fra 2007, skal i første omgang ikke hentes fra flypassasjerenes lommebøker. Mer sannsynlig er det at den finansieres med penger fra dagens CO_2-avgift.

• SYNNØVE ASPELUND

Med et hektisk møteprogram verden over vil Norges utviklingsminister selv bli en meget god «fly-skattebetaler» når dette innføres. Her er han i møte med Liberias nyvalgte president, **Ellen Johnson-Sileaf**. FOTO: ERIC KANALSTEIN, UNMIL / SCANPIX / HO

– Det ser ut til at det er dette vi kan samles om nå i første runde, sier utviklingsminister Erik Solheim til Bistandsaktuelt.

På en konferanse i Paris nylig lovte Solheim at Norge vil innføre en ny flyskatt fra 2007. Pengene skal gå til fattigdomsbekjempelse. Norge følger dermed i Frankrikes fotspor, der nasjonalforsamlingen allerede har vedtatt at det skal være flyskatt øremerket bistandsformål fra 1. juli i år.

Plan A og B. Men i praksis vil ikke den nye flyskatten i Norge bety «nye» penger, i alle fall ikke til å begynne med. Sannsynligvis vil flyskatten finansieres med penger fra den eksisterende CO2-avgiften på innenlands flytrafikk – en avgift som i dag går rett inn i den store statskassa. Bistanden vil med andre ord få et tillegg, men det tas fra et annet sted i statsbudsjettet, ikke fra noen ny avgift.

– Dette er en plan B, som innebærer at vi i første omgang henter inntektene fra eksisterende budsjetter, forklarer Bjørn Brede Hansen, seniorrådgiver i bankseksjonen i Utenriksdepartementet.

– Plan A er å innføre en helt ny avgift på lengre sikt, men den er ennå ikke utredet og konkretisert. Dessuten forutsetter det at flere land støtter opp om forslaget. Derfor er det foreløpig plan B vi jobber for å få på plass nå, sier han.

> **Når dette skal tas fra CO2-avgiften, er noe av vitsen borte. Poenget var jo å finne nye globale inntektskilder.**

Terje Kronen, daglig leder i ForUM for utvikling og miljø.

Nærmere detaljer rundt flyskatten, som hvor mye penger det er snakk om, er ennå ikke klarlagt.

«Vitsen er borte». Forum for utvikling og miljø har jobbet lenge for å få på plass skatter på blant annet flytrafikk og valutatransaksjoner. Daglig leder Terje Kronen er derfor svært positiv til at Norge går i bresjen for innføring av flyskatt, men han liker dårlig at den tas fra CO2-avgiften:

– Da er jo noe av vitsen borte. Poenget nå er å finne nye globale inntektskilder som kan skattelegges for å bekjempe fattigdom, sier Kronen.

Forum mener Solheims opprinnelige forslag om en beskjeden billettavgift (1-2 euro) på alle flyturer, var et ryddigere forslag. Alternativt kunne Norge gått inn for en høyere CO2-avgift som også omfatter internasjonale flyvninger. Det ville også ha den fordelen at den bedrer miljøet. Norge har sagt at de ønsker å være en spydspiss i det internasjonale arbeidet for globale skatter, men Kronen mener regjeringen foreløpig har til gode å vise dette i praksis.

Ser farene. Debatten om globale skatter har pågått lenge i internasjonale fora, og er blitt en viktig politisk markeringssak for mange regjeringer. Flere kritikere hevder at et tiltak som flyskatten vil trekke fokuset vekk fra giverlandenens løfter om solid vekst i de ordinære bistandsbudsjettene. Men Solheim sier at dette er noe Norge er svært opptatt av at ikke må skje:

– Vi er helt klare på at flyskatten bare skal være et tillegg. Samtidig mener jeg at denne problemstillingen ikke først og fremst rammer Norge, siden vi gir så betydelig bistand og ikke er så verst til å overholde forpliktelsene våre, sier han.

I sitt innlegg på Paris-konferansen om «Innovative finansieringsmekanismer» pekte utenriksminister Jonas Gahr Støre på at opprettelsen av mange nye ordninger risikerer å undergrave de etablerte FN-organene. For mens Frankrike ønsker å bruke flyskatten til å opprette en egen ordning for innkjøp av medisiner, mener Norge det er viktig å bruke eksisterende strukturer, som FN. Støre var også opptatt av at de sykdommene som får «flyskattpenger» ikke må ta all oppmerksomheten fra andre kriser i helsesektoren.

FLYSKATT TIL BISTAND

- Frankrike har vedtatt innføring av flyskatt fra 1. juli
- Pengene (beregnet til 1,6 milliarder kroner årlig) skal gå til medisiner mot aids, malaria og tuberkulose
- Norge, Chile, Brasil, Madagaskar og Storbritannia har også forpliktet seg til å innføre «solidaritetsavgift» på fly
- Norge skal fra høsten lede en pilotgruppe med 38 land som skal jobbe videre med flyskatt og andre såkalte «innovative finansieringskilder»

TANZANIA

Tanzania vil starte nytt, trygt blodbanksystem – med norsk hjelp

Sykehusene i Tanzania mangler blod. Det mangler også gode rutiner for testing av det blodet som finnes. Som et ledd i kampen mot hiv/aids, bygges nå sju blodbanker – og norsk ekspertise skal bidra.

• SILJE MIDTTUN

Haukeland Universitetssykehus skal etablere blodbanken i hovedstaden Dodoma med midler fra Norad. Den blir også et nasjonalt opplæringssenter.

– Mange mennesker i Tanzania dør unødvendig på grunn av mangel på blod. Ved å overføre vår kunnskap, kan vi redde mange liv med små midler, sier avdelingsoverlege Tor Hervig ved Blodbanken, Haukeland Universitetssykehus.

Mangler blodgivere. Blodmangelen på sykehusene fører til mange unødvendige dødsfall og rammer særlig malariasyke barn under fem år og kvinner. Mange kvinner blør i hjel under barnefødsler.

Blodoverføringssystemet som eksisterer i Tanzania i dag er lokalisert til sykehusene og er helt avhengig av blod fra pasientens slektninger. Et frivillig blodgiverkorps eksisterer ikke.

> **Sykehusene mangler stadig blod.**

Dr. Faustine Ndugulie, blodbankkoordinator i det tanzanianske helsedepartementet.

– Resultatet er at sykehusene stadig mangler blod, forteller Dr. Faustine Ndugulie, som er det tanzanianske helsedepartementets koordinator for prosjektet.

Blodbanken som Norad nå skal etablere i Dodoma er del av et større prosjekt med sju blodbanker spredt over hele landet. De seks andre blir finansiert av USA.

Fire av disse blodbankene er i gang og to er under konstruksjon. Dodoma-prosjektet blir det siste. Åpningen av det 1000 kvadratmeter store bygget er satt til årsskiftet.

Skal forebygge hiv. Etableringen av blodbankene er også et viktig element i kampen mot hiv-epidemien. En nylig gjennomført befolkningsundersøkelse viser at sju prosent av befolkningen har hiv. Rundt 50 prosent av sykehusinnleggelsene er hiv/aids-relaterte og 50 prosent av tuberkulosepasientene har hiv.

Derfor er det særlig urovekkende at det tidligere ikke har eksistert gode rutiner for å teste donorblodet for blodoverførbare infeksjonssykdommer.

– Blodbankprosjektet vil garantere oss tilgang til nok blod og til sikkert blod. Det er et viktig bidrag i forebyggingen av hiv, sier Dr. Ndugulie.

De sju nye blodbankene skal ha ansvar for innsamling, oppbevaring og distribusjon av blod i sine distrikter, men vil bli koordinert fra sentralt hold. Systemet skal bygges på frivillige blodgivere.

Skal sikre kompetansen. I dag må sykehuspersonale dra til Uganda for å få opplæring i transfusjonsmedisin. Nå skal man bygge opp kompetanse i Tanzania. Haukeland Universitetssykehus har fått denne oppgaven. Et opplæringssenter for transfusjonsmedisin skal etableres i tilknytning til blodbanken i Dodoma og skal betjene hele landet.

Avdelingsoverlege **Tor Hervig** skal være med å etablere blodbank i Tanzanias hovedstad Dodoma. FOTO: SILJE MIDTTUN

Opplæringen begynner i høst med at fire bioingeniører fra Tanzania kommer til Haukeland universitetssykehus. Siden skal all utdanning skje lokalt.

– Vi får mest for pengene ved å ha opplæring på stedet, men vi ønsker å komme i gang i høst, sier Hervig.

Han skal selv bo i Dodoma en tid når blodbanken åpnes. Haukeland Universitetssykehus vil ha to stillinger i Dodoma de første to årene for å bygge opp kompetansen. Etterpå overtar de lokalt ansatte opplæringsansvaret for hele Tanzania. Haukeland Universitetssykehus regner med å være involvert i blodbanken i til sammen fem år før de trekker seg helt ut.

Praktiske utfordringer. Sikkert blod er et absolutt mål for blodbanken i Dodoma. Et stabilt blodgiverkorps, blodsentrifuger, godt utstyr til testing og opplæring av laboratoriepersonale også ute i sykehusene, er det første man må ta fatt i.

– Det praktiske blir den største utfordringen. Blodet skal transporteres ut til sykehusene i hele den store regionen rundt Dodoma, forklarer Hervig.

Dette er en region større enn Norge i areal og med en befolkning på seks millioner mennesker.

Silje Midttun er norsk frilansjournalist.

De kjemper for mer åpenhet om oljepenger

Norge bidrar til internasjonalt krafttak for publisering av inntekter og utgifter

En bred allianse av stater, oljeselskaper og aktivister jobber sammen for å øke åpenheten om pengestrømmene i oljebransjen i sør. Blant foregangslandene er det korrupsjonsherjede Nigeria.

OLJE OG KORRUPSJON

• SYNNØVE ASPELUND

Oljeindustrien i de fleste fattige land er beryktet for sin korrupsjonskultur, men de siste årene har flere kampanjer og nettverk satt kampen for mer åpenhet på dagsorden. Blant de sentrale er EITI – Extractive Industries Transparency Initiative. Ildsjelene bak initiativet har stilt krav til både oljeselskaper og oljerike utviklingslands myndigheter om at inntekter og utgifter fra oljeindustrien offentliggjøres.

Til manges forbauselse var Nigeria det første landet som forpliktet seg til dette initiativet, i februar 2004. Landet er også blant dem som har kommet lengst i de praktiske bestrebelsene etter mer åpenhet. Nylig offentliggjorde regjeringen inntektene de får fra de ulike oljeselskapene som opererer i landet, og noe uvillig kom oljeselskapene på banen med sine tall.

– Hvem ville trodd at Nigeria, med en historie preget av korrupsjon og et så frynsete rykte, ville få til en slik åpenhet? Her var det faktisk oljeselskapene som strittet imot, sier Henry Parham fra Publish What You Pay, en internasjonal koalisjon av ikke-statlige organisasjoner som også jobber for økt åpenhet i oljebransjen.

Han mener eksemplet Nigeria viser at det ofte er de internasjonale oljeselskapene som er bremseklossen i kampen mot korrupsjon og for mer gjennomsiktighet.

Viktig skritt for Nigeria. Julie McCarthy fra «vaktbikkjeorganisasjonen» Revenue Watch, mener også det som skjer i Nigeria er overraskende og positivt:

– Det betyr mye om Nigeria lykkes i fortsettelsen. Å se at mer åpenhet er mulig i Afrikas største oljenasjon, som har et så vanskelig utgangspunkt, vil være veldig oppmuntrende, sier hun.

Nigeria har faktisk gått ett skritt lengre enn de er forpliktet til gjennom EITI, ved at de også publiserer hvordan inntektene som kommer inn i statskassa fordeles videre til delstatene. Hver måned kan nigerianerne se oversikter i avisene over hvor store overføringene er. Selv om tiltakene har flere svakheter og ikke er noen garanti mot pengemisbruk, er de et viktig første skritt, mener mange.

Avisen This Day i Nigeria skriver i en analyse at nigerianerne kan være stolte over det regjeringen har fått til, og viser med en viss ironi til at «landets plassering på internasjonale korrupsjonslister tross alt har krøpet fra nest siste plass til en «respektabel» sjette siste plass». Landet har en lang vei å gå, men president Obasanjo har erklært «krig mot korrupsjonen» og forlanger å bli trodd på at dette ikke bare er et spill for galleriet.

Må ikke bli for lett. – Det er for tidlig å si om EITI blir en suksess, men det er helt klart et nytt og innovativt arbeid. Det mest spennende er det genuine partnerskapet mellom sivilt samfunn, oljeselskaper og myndigheter i nord og sør, sier Leiv Lunde, prosjektleder i Norad for «Olje for utvikling».

I sin forrige jobb som statssekretær for utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson var Lunde Norges representant i EITIs råd, International Advisory Group.

Målet om et globalt normsett for åpenhet om oljeøkonomien har allerede kommet langt, men mye gjenstår.

– Hovedtyngden av land må med for at dette arbeidet skal lykkes. Ellers blir det bare en klubb for spesielt interessert, sier Lunde.

Han mener det er viktig å få inkludert aktørene i land som Kina, India og Midtøsten.

– Ingen land kan tvinges til å delta, men jeg tror at stadig flere ser at åpenhet faktisk er i deres egen interesse, sier Lunde.

Samtidig er han opptatt av det kvalitative aspektet ved samarbeidet – at deltakerne faktisk forplikter seg til å iverksette tiltak for mer åpenhet.

– Kravene må ikke være så lette at land blir med bare for å kunne sole seg i glansen av EITI, sier Noradrådgiveren.

– Norge ikke brukt sitt potensial. Norge har markert sterk støtte til åpenhetsinitiativet, blant annet ved å sitte i rådet og ved å være vertskap for den neste store EITI-konferansen til høsten. Likevel mener Gavin Haymann fra organisasjonen Global Witness at landet har et ubrukt potensial i det internasjonale arbeidet for mer åpenhet.

– Norge kan og bør spille en sterkere rolle internasjonalt. Britene leder EITI-sekretariatet i dag og gjør en god jobb, men med Norge i føresetet kan vi nå enda bredere ut. Norge har stor troverdighet globalt og sliter ikke med noen kolonifortid, slik Storbritannia gjør, sier Haymann.

Han mener også at Norge har vært i overkant opptatt av teknisk oljebistand, og ser fram til at «olje for utvikling»-programmet setter mer fokus på hvordan oljepengene forvaltes i fattige land. Lunde bekrefter at Norge ikke er redd for å ta tak i denne materien.

– Mens mye av bistanden i dag rettes mot land som satser på antikorrupsjon og demokrati, går oljebistanden på sett og vis til «verstingene». Vi ser etter de landene som ligger nederst på listene over åpenhet rundt oljepengene og der fattigdommen er størst, sier han.

Statoil og Hydro åpner opp. De to største norske oljeselskapene som har virksomhet i den tredje verden, Statoil og Hydro, har erklært at de støtter EITI-initiativet. Fra 2004 har Statoil lagt ut tabeller på sine internettsider (under bærekraftrapporten), som viser selskapets inntekter og utgifter i de ulike landene de er i.

– Vi ønsker å være åpne for egne kapitalstrømmer, og synes dette er et bra initiativ, sier Sebastian Bringsværd, fungerende sjef for samfunnsansvar (Corporate Social Responsibility) i Statoil.

– Men skal initiativet oppnå sitt fulle potensial, avhenger det av åpenhet fra alle parter. Et annet viktig element er at hele industrien står bak dette, slik at ingen bruker hemmeligholdelse av inntekter eller betalinger som et konkurransefortrinn i forhandlinger om nye kontrakter, sier Bringsværd.

Fra og med i år vil også Hydro legge ut sine tall på nett i årsrapporten for 2005.

– Å publisere disse tallene er ikke noen stor sak eller noe problem for oss, de fleste tallene har i mannge år vært tilgjengelige i Brønnøysundregistrene, sier Arvid Halvorsen, ansvarlig for samfunnsansvar i Hydro. Selv om selskapet støtter EITI, ser Halvorsen flere svakheter ved arbeidet:

– Den viktige diskusjonen om hvor oljepengene blir av i fattige land løses ikke ved å publisere inntekter og utgifter. Videre er det et problem at initiativet er frivillig, og dessuten ser jeg en fare for at det som i utgangspunktet er enkle prinsipper kan bli for akademisk og byråkratisk.

Storbritannias statsminister **Tony Blair** og Nigerias president **Olusegun Obasanjo** er blant ildsjelene bak åpenhetsinitiativet.

FOTO: SCANPIX/AFP PHOTO/ JOHN D. MCHUGH

> **Hvem ville trodd at Nigeria, et land med frynsete rykte og en historie preget av korrupsjon, ville få til en slik åpenhet?**
>
> **Henry Parham** fra kampanjen «Publish What You Pay»

I Niger-deltaet informerer Shell innbyggerne om hva selskapet har bidratt med i lokalsamfunnet.

FOTO: FREDRIK NAUMANN

Les mer på:
www.eitransparency.org/
www.publishwhatyoupay.org/english/
www.revenuewatch.org/
www.globalwitness.org/

EITI

- Extractive Industries Transparency Initiative ble lansert av Storbritannias statsminister Tony Blair i 2002.
- Målet for kampanjen er å få til økt åpenhet i olje- og gruveindustrien i utviklingsland.
- Støttes av en lang rekke land, oljeselskaper, industrisammenslutninger, investorer, samt multinasjonale og ikke-statlige organisasjoner.
- 22 land har så langt forpliktet seg til noen grunnleggende EITI-kriterier og i ulik grad satt i gang tiltak for åpenhet rundt pengestrømmene i oljesektoren.
- Olje- og gruveindustrien, som er svært sentral i mer enn 50 utviklingsland, er spesielt utsatt for korrupsjon.

Etterlyser mer ydmykhet i norsk oljebistand

OLJEBISTAND

• SYNNØVE ASPELUND

– Den norske måten å organisere oljevirksomheten på fungerer bra i Norge. Men det betyr ikke nødvendigvis at den er like bra for andre land, sier Ole Fredrik Ekern, sjefkonsulent i Norsk Energi.

Ekern har gjennomgått deler av den norske oljebistanden på oppdrag fra Norad. Hans inntrykk er at denne bistanden har vært preget av for lite ydmykhet.

– I møtet med oljeland i Sør har «den norske modellen» blitt holdt litt for kraftig fram, og jeg synes Norge har vist litt lite ydmykhet og forståelse for andre måter å gjøre ting på, sier Ekern.

Norske myndigheters «tredeling» av oljevirksomheten mellom departement, direktorat og oljeselskaper som Statoil, er for eksempel en særnorsk struktur som ikke passer overalt.

– Det vil være hensiktsmessig å være litt mer åpen i forhold til alternative modeller og organisasjonsmåter, sier han.

Tøft blant de store. Gjennomgangen er et ledd i den utvidede satsingen på oljebistand. Ekern har sett på 12 oljeprogrammer, og ser noen klare fellestrekk:

– Det viser seg å være langt vanskeligere for Norge å oppnå noe i de landene som allerede har en etablert petroleumsvirksomhet, som Angola og Nigeria, enn i de landene som er i en oppstartfase.

Ekern mener dette er et tankekes i forhold til «Olje for utvikling», som retter seg mot både de etablerte oljelandene og «ferskingene».

Men prosjektleder i Norad for «Olje for utvikling», Leiv Lunde, holder fast på at det er viktig å satse på begge typer land:

– Hvis vi klarer å påvirke store aktører som Angola og Nigeria bare noen små hakk, vil det kunne ha store ringvirkninger. Dessuten vil det være galt av oss å gi opp de vanskelige landene bare fordi de er vanskelige, sier han.

Best på teknikk. Ekern sier at norsk oljebistand er vellykket når den dreier seg om ressursforvaltning – for eksempel kartlegging av olje/gass og strategier for utnyttelse av naturressursene – som ofte er i regi av Oljedirektoratet. Oljebistandens konsulenter møter større vanskeligheter når de nærmer seg den politiske sfæren og risikerer å utfordre etablerte maktstrukturer.

Også dette vil være en utfordring for Norge framover, siden den økte oljebistanden skal fokusere på noe så politisk sensitivt som styresett og forvaltningen av oljepengene i fattige land. Bangladesh og Angola trekkes fram i rapporten som de landene hvor oljebistanden har støtt på størst problemer.

– I Angola ønsket Norge å finne en effektiv samarbeidspartner som skulle tilsvare det norske oljedirektoratet. Men Angola har en annen institusjonsstruktur, der det sterke, statlige oljeselskapet Sonangol også har oppgaver á la vårt oljedirektorat. Dette skapte vanskelige situasjoner, og viser problemene knyttet til at den norske «institusjonsbistanden» der det legges så sterk vekt på samarbeid mellom mest mulig like institusjoner, sier han.

Mye halvbra. Den norske oljebistanden har en rekke andre mangler, ifølge Ekerns rapport: Uklare mål, en påfallende mangel på krav om godt styresett og likestilling, lite bærekraft og dårlig vedlikehold av mange programmer, samt store variasjoner i forhold til fullføring av planene.

– Det er viktig å få til en bedre balanse mellom klare mål og fleksibilitet. Norge må vite hvor man vil med bistanden og ha klarere mål å styre mot. Samtidig er oljeindustrien så dynamisk at ting endres underveis, og da gjelder det å ikke ha en plan som er så detaljert at den må legges på hylla, sier Ekern.

En grundigere «i-dybden»-evaluering av den norske oljebistanden vil bli gjennomført i løpet av 2006. For å sikre en mest mulig uavhengig vurdering, vil dette evalueringsarbeidet utlyses internasjonalt, opplyser Evalueringsavdelingen i Norad.

> **Norge har vist litt lite ydmykhet og forståelse for andre måter å gjøre ting på.**
>
> **Ole Fredrik Ekern**, konsulent.

NORSK OLJEBISTAND

- Mer enn 30 land har mottatt norsk oljebistand det siste tiåret.
- De neste fem årene skal oljebistanden mer enn fordobles gjennom «Olje for utvikling»-programmet (fra rundt 40 millioner kroner til minst 90 millioner kroner årlig fra 2006).
- Teknisk oljebistand fortsetter, men fokus vil i større grad enn før være på godt styresett og forvaltning av oljepengene.

Sri Lankas nye skole i ytringsfrihet

COLOMBO (b-a): Sri Lankas president er politianmeldt for å ha truet redaktøren i den regimekritiske avisa Sunday Leader på livet. Flere journalister drepes årlig av ukjente gjerningsmenn som misliker det de skriver. Ytringsfrihet på denne vakre tropeøya er et spørsmål om liv eller død.

SRI LANKA

• I SRI LANKA: ARVID BRYNE

Nesten 20 års borgerkrig, som krevde mer enn 65.000 menneskeliv, har også hatt en ødeleggende virkning på journalistikken. Den var bygd opp og utviklet etter de beste britiske tradisjoner. Som en følge av krigen, har den forfalt til løgn og primitiv propaganda, der sannheten altfor ofte må vike for det hensiktsmessige.

Norge og Erik Solheim spilte en viktig rolle da partene ble enige om en fredsavtale i februar 2002. Som en konsekvens av denne, gikk Norad, og dens svenske søsterorganisasjon Sida, i 2004 sammen om å finansiere opprettelsen av The Sri Lanka Press Institute. Instituttet har to avdelinger, en journalistutdanning og en klagenemnd som kan sammenliknes med vårt hjemlige Pressens Faglige Utvalg.

En ny mediakultur. Journalistskolen er landets første – og eneste. 30 studenter blir tatt opp på et ettårig kurs som fører fram til diplom. Visjonen er stor: gjennom studier og lærdom vil man dyrke profesjonelle holdninger som skal være fundamentet i en ny mediakultur.

Den svenske journalisten Johan Romare er prosjektleder, men understreker at han først og fremst oppfatter seg som rådgiver.

– Både for journalistutdannelsen og for klagenemnda er det viktig at srilankerne selv står for drift og ledelse. Det gir institusjonen styrke og livskraft at den blir drevet og styrt i fellesskap av aviseiere, redaktørforeningen og The Free Media Movement.

Han forteller at like stor vekt blir lagt på praktisk avisarbeid som på kildekritikk og etikk. Hittil har utdannelsen bare omfattet avisjournalister, men fra årsskiftet utdanner man også folk som skal jobbe i radio og fjernsyn. Danske Danida finansierer den delen av virksomheten.

Resultater. Og resultatene er oppmuntrende:

– Vi har merket en merkbar heving av nivået i srilankisk presse allerede første året, sier Simon Gardner, som er sjef for Reuters kontor i Colombo. Shimali Seranayake, som skriver for New York Times, sier det enda sterkere:

– Myndighetene her blir overrumplet av denne nye holdningen hos de unge journalistene. De sluker ikke lenger alt de får rått, men stiller riktige og kritiske spørsmål.

Problemene blir ofte større tilbake i redaksjonen, der en eier eller redaktør forlanger at man skal skrive det som passer dem, og ikke det som foreligger av fakta.

– Da blir presset stort, forteller Amantha Perera, som er lærer på journalistskolen.

– I utgangspunkt er stillingsvernet for journalistene godt. Men skriver man ikke som sjefene forlanger, blir man «sendt til Sibir», ut i kulden der det ikke fins spennende oppdrag.

Klagenemnda mottok første året 267 klager. De kom fra privatpersoner og organisasjoner, regjeringskontorer og diplomater, forretningsdrivende, universiteter og religiøse organisasjoner. Som i Norge må resultatet av klagesaker offentliggjøres.

Arvid Bryne er tidligere utenriksredaktør i Dagbladet. Han har nylig besøkt Sri Lanka.

STØTTE TIL PRESSEFRIHET

- Norad og svenske Sida gikk i 2004 sammen om å finansiere opprettelsen av The Sri Lanka Press Institute.
- Instituttet har to avdelinger, The Sri Lanka College of Journalism og The Press Complaint Commission. Sistnevnte kan sammenliknes med vårt hjemlige Pressens Faglige Utvalg.

Journalistlærer **Amantha Perera** (t.h.) retter opp et manus fra **Nadia Fazlulhaq**.

FOTO: ARVID BRYNE

Lutfattige dollarmillionærer

Fallende valuta skaper matematisk hodebry

ZIMBABWE

JOHANNESBURG (b-a): Tusenvis av dollar for et brød, millioner for en stol og milliarder for boliger? Dette er hverdagen for folk i Zimbabwe.

• WILSON JOHWA

Ei zimbabwisk jente på handletur med en plastpose med pengesedler. Et brød koster opp mot 60 000 Zimbabwe-dollar, vel tre norske kroner.

FOTO: SCANPIX/AP

Ta en typisk offentlig ansatt, for eksempel en lærer. Hans eller hennes månedslønn vil være seks millioner Zimbabwe-dollar. Men etter at husleie er betalt vil denne sekssifrede lønna bare rekke til å kjøpe noen få ting i supermarkedet. Et brød koster for eksempel opp mot 60 000 Zimbabwe-dollar (vel tre norske kroner), mens et legebesøk vil spise opp en trededel av ei lærerlønning.

Offentlig ansatte kan riktignok vente seg en lønnsøkning på 230 prosent i slutten av denne måneden, men det rekker dessverre ikke langt.

– I januar for ett år siden tjente vi to millioner dollar i måneden, men var over fattigdomsgrensen. Nå starten vi et nytt år langt under den samme grensen, sier Nhlanhla Ndlovu. Han er 30 år gammer og underviser i historie.

Astronomiske priser. 70 prosent av befolkningen i Zimbabwe lever under fattigdomsgrensen. Ifølge det statlige sentrale statistikkbyrået i Zimbabwe trenger en familie minst 21,8 millioner Zimbabwe-dollar (1526 kr) i måneden for å kunne dekke et normalt forbruk. Enda mer frustrerende er de stadige prisendringene. Butikkeierne har begynt å rekruttere folk som har som eneste jobb å endre prisene i butikkene. Alle priser må forhøyes, gjerne så ofte som hver uke.

For de mange som ikke har muligheter til å tjene nok til sitt eget og familiens livsopphold, er det direkte uøkonomisk å holde på en fast jobb. Det gjelder også for 3000 ansatte i politi og forsvar, som har sagt opp jobbene på grunn av elendig lønn og dårlige arbeidsvilkår. Den uformelle sektoren, som omfatter handel og håndverk, gir bedre muligheter til inntekter. I alle fall på papiret.

Når priser på mat når astronomiske høyder, hvor mye koster så møbel eller en bil? Sofa og stoler til en stue koster nå 150 millioner dollar (10 500 kr), 25 ganger månedslønna til en lærer. Med en prislapp på 500 millioner dollar (35 000 kroner) for en gammel japansk bil, er bilkjøp utenfor rekkevidde.

Raskest synkende økonomi. Sju år inne i Zimbabwes økonomiske sammenbrudd er situasjonen så dramatisk at Verdensbanken beskriver Zimbabwes økonomi som den raskest synkende i verden i fredstid. Til sammenligning var dette på 1980 og 1990-tallet blant Afrikas toppøkonmier, med eksport av blant annet klær og mat til nabolandene. Landets politiske ledelse får skylden for akutt mangel på utenlandsk valuta og mat. Presset på prisene får næring fra den stadig fallende valutaen. For åtte år siden kunne man kjøpe en amerikansk dollar for 55 Zimbabwe-dollar. Nå må man ut med 150 000 lokale dollar for å skaffe en seg én amerikansk.

Befolkningen i landet har ikke vent seg til å måtte telle gjennom store bunker med sedler for å kjøpe dagligdagse varer. Og det hjelper lite at det i februar ble introdusert en ny pengeseddel verdt 50 000 dollar. Prisene på boliger er nå i milliarder og lokale offentlige budsjett er i trilliarder. De enorme beløpene har også gitt kalkulasjons-mareritt. Mange tvinges nå til å tenke hardt for å huske om en milliard har ni eller 12 nuller. I tillegg er det frustrerende at de fleste kalkulatorer ikke kan håndtere mer enn åtte siffer i ett beløp.

Mange tvinges nå til å tenke hardt for å huske om en milliard har ni eller 12 nuller.

Forventer 1000 prosent. Det statlige statistikkbyrået melder om at inflasjonen i januar var på 613 prosent, mot 586 prosent i desember. Prisene på sykler, som har blitt et stadig mer aktuelt transportmiddel på grunn av bensinmangel, steg med hele 2000 prosent i desember.

Økonomiske eksperter forventer at inflasjonen vil nå 1000 prosent i løpet av de neste tre månedene. Dette fordi regjeringen har utttalt at den vil trykke opp mer pengesedler for å kunne kjøpe utenlandsk valuta på det svarte markedet for å finansiere import.

Regjeringen sier at målet er å redusere inflasjonen til 80 prosent ved utgangen av dette året. Dette skal skje ved å redusere tilgangen på penger, minske forbruket og redusere tilgangen på statlige lån. Regjeringen planla å introdusere en ny valuta i 2005, men dette prosjektet måtte utsettes på grunn av mangel på penger til å trykke de nye pengesedlene. Når er introduksjonen av ny valuta utsatt til juni i år. På folkemunne heter allerede den nye valutaen «Zillioner». Økonomiske eksperter har ingen tro på at den nye valutaen vil kunne bidra til å redusere inflasjonen.

– Problemet løses ikke ved å redusere antall nuller på pengesedlene. Det er de underliggende årsakene til inflasjonen som må angripes, sier Dr. Godfrey Kanyenze, sjeføkonom i den zimbabwiske landsorganisasjonen.

bistandsaktuelt

Wilson Johwa
er zimbabwisk journalist med base i Sør-Afrika.

Naturmedisin gir nytt liv for hiv-positive

HIV/AIDS

• I ZAMBIA: BENEDICT TEMBO

LUSAKA (b-a): – Jeg kunne nesten ikke gå eller snakke, veide 36 kilo og kunne ikke forholde meg til omgivelsene, sier Paul Kakana.

Kakana er kaptein i en det zambiske forsvaret (ZNS). Han forteller at han var så godt som klinisk død da han ble skrevet inn på det nasjonale hjelpeklinikken i 2000. På det tidspunktet var han så tynn at kona hans kjøpte barnetøy til ham.

Klinikken ligger i ZNS Militær leir i Kafue, en gang et hektisk industriområde 45 kilometer sør for hovedstaten Lusaka. Institusjonen åpnet 18. oktober 1999, og Kaptein Kakana en av klinikkens mange suksesshistorier.

Han er et levende eksempel på at naturmedisin kan hindre hiv i komme til aids-stadiet.

Klinikken ble i hovedsak etablert for å behandle militært personell for ernæringssykdommer ved hjelp av naturmedisin. Hiv/aids-relaterte sykdommer som tuberkulose har blitt stadig mer vanlig. Kaptein Joyce Mulio som er leder for senteret mener at erfaring tilsier at utbredelsen av hiv kan kontrollerers med vegetarkost, lymfedrenasje, urtemedisin og vannterapi.

Klinikken blir mye brukt av Zambias forsvarsstyrker som omfatter den Zambiske hæren, det Zambiske flyvåpen og moderorganisasjonen ZNS.

Styrker immunforsvaret. Kaptein Kakana følger en vegetardiett, røyker ikke, praktiserer beskyttet sex og trener regelmessig. Han er blant de 347 pasientene senteret har behandlet siden starten. Alle pasientene går i gjennom en seksukers behandling. I den tredje uken kunne han merke fremgang, og han kjente igjen sine medoffiserer, kunne snakke bra og vekten hadde passert 72 kilo.

– Her behøver vi ikke antiretrovirale medisiner. Urtemedisinen styrker immunforsvaret, sier kaptein Kakana.

> **Her behøver vi ikke antiretrovirale medisiner. Urtemedisinen styrker immunforsvaret.**
>
> Paul Kakana, pasient.

Spydspiss i kampen mot aids. Medisinsk ansvarlig i ZNS, Abynuty Mulela, sier at de fleste av pasientene har lagt på seg slik som kaptein Kakana, og har generelt sett vært i mye bedre fysisk form ved utskrivelse.

– Denne behandlingen er levedyktig. Vi har sett mange pasienter vende tilbake til arbeidslivet etter behandling. Av de i alt 347 pasientene som er blitt utskrevet, har 86 dødd. Noen av dem kan ha dødd på grunn av uforsiktig adferd etter utskriving, sier Godfrey Kabwe i ZNS.

Denne suksesshistorien har ført til at Southern African Development Community (SADC) har utnevnt behandlingssenteret til å være en spydspiss i kampen mot hiv og aids samt andre relaterte ernæringssykdommer. Senteret er det første vitenskaplige naturmedisinsenteret i hele SADC-området.

bistandsaktuelt

Benedict Tembo
er journalist i Zambia Daily Mail.

Salgsrekord for nødhjelp

Varer for over 400 millioner kroner solgt gjennom Noreps

NÆRINGSLIV

2005 var et gullår for norske nødhjelpsprodukter og ga ny salgsrekord. Varer for 428 millioner kroner ble sendt av gårde til kriseområder verden over via beredskapssystemet Noreps.

• TOR AKSEL BOLLE

Jordskjelv i Asia, sult og tørke i Afrika, jordskred i Guatemala og ettervirkningene av tsunamien. 2005 var preget av naturkatastrofer og humanitære kriser. Behovet for nødhjelp var enormt. Som en følge av dette ble det solgt rekordstore mengder norske nødhjelpsprodukter.

Leveransene fra det norske beredskapssystemet Norwegian Emergency Preparedness System, Noreps, hadde i 2005 en verdi på hele 428 millioner kroner. Det er en økning på 220 millioner kroner fra året før. De største kundene er ulike FN-organisasjoner og de store norske humanitære organisasjonene. Ifølge tall fra Innovasjon Norge finansierte Utenriksdepartementet 30 prosent av leveransene, mens organisasjonene betalte resten.

En suksess. – Noreps har utvilsomt vært en suksess. Målet var å etablere et system som raskt og effektivt kan sende ut folk og utstyr når en krise oppstår. Og det har lykkes, forteller Nina Jørgensen. Hun er koordinator for Noreps i Innovasjon Norge.

Jørgensens jobb er blant annet å markedsføre beredskapssystemet overfor FN og andre potensielle kunder, samt gir råd til norske firmaer om salgsstrategier.

God butikk. Samtidig som opprettelsen av beredskapssystemet for 15 år siden skyldtes et ønske om å hjelpe verden hadde man fra norsk side også noe mer jordnære motiver, nemlig et velfungerende system ville bidra til å selge flere norske telt, nødrasjoner, vannpumper og annet utstyr.

Og slik ble det. Mye takket være godt PR-arbeid fra Norges Eksportråd og norske diplomater økte salget av norske varer til FN-systemet kraftig utover 90-tallet. I 1992 solgte norske bedrifter nødhjelpsartikler for 25 millioner kroner til FN via Noreps. Året etter var summen økt til 202 millioner kroner. Også i det nye årtusenet har beredskapssystemet vært god butikk for norske bedrifter. De siste fem årene har de 22 bedriftene som er med solgt varer for om lag 1,3 mrd kroner gjennom Noreps.

Økende interesse. Det internasjonale nødhjelpsmarkedet er stort. FN alene kjøpte varer og tjenester for over 40 milliarder kroner i 2005. I tillegg kjøper flere andre organisasjoner utstyr og tjenester for betydelige summer. Nina Jørgensen forteller at det er økende pågang av norske firmaer som vil være med som leverandører til Noreps. I tillegg til de 22 bedriftene som er faste leverandører i dag, er sju firmaer såkalte aspiranter.

– Ved å ha dem som aspiranter finner vi ut om de tilfredsstiller Noreps' krav om pris og kvalitet, og bedriftene finner ut om dette er et marked som passer for dem, sier koordinatoren i Innovasjon Norge.

Tøft marked. Bedriften Compact har vært i nødhjelpsbransjen siden 70-tallet og hadde i fjor en omsetning på om lag 50 millioner kroner. Fra Søfteland utenfor Bergen sender direktør Arne Andreassen og hans drøyt tretti ansatte nødrasjoner til kriseområder verden over. Omtrent halvparten av Compacts inntekter kommer fra nødhjelpsprodukter, blant annet er en av bestselgerne en potent nødrasjon med det appetittvekkende navnet BP5. Andreassen bekrefter at stadig flere firmaer slåss om millioninntektene i nødhjelpsbransjen.

– Da vi begynte for drøyt 30 år siden var vi alene om de produktene vi hadde. I dag er det massevis av firmaer som leverer de samme varene som vi gjør, noen lager til og med rene kopier av nødrasjonen vår, forteller Andreassen. Han mener Noreps fungerer godt.

– Vi er fornøyde med opplegget slik som det er nå. Systemet kan levere varer og tjenester hurtig og er samtidig nyttig for norske firmaer som opererer på dette markedet, sier han.

Siden 2001 har de 22 bedriftene som er med i Noreps-ordningen solgt varer for om lag 1,3 milliarder kroner.

Les mer om Noreps: www.noreps.com

NOREPS-SYSTEMET

- Noreps ble opprettet i 1991 og er et nettverksamarbeid mellom Utenriksdepartementet, direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, norske bedrifter, de ledende norske humanitære organisasjonene og Innovasjon Norge.
- Noreps garanterer leveranse av nødhjelpsprodukter og -løsninger på 24 timers varsel og kvalifisert nødhjelpspersonell i løpet av 72 timer.
- Personelldelen (Norstaff, m.m.) administreres av Flyktninghjelpen, mens firmaene har ansvar for lagerhold av nødhjelpsprodukter i egne lokaler og på sentrallageret på Fornebu i Bærum.
- Samarbeidet finansieres av UD og de 22 firmaene som er med i Noreps. Bedriftene som er med er blant andre Nera, Telenor, Fiskars og O. B. Wiik.

Norad søker medarbeidere

til arbeid med internasjonalt perspektiv

Norad (Direktoratet for utviklingssamarbeid) har ansvaret for bistandsfaglig kvalitetssikring, resultatoppfølging, evaluering og tilskuddsforvaltning.

Våre medarbeidere skal:

- yte faglig rådgivning, med fokus på utviklingsland
- delta i diskusjoner med norske og internasjonale fagmiljøer
- bidra til kunnskapsdeling og utvikling av kompetanse
- bidra til effektiv forvaltning av norske bistandsmidler
- sørge for at det norske utviklingssamarbeidet kvalitetssikres og evalueres

For å nå våre mål trenger vi medarbeidere som er resultatorienterte og har evne til målrettet og strategisk tenkning. Det kreves gode analytiske evner og god evne til muntlig og skriftlig kommunikasjon på norsk og engelsk. Søkere må trives både med å arbeide selvstendig, i team og i nettverk.

Vi har opp til 15 stillinger ledige ved våre avdelinger

For nærmere opplysninger og fullstendig kunngjøringstekst se www.norad.no

For alle stillingene gjelder:

- Den statlige arbeidsstyrken skal i størst mulig grad gjenspeile mangfoldet i befolkningen. Det er derfor et personalpolitisk mål å oppnå en balansert alders- og kjønnssammensetning og rekruttere personer med innvandrerbakgrunn. Personer med innvandrerbakgrunn oppfordres til å søke stillingen.
- Stillingene som avdelingsdirektør ved Avdeling for styresett og samfunnsøkonomi, og seniorrådgiver ved Evalueringsavdelingen er faste stillinger.
Øvrige stillinger er midlertidige tilsettinger med 2 års varighet. Det kan bli aktuelt med forlengelse, evt fast tilsetting.
- For de fleste av stillingene må en del reisevirksomhet påregnes, både til utviklingsland og til internasjonale organisasjoner i Europa og Nord-Amerika.
- Søknader **merket med utlysningskode** sendes direkte til den respektive avdelingen innen 12. mars 2006.

WWF

WWF er en global naturvernorganisasjon med nærmere 5 millioner støttespillere og mer enn 2000 prosjekter, kampanjer og programmer i over 100 land. WWF-Norge har 25 engasjerte medarbeidere og et eget program for miljø og utvikling, som jobber med naturvern i utviklingsland og forvaltning av naturressurser som strategi for fattigdomsreduksjon.

Ledige stillinger:

Program for miljø og utvikling søker:
- Rådgiver miljø og utvikling (3-årig prosjektstilling)
- Informasjonsmedarbeider/utreder som skriver journalistisk (1-årig vikariat)
For mer informasjon, se www.wwf.no

hvem? hvor? hva i all verden?

1. Hvem er dette?
2. Hvilket land var kolonimakt i Øst-Timor fra 1695 til 1975?
3. Hvilket land i verden har flest muslimer?
4. Hvilket sørasiatisk land fikk en delt sisteplass i Transparency Internationals korrupsjonsindeks for 2005?
5. Hvilket land het tidligere Rhodesia?
6. Hvor mange innbyggere bor det i Kina?
7. Hvilken ikke-alkoholholdig drikk er forbudt i Libya?
8. Hvilket fransk forslag fikk norsk støtte på en FN-konferanse i Paris 28. februar?
9. Hvor mange hovedsamarbeidsland har Norge i Latin-Amerika?
10. Hvilket er Asias fattigste land (målt i BNP per. innbygger)?
11. Hvilken by er verdens høyest beliggende?
12. Hvor i verden ligger Krüger nasjonalpark?
13. Hva betyr Himalaya?
14. Fra hvilket land kom opprinnelig kiwifrukten?
15. Hvilket afrikansk land er den største oljeprodusenten?
16. Hvilke tre land ligger innerst i Persiabukta?
17. Hva heter Syrias hovedstad?
18. I hvilket land er kong Gyanendra Bir Bikram Shah statsoverhode?
19. Ved hvilket afrikansk land ligger Pepperkysten?
20. Hvilken bedrift er verdens største arbeidsgiver?

Svarene finner du på side 27.

Spørrespalten er laget av **Caroline Hvidsten**

Prøv en annonse i

bistands aktuelt

Tlf. 22 24 20 40

DEBATT

Hva gavner de fattigste landene?

AV HILDE FRAFJORD JOHNSON (KRF)

debatt

I UTVIKLINGSDEBATTEN har diskusjonen altfor lenge dreid seg om symboler, og for lite om en vurdering av hva som virkelig tjener de fattigste landene. Derfor skal utviklingsminister Erik Solheim ha honnør for sitt initiativ til å gå bak symbolene og gjøre en analyse av hva som reelt sett er Verdensbankens politikk og praksis.

Norske debatter preges i altfor stor grad av skyttergravskrig og svart/hvitt-tenkning. I en slik debattkultur tillegges en gjerne synspunkter eller motiver en ikke har. Flere norske antropologer har gjort spennende analyser av norsk væremåte som belyser dette. Som utviklingsminister og antropolog har jeg sett mange eksempler. Det har blant annet vært spesielt å registrere andres redegjørelser for den politikken jeg visstnok står for, rapporter om hva jeg egentlig har gjort, og hvilke motiver jeg egentlig har. I noen tilfeller har jeg tatt til motmæle. I andre tilfeller bare sukker man.

NÅR JEG NÅ SKRIVER i Bistandsaktuelt er det ikke for å ta til motmæle, men for å belyse noe som har stor betydning for fattige lands situasjon, forholdet FN – Verdensbanken. Utgangspunktet er Regjeringens kutt i overføringene til Verdensbanken og økning til FN. Det interessante er ikke hvilket utslag dette gir for politiske symboler i norsk offentlighet, men hvordan en slik prioritering slår ut for de fattigste landene.

Mitt postulat har hele tiden vært: Utvikling kan aldri skje utenfra. Uten at utviklingslandene selv tar ansvar – og får mulighet til å være mest mulig herrer i eget hus, vil en ikke lykkes. Når land holder rimelig orden i eget hus skal nasjonalt eierskap respekteres. Dette er også årsaken til at jeg satte meg fore å bidra til reform av Verdensbankens politikk og praksis. Strukturtilpasningsprogrammene var bare et eksempel. Dette var en viktig grunn til etableringen av Utstein-gruppen. En slik progressiv allianse kunne i større grad bidra til endring i de strukturene utenfor fattige lands kontroll som har stor betydning for deres situasjon. Uten slike endringer ville det også være umulig for landene selv å innta førersetet for egen utvikling.

DEN STØRSTE OG VIKTIGSTE finansieringskilden for de fattige landene er IDA (International Development Association), Verdensbankens Utviklingsfond. IDA regnes som det mykeste «vinduet» i Verdensbanken, med svært gunstige vilkår og størst fleksibilitet. Det er den finansieringsordningen som foretrekkes av utviklingslandene. Volumet avgjøres av en vurdering av styresett og økonomisk politikk og forvaltning. Det stilles krav, men kravene varierer og er blitt færre og mer basert på landenes egne planer.

Som statsråd ble jeg anklaget for å øke overføringene til Verdensbanken. Bakgrunnen var internasjonal enighet om større bistandsbehov etter påfyllingsforhandlinger for IDA. Her er Norge forpliktet til å bidra etter en egen fordelingsnøkkel mellom giverne. Alle partier, inkludert SV, SP og AP har støttet alle forslag til økninger til IDA. Dette har også vært helt i tråd med utviklingslandenes eget ønske om å styrke Utviklingsfondet. Mange ønsker seg større overføringer via IDA enn fragmentert og prosjektbasert bistand fra andre bilaterale og multilaterale givere.

IDA GIR UTVIKLINGSLANDENE betydelige bistandsvolumer. Dette er bistand de ellers ikke ville fått – verken fra FN eller bilaterale givere. Kutt i IDA vil faktisk føre til mindre bistand totalt sett og kutt på inntektssiden i statsbudsjettet i mange utviklingsland. De vil få mindre penger å rutte med for viktige utviklingsformål. Ingen bistandsaktører vil kunne erstatte disse midlene. Vi snakker om epler og pærer - om helt forskjellige ting. Budsjettstøtte og sektorstøtte er det som likner mest. Selv om en del land får dette av bilaterale givere, vil en ikke kunne kompensere for bortfallet. FN gir på sin side ikke slik bistand. FN-organisasjonene bidrar stort sett gjennom et mangfold av små enkeltprosjekter som ofte ikke registreres på statsbudsjettet i landene. Selv om Norge sammen med flere andre likesinnede har satset mye på å reformere FNs bistandssystem, har vi enda ikke vunnet skikkelig igjennom. Det gis verken sektorstøtte, budsjettstøtte eller legalt bindende bistand gjennom FN.

Kutt i bevilgningene til Banken og økninger til FN fører heller ikke til mer progressiv politikk i Verdensbanken.

Ordforklaring:

IMF – Det internasjonale pengefondet.

UNDP – FNs utviklingsprogram.

Som statsråd så jeg det som taktisk viktig å støtte økninger i bistanden gjennom IDA. Øker man IDA, øker man den globale bistanden betydelig totalt sett. Bevilgningene er dessuten bindende for giverlandene i 4 år. De er med andre ord de «sikreste» bistandsmidlene på bistandsbudsjettene. Det gir en type forutsigbarhet for utviklingslandene som få, om noen, kan stille med. Dette er svært viktig for å kunne ta nasjonal styring over egen utvikling. Nesten ingen annen bistand har slik tidshorisont. Men like viktig, det gjør det vanskeligere for finansministrene i giverlandene å vinne igjennom med bistandskutt. I andre land er det å få aksept for at en legger opp til en solid økning til IDA en seier for enhver utviklingsminister. Med internasjonal enighet har de sikret en viktig buffer mot kutt i eget bistandsbudsjett. Og like sentralt, de har sikret seg en brekkstang for å øke bistanden totalt sett i framtidige budsjettforhandlinger. Uten økte IDA-bevilgninger vil en av utviklingslandenes viktigste finansieringskilder bli svekket. Det kan ikke være i tråd med interessene til de fattigste landene.

Angivelig fordi IDA allerede var «banket» for fire år, valgte den nye regjeringen i tilleggsproposisjonen (budsjettet for 2006) å kutte i såkalt samfinansiering med Verdensbanken. Dette er mindre bevilgninger som en lettere kan sammenlikne med tilsvarende samfinansiering med FN-organisasjonene, både i størrelse og innretning. Gjennom flere tiår har samfinansiering vært et av våre fremste virkemidler for å endre Verdensbankens politikk og praksis. Dette har blant annet dreid seg om fattigdomsretting, satsing på utdanning og helse, bruk av konsekvensanalyser for miljø og sosiale forhold, likestilling og kvinner, menneskerettigheter, etikk og korrupsjon. Dette har gitt Norge en innflytelse i Verdensbanken langt utover det vår størrelse skulle tilsi. En er selvsagt ikke i mål, men det er liten tvil om at Verdensbankens politikk på disse og andre områder er endret i positiv retning. Institusjonen er nå den største bistandsgiver til sosial sektor globalt. Politisk dialog og press, endringer i Bankens ledelse det siste tiåret, sammen med norske midler for kunnskapsutvikling og policyendring, har bidratt til denne utviklingen.

Sammen med andre likesinnede har vi systematisk brukt denne strategien for å styrke progressive krefter internt i Banken. Dette arbeidet er omtalt i blant annet Storbritannias tidligere utviklingsminister Clare Shorts siste bok. Det er ikke få tilbakemeldinger vi har fått fra utviklingslandene om at de har merket betydelige endringer i krav og politikk fra Verdensbanken. Og mer trengs. Enda viktigere er IMF-politikken. Den håper jeg finansministeren nå tar tak i! Det er avgjørende for mange utviklingsland. Paradoksalt nok vil kuttet i bevilgningene fra Regjeringens side bidra til å svekke slikt påvirkningsarbeid. Jeg tviler på om det er dette Verdensbank-kritikere ønsker. Men det vil dessverre bli resultatet.

EN STYRKING AV FN er selvsagt positivt. Et systematisk arbeid må til for å gjøre FNs utviklingsorganisasjoner bedre, mer effektive og relevante. Dessverre er det langt fra tilfelle i dag. Ambisjonen om å gjøre noe med dette var grunnen til mitt eget ønske om å lede utviklingsarbeidet i FN gjennom UNDP. Selv økte vi bistanden via FN-organisasjoner som viste vilje til reform – og holdt igjen der denne viljen var fraværende. Jeg håper de nye «kostene» i FN og regjeringen lykkes med å gjøre FN til en tyngre og mer relevant partner for de fattige landene. Det trengs! Men mer penger til FN fører ikke automatisk til et sterkere og bedre FN. Kutt i bevilgningene til Banken og økninger til FN fører heller ikke til mer progressiv politikk i Verdensbanken. Det er langt mer komplisert enn som så. Vi står ikke overfor et valg mellom FN og Verdensbanken. Begge er viktige og nødvendige, og begge trenger en klar og tydelig norsk røst som både sier ifra, og som understøtter budskapet med betydelige midler. Og det er de fattige landenes interesser som bør styre budskapets innhold.

Det er derfor det er så viktig å gå bak symbolene og analysere hva som virkelig vil tjene utviklingslandenes egne interesser. Det er nok av dem som alltid vet hva som er best for «de fattige». Når Regjeringen nå skal foreta en analyse av Verdensbankens politikk og praksis, bør de også etterspørre vurderingene til utviklingslandene selv. Ved valg av virkemidler i kampen mot fattigdom bør vi lytte til dem som faktisk har skoen på – de fattigste landene. De vet hva som best støtter opp om egen innsats for økonomisk utvikling og fattigdomsbekjempelse. Det dreier seg om rettferdighet, ikke veldedighet. Også for meg – om noen fremdeles skulle være i tvil.

Verden trenger både Verdensbanken og FN og de to organisasjoner trenger en klar og tydelig norsk røst, skriver tidligere utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson. Bildet av FNs generalsekretær **Kofi Annan**, Verdensbankpresident **Wolfowitz**, Nigerias president **Olusegun Obasanjo** og president **Bush** er tatt under G-8 møtet i fjor.

FOTO: YURY KOCHETKOV/SCANPIX

Hilde Frafjord Johnson er tidligere utviklingsminister (fra KrF).

KENYA

En guidet tur i Kibera

AV WANJA THUKU

Ett av verdens største slumområder, Kibera i Nairobi, har plutselig blitt kjent for hele verden gjennom prisbelønnede filmen «Den evige gartner», basert på forfatteren John Le Carrés bok. Men vanligvis er det svært få som bryr seg om Kibera og menneskene som bor der.

Den smale stien inn til Kiberas vei nummer sju er tettpakket. Folk går og står som sild i tønne. Menneskemengden ser rett og slett endeløs ut. Begge sidene av stien er fylt med boder, og hver av bodene har kun en liten lykt som belysning.

Det tilbys alle slags billige varer; alt fra baljer, gryter og stekt mat til såpe og olje. Alt kan kjøpes til en brøkdel av prisen i vanlige butikker.

– Ikke kjøp såpe eller olje her, advarer guiden min.

Han forteller at varene er hjemmelaget og kan inneholde farlige kjemikalier. Men mange handler likevel. Folk i Kibera jobber hardt for å få lønna til å strekke til og mange er avhengige av å kjøpe billige varer. I enden av veien løser folkemengden seg opp og forsvinner inn i slummens mørke. Det er kun en og annen lommelykt å se, men selv i tussmørket vet alle hvordan de skal finne veien hjem.

– Folk i Kibera vet alltid om du er en fremmed, selv uten å spørre. Det er lett å se at du har gått deg vill, der du redd snubler videre på de smale stiene. De som har bodd her lenge finner veien hjem i blinde, sier Willis Otieno, som blir kalt Oti. Han fortsetter å prate mens han hopper over åpen kloakk og forserer dype hjulspor.

– Du får holde deg nær meg, beroliger ham. – Du kan lett gå deg vill, og det er ganske farlig her for en fremmed kvinne.

Et yrende liv under bølgeblikktakene i ett av verdens største slumområder, Kibera i Nairobi.

FOTO: MOHAMED HABIB HASHIM.

Det første du merker i Kibera er den særegne lukten. Det er en blanding av kloakk, søppel i forråtnelse, fyringsved, frityrstekt mat og svette. Men blant alt dette er der også en lukt som skiller seg ut: Lukten av busaa, den mest populære lokale drikken. Busaa er en tykk alkoholholdig drikk, laget av gjæret maismel. Den serveres både varm og kald.

Innimellom finner vi sterkt belyste boder der det serveres stekt mat. Anastasia Auma serverer potetchips pakket inn i avispapir. Prisen er fra et par kroner og oppover. Like ved grillen hennes er der et dike fult av grønn, stinkende materie, antageligvis kloakk og husholdningsavfall. Verken Auma eller kundene bryr seg om det.

Det første du merker i Kibera er den særegne lukten.

Lenger borte løper barn leende og hylende.

– Ungene er sikkert sent av gårde for å handle. Jeg slipper ikke mine egne unger ut etter det er blitt mørk, det er så rart de kan havne bort i, sier Auma skeptisk. Selv bodene stenger tidlig i frykt for å bli ranet.

Natten i Kibera er full av kriminalitet, prostitusjon og rus. Jenter helt ned i tolvårsalderen våger seg inn på vannhullene, står strategisk plassert i allfarvei, eller venter på at mannfolka skal komme hjem til dem. Ei jente som kaller seg Stacy svinger seg mellom benkene på en av de største drikkebulene i Kibera. Det er mange menn som følger henne med øynene, og hun liker det. De sitter i grupper, og drikker stort sett fra felles busaa-beholdere med sugerør. Et par av dem har bestilt flaskeøl til henne fra nærmeste pub, men selv fortsetter de å drikke det billige tradisjonelle brygget.

– Jeg kan ikke drikke busaa. Har de ikke råd til en øl, så har de ikke råd til meg heller, sier Stacy.

Hun er 16 år gammel og bor fortsatt hjemme sammen med mor og tre yngre brødre. Stacys mor er fullstendig klar over hvordan jentungen tjener til livets opphold. Det var hun som lærte Stacy om prevensjon og risikoen for hiv/aids, før hun debuterte i dette yrket. Mor er også prostituert. Stacy forteller sarkastisk at vi dessverre ikke kan bli med henne hjem, sannsynligvis har mor en kunde. På en god dag tjener Stacy omtrent 200 shilling (30 kroner), når det er lønningsdag for mannfolka mye mer.

Likevel er ikke alt mørkt og håpløst. Oti og vennene hans har dannet en lokal gruppe natteravner som mot betaling eskorterer folk til og fra hjemmene deres. De oppsøker også barn som er i fare for å bli involvert i narkotikamiljøet. Oti forklarer at grupper som hans er populære i Kibera, siden politiet sjelden patruljerer i de områdene.

Da vi forlater slummen en gang nær midnatt, er utelivet fortsatt i fullt vigør.

Minst en million mennesker bor i Kiberia. Det er nesten en tredjedel av Nairobis befolkning. I Kibera finnes ikke rennende vann, ikke elektrisitet og ingen veier. Det er ikke merket av på kartet engang, siden verken lokale myndigheter eller staten vedkjenner seg dette området. Men Kibera finnes, tro meg. Lukta sitter fortsatt i klærne mine.

sett fra sør

Wanja Thuku er frilansjournalist i Nairobi.

Gados verden

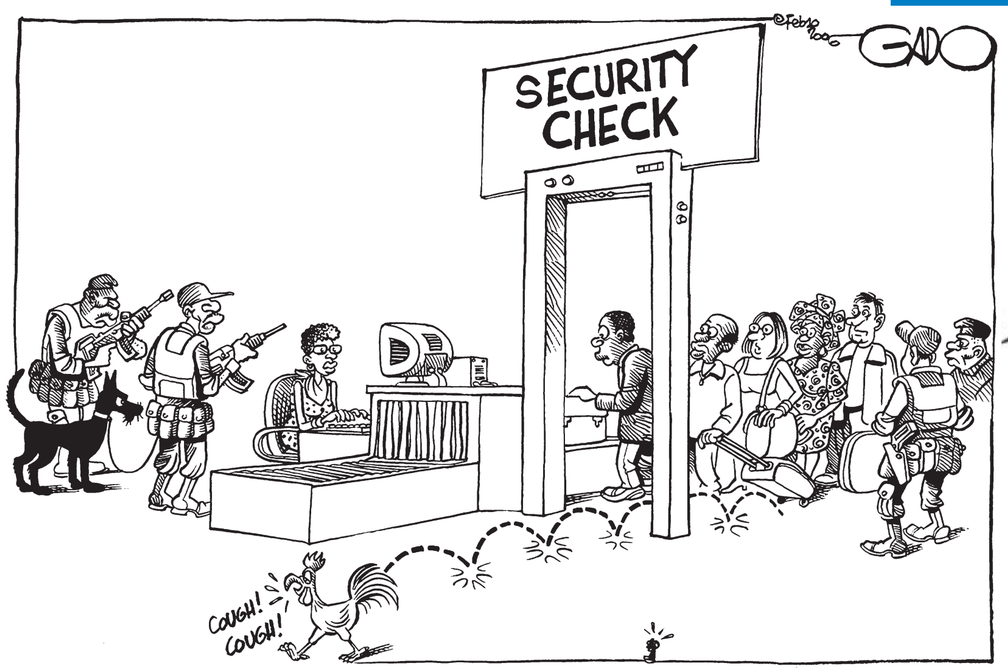

Tanzanianeren **Godfrey Mwampembwa**, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen **Daily Nation**.

LITTERATUR

Biafra – da Norge våknet

I mai 1967 erklærte de oljerike sørøstlige delene av Nigeria seg selvstendig under navnet Biafra. Den nye staten erklærte ett at Sibelius' verker som nasjonalsang. En blodig krig og sultkatastrofe fulgte.

Mange trodde at borgerkrigen skulle bli kortvarig, men Biafrakrigen kom til å vare i tre år – fra 1967 til 1970. Sivilbefolkningen ble utsatt for ufattelige lidelser og anslagsvis én million mennesker mistet livet. Både FN og Organisasjonen for afrikansk enhet (OAU) betraktet konflikten som et nigeriansk «indre anliggende», der andre land ikke hadde noen formell rett til å gripe inn. Verdenssamfunnet forholdt seg stort sett passivt. Bare noen få afrikanske land godkjente Biafra. Også den norske regjering følte seg maktesløs. For John Lyng representerte Biafra-krigen den vanskeligste saken han var stilt overfor som utenriksminister.

bokanmeldelse

Bjørn Magnus Berge:
«Biafra – da Norge våknet»
Dokumentar.
Forlaget Press 2005

I sterk kontrast til den offentlige handlingslammelsen satte en rekke humanitære hjelpeorganisasjoner, med Kirkens Nødhjelp i spissen, i gang et omfattende nødhjelpsarbeid til støtte for sivilbefolkningen på begge sider i konflikten. Over 35 organisasjoner, de fleste kirkelige, fra mer enn 20 land samarbeidet om den største humanitære luftbroen i privat regi som verden til da hadde sett. Enorme mengder mat og medisiner ble fløyet inn, først fra den spanske øya Fernando Poo og senere fra portugisiske São Tomé, og fordelt til flyktningeleire, matstasjoner, sykehus og legestasjoner i Biafra. I løpet av 18 måneder ble det gjennomført over 5000 flygninger med store transportfly.

I bresjen for denne innsatsen sto den ukonvensjonelle presten Elias Berge, generalsekretær i Kirkens Nødhjelp. En mann med et brennende engasjement og utrolige overtalelseskunster og en imponerende dyktig mediestrateg og kommunikator. Forfatteren gir et varmt, men ikke glansbildeaktig, bilde av Elias Berge og kretsen rundt ham.

Boka om Elias Berge, Kirkens Nødhjelp og Biafrakrigen er ført i pennen av hans sønn, Bjørn Magnus Berge. Han har skrevet en god bok som fortjener en bred lesekrets, ikke minst blant de som fulgte Biafrakrigen fra avisspaltene og som vil nikke gjenkjennende til mange av aktørene – den nigerianske lederen Gowon og hans motstykke i Biafra Ojukwu, den svenske flygeren grev von Rosen, den amerikanske våpensmugleren Wharton og vår egen Erik Bye.

Boka viser hvilket enormt engasjement Biafrakrigen vekket i Norge og hvordan hjelpeinnsatsen bidro til å etablere en helt annen rolle for de frivillige organisasjonene i krise- og kriggssituasjoner, langt utover Det Internasjonale Røde Kors' snevre mandat. Biafrakrigen ble også startskuddet på arbeidet for å skape aksept for humanitær intervensjon og interne konflikter som den i Biafra.

Samtidig gir boka en nyttig historisk bakgrunn for forståelsen av dagens Nigeria, der man igjen opplever spenninger og løsrivelsesbestrebelser i de sørøstlige deler av landet og der lederen for den forbudte separatistbevegelsen Mossub, Ralph Uwazurike, står for retten og risikerer dødsstraff for høyforræderi.

JON BECH

høgskolen i oslo

Flerkulturelle og internasjonale studier?

- Flerkulturell forståelse 1, 2 og 3
- Global forståelse 1 og 2
- Utviklingsstudier (bachelorstudium, årsstudium og påbyggingsstudier)

Søknadsfrist: 15. april 2006

Se www.hio.no for mer informasjon og søknadsskjema

Senter for flerkulturelt og internasjonalt arbeid (SEFIA)
Tlf.: 22 45 21 00, e-post: sefia@hio.no

www.hio.no

høgskolen i oslo

Global Journalism

Internasjonal mastergrad i journalistikk med globale perspektiver og fokus på nye medier.

Global Journalism er en mastergrad i journalistikk ved Universitetet i Orebro, Sverige, som gir 120 studiepoeng etter Bolognamodellen.

Mastergraden tilbys i samarbeid med Journalistutdanningen ved Høgskolen i Oslo og journalistutdanningene ved universitetene i Helsinki og Tampere, Finland.

Kunne du tenke deg å:
• utvikle dine evner innenfor internasjonal journalistikk?
• få økt forståelse for journalistikk om Europa, utviklingsland og problemstillinger knyttet til krigs- og fredsjournalistikk?
• mestre medierelatert informasjons- og kommunikasjonsteknologi?
• være en del av et spennende internasjonalt miljø med studenter fra hele verden?

Da kan en mastergrad i Global Journalism være noe for deg!

Les mer om programmet og søknadsprosedyren her:
http://www.magj.se/

Undervisningsspråket er engelsk.

Søknadsfrist: 15. april 2006.

Spørsmål! Ta kontakt med professor Rune Ottosen (rune.ottosen@bi.hio.no), eller direkte til: global.journalism@hum.oru.se

www.hio.no

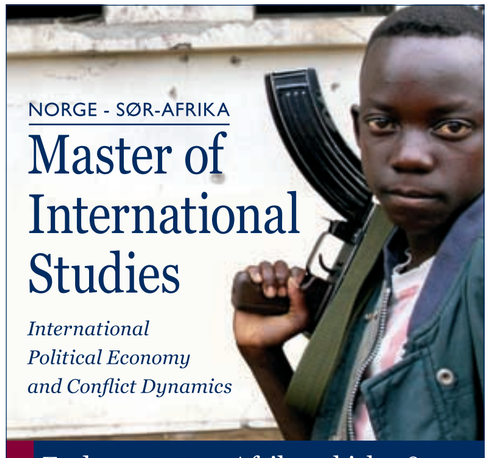

NORGE - SØR-AFRIKA

Master of International Studies

International Political Economy and Conflict Dynamics

Er du opptatt av Afrikas skjebne?

Lurer du på hvorfor Afrika lider av interne konflikter og ekstrem fattigdom?
Ta en to-årig mastergrad med det første semesteret i Oslo.
Les mer på www.bjorknes.no/africa

Bjørknes College
Tlf 22 94 32 20 • college@bjorknes.no
www.bjorknes.no/afrika

BJØRKNES COLLEGE · PRIO International Peace Research Institute, Oslo · Institutt for freddforskning

Norwegian People's Aid

Norwegian People's Aid (NPA) is a non-governmental organisation with close links to the Norwegian labour movement. NPA is involved in humanitarian relief and long-term cooperation in more than 30 countries. We have around 70 expatriates abroad per year in addition to around 2500 locally employed staff members. NPA is one of the world's leading organizations involved in humanitarian mine action. The NPA head office is located in Oslo, Norway.

Programme Manager Development Programme, Sudan

NPA has worked in Southern Sudan since 1986. Following the peace agreement last year, we are in the process of adjusting our work to the new realities. It is our strategic ambition to enhance the long-term development dimension of our work in the country. To enhance this process, we are establishing a new position.

Position number: 08/06
Starting date: 01.06.2006
Place of service: Sudan, Juba
Closing date for applications: 31.03.2006

For more information, please contact:
Special Advisor Laila Nikolaisen, phone +47 22 03 77 51.
Advisor Mads H. Almaas, phone +47 22 03 77 22.

For the full advertisement please see NPA's websites www.folkehjelp.no or www.npaid.org.

nytt om navn

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider Fred Isaksen på e-post: nyttomnavn@akela.no eller på telefon 922 21 487.

Trygve G. Nordby begynte 1. mars som ny generalsekretær i Norges Røde Kors. Nordby ble utpekt som etterfølger etter **Jonas Gahr Støre** 22. desember i fjor. Nordby kommer fra stillingen som direktør i Utlendingsdirektoratet (UDI), en stilling han har hatt siden 2001. Nordby har bred ledererfaring, både fra frivillig virksomhet og offentlig forvaltning. I perioden fra 1990 til 1997 var han generalsekretær i Flyktningerådet. Han var rådmann i Oppegård kommune fra 1997 til 1998 og flyktningpolitisk rådgiver i OSSEs sendelag til Kroatia 1998-99. Fra 1999 til 2001 drev han selvstendig konsulentvirksomhet med oppdrag for blant andre FNs Høykommissær for flyktninger og Den internasjonale Redd Barna-alliansen.

Marte Lid (30!) er ansatt i Informasjonsavdelingen i Norad, og skal jobbe med kontakt med pressen, konferanser og events. Marte Lid kommer fra Involveyourself-kampanjen der hun har vært prosjektleder i to år. Før det har hun jobbet som tekstforfatter, webredaktør og journalist, og vært i Norsk Folkehjelp og SAIH. Marte Lid har en Master i International Communication fra Macquarie University, Sydney.

Eivind Lund (35) er ansatt i Norads informasjonsavdeling som webredaktør for www.norad.no. Han kommer fra Telenor, der han har arbeidet som webredaktør for telenor.no. Lund har bakgrunn som tekstforfatter og journalist.

Rikke Bækkevold (36) tiltrer som daglig leder i Atlas-alliansen 15. mars. Bækkevold kommer fra stilling som underdirektør i Finansdepartementet. Hun har tidligere jobbet seks år i Atlas-alliansen, som økonomirådgiver og bistandsrådgiver og har også bakgrunn fra Norad. Bækkevold tar over etter Knut Harald Ulland. Berthe Stenberg har vært fungerende daglig leder siden september i fjor og går nå tilbake til sin ordinære stilling som bistandsrådgiver.

Thale Berg Husby (32) er ansatt som ny avdelingsleder ved FN-sambandet Øst. Hun er utdannet statsviter fra Universitetet i Oslo og har en Master fra Griffith University. Hun har tidligere jobbet ved Senter for Utvikling og Miljø, ved den norske ambassaden i Jakarta og vært fredsobservatør for EU i Aceh.

Magnus Berge (28) ble nylig fast ansatt som informasjonskonsulent i FN-sambandet. Han var vikar i samme stilling fra august 2004. Berge er utdannet historiker ved Universitet i Oslo, hvor han spesialiserte seg på norske oljeselskaper i Vest-Afrika. Berge har også arbeidserfaring fra denne regionen, som lærer ved en skole i Accra i Ghana. I FN-sambandet vil han ha ansvar for en rekke informasjonstiltak, med et særlig fokus på Afrika sør for Sahara.

Arnt Jerpstad (39) er ansatt i stillingen som ny generalsekretær i Misjonsalliansen. Han tar over etter **Nils-Tore Andersen** som slutter den 1. juni. Jerpstad har tidligere arbeidet for Misjonsalliansen i Ecuador i perioden 1996-2003. Der var han med på å bygge opp organisasjonens arbeid i Guayaquil og han var sterkt involvert i Misjonsalliansens mikrokredittarbeid. Nå kommer han fra stillingen som utenlandssjef i Normisjon. Jerpstad har også vært leder for Kolibri Kapital, ungdomsdiakon og sosionom.

Camilla (29) og **Jostein Garcia de Presno** (30) er ansatt i Misjonsalliansen på Filippinene. Jostein Garcia de Presno er utdannet teolog, mens Camilla Garcia de Presno er barnevernspedagog. Hun kommer fra stillingen som barnevernskurator for enslige mindreårige flyktninger, mens han har arbeidet i bokhandelen Bok og Media. Ekteparet reiste til Filippinene i slutten av februar. Her skal de gå inn som medarbeidere i Misjonsalliansens samfunnsutviklingsprosjekter i Manila.

Kristin (34) og **Håvard Ervik** (35) er ansatt i Misjonsalliansen i Ecuador. Kristin Ervik er sosionom og har i tillegg studert kristendom og diakoni. Hun kommer fra en stilling som familiekonsulent for barnevernet i Fræna kommune. Håvard Ervik er prest og har det siste halvannet året vært sokneprest i Fræna. Paret har tre barn og har tidligere arbeidet for Normisjon i Ecuador. Ekteparet reiste til Ecuador i slutten av februar. Her skal de være vertskap på gjestehuset Casa Alianza og drive oppfølging av norske volontører og praksisstudenter.

Nina Theres Luhr er vikar som prosjektleder i Human Rights House Foundation for **Borghild Krokan** som gikk ut i svangerskapspermisjon 7. februar. Luhr har nylig jobbet to år med menneskerettighetsorganisasjonen Peace Brigades International i Colombia. Arbeidet bestod i å ledsage menneskerettighetsaktivister på fysisk, politisk og moralsk. Luhr vil i HRH jobbe med informasjon, nettverksutvikling og Colombia-prosjektet.

Kjetil Korsveien er ansatt som fundraiser i CARE, og er utdannet fenrik fra forsvaret og har tittelen Sivilmarkedsfører fra BI/NMH (Norges markedshøyskole). Siviloppgaven «Kommersialisering av gründerideer og forskning» handlet om hvilke utfordringer små gründerbedrifter møter med tanke på markedsføring og salg når produktet skal kommersialiseres og selges. Tidligere har Korsveien jobbet med salg på ulike nivåer innen IT-bransjen, og jobbet med salg av rekrutterings- og vikartjenester.

Grete Benjaminsen er ansatt som programkoordinator for Øst-Afrika hos CARE. Hun har en mastergrad i miljø- og utviklingsstudier fra Norges Landbrukshøyskole, og en cand.mag fra Universitet i Oslo med blant annet swahili. Benjaminsen har arbeidet som koordinator og daglig leder hos Tørrlandskoordineringsgruppen (TKG), og tidligere ved blant annet Noragric og Agderforskning. Flere års arbeid for TGK har gitt Benjaminsen god kjennskap til frivillig sektor i Afrika generelt. Hun tiltrer 1. april.

Frode Sundnes (27) ble 15. februar ansatt som Studie- og forskningskoordinator ved Institutt for internasjonale miljø- og utviklingsstudier (Noragric) ved Universitetet for miljø- og biovitenskap, i et 3-årig vikariat. Stillingen innebærer koordinering av Noragrics bachelorprogram og PhD-program i utviklingsstudier, og andre forskningsaktiviteter ved instituttet. Etter studier ved Sefia/HiO og SUM/UiO fullførte han i 2004 en mastergrad i utviklingsstudier ved Noragric, og har siden det jobbet i kortere engasjement med Noragrics studie- og forskningsaktiviteter.

OVERSETTE ÅRSRAPPORTEN FOR 2005?

– TIL ENGELSK, FRANSK eller SPANSK?

Vårt byrå har spesialisert seg på organisasjonsdokumenter for

KIRKE, BISTAND OG MISJON

og vi påtar oss oversettelse av organisasjonens planer, strategier, prosjektbeskrivelser, rapporter og evalueringer og andre sentrale dokumenter.

For brosjyre eller ytterligere informasjon, kontakt oss gjerne på e-mail adresse: rvassal@start.no eller mobilnr. 975 86 856.

Vassal Translations

Svar
hvem? hvor? hva i all verden?

1. Tidligere utviklingsminister Anne Kristin Sydnes (Ap).
2. Portugal
3. Indonesia
4. Bangladesh, som delte sisteplassen med det afrikanske landet Tsjad.
5. Zimbabwe
6. 1,25 milliarder
7. Coca-Cola
8. Solidaritetsskatt på flytrafikk
9. Ingen
10. Nepal
11. Lhasa i Tibet (3630 m.o.h.)
12. I Sør-Afrika
13. Snøens område
14. Kina
15. Nigeria
16. Iran, Kuwait og Irak
17. Damaskus
18. Nepal
19. Liberia
20. Den indiske jernbanen.

Alt riktig: Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!
15-19: Verden trenger deg.
10-14: Du kan se framtiden lyst i møte.
5-9: Ikke så verst.
1-4: Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?
0: Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

Neste **bistandsaktuelt** utkommer ca. 7. april

Litt mer enn krig og katastrofer…

Er du opptatt av utviklingslandenes situasjon?
Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utviklingen? Om de mange små skrittene for å unngå sult-katastrofer og krig? Nå har du muligheten.

X **JA**, jeg vil ha et gratis-abonnement på fagbladet Bistandsaktuelt.

Navn
Gate- og/eller leilighetsadresse (etasje og leilighetsnummer, hvis mulig)
Postboks
Postnummer Poststed

NB! Vennligst oppgi gate-/leilighets- og evnt. postboksadresse. Hoveddelen av opplaget distribueres med avisbud.

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.no

PORTO

bistandsaktuelt
Norad,
boks 8034 Dep.,
0030 OSLO

siste

VISSTE DU AT...
Til sammen 25,3 millioner mennesker i 2005 var på flukt i eget land.

Kilde: Flyktninghjelpen

«Så lenge hodet ditt ikke er kuttet av, er det fortsatt håp for deg.»

Ordtak fra Haiti

Afrika elsker Nollywood

Nigeria har verdens tredje største filmindustri

LAGOS (b-a): USA har sitt Hollywood, mens Asia sverger til filmdrama fra Bollywood. I Afrika er det Nollywood-filmene fra Nigeria folk vil se. Minst 500 «hjemmevideo»-filmer produseres årlig i Nigeria.

• I NIGERIA:
SYNNØVE ASPELUND (TEKST)
OG FREDRIK NAUMANN (FOTO)

– Make-up! Jeg trenger pudder, NÅ!

Svetten renner fra pannen til Kanayo o Kanayo, en av Nigerias store filmstjerner. For tredje gang må filmingen av den samme scenen avbrytes på grunn av Kanayos svettedråper. I det lille, aircondition-frie rommet sniker den varme, klamme Lagos-lufta seg inn og gjør sitt til at filminnspillingen går tregt denne ettermiddagen. Make-up-jentene pudrer så fort de kan, før regissøren utålmodig roper «action». Samtalen mellom «delstatsguvernøren og hans elskerinne» er i gang igjen. Filmen dreier seg om storpolitikk og kamp om hvem som skal bli landets neste president, men hovedpoenget er å vise hvordan dette spillet virker inn på enkeltpersonene og familiene rundt, forteller regissør Adim.

– Det er nettopp fokuset på familien og de personlige historiene som gjør Nollywood-filmene så populære, tror han.

Romantiske scener som denne er populære og gjør Nigerias filmindustri til en suksess langt utenfor landets grenser. I hovedrollene: **Ini Edo** (t.v.) og filmstjernen **Kanayo o Kanayo**.

FOTO: FREDRIK NAUMANN

Ikke Rambo. Nigerias filmindustri, som går under betegnelsen «Nollywood», er blitt en suksess langt utenfor landets grenser. I Sør-, Øst- og Vest-Afrika har de nigeriansk-produserte filmene danket ut Hollywood, ifølge Adim. Også i vestlige land som USA, Storbritannia og Tyskland er det mulig å få tak i Nollywood-filmene. På det meste intense ble det i fjor lansert 54 nye filmer på bare en uke, og de Nollywood-frelste ser ikke ut til å få nok.

– Vi lager ikke filmer der Rambo-typer hopper ned fra skyskrapere og skyter vilt rundt seg. Det er mye drama, hevn og lidelse i våre filmer, men likevel er det en annen setting og fortellerstil, som gjør det lettere for afrikanere å identifisere seg med våre filmer enn med det som for eksempel kommer fra Hollywood, sier Adim.

Han mener det er den gode historien, med fokus på nære, menneskelige forhold, som karakteriserer Nollywood-filmene. Selv har han laget nærmere 100 filmer i løpet av de siste ti årene. Men til tross for et enormt produksjonstempo, er han ikke bekymret for at det går utover kvaliteten.

– Jeg jobber minst ti timer hver dag, ofte mer. Filmene er bra nok, men vi har lave budsjetter og lite teknisk utstyr.

I Nigerias «filmhovedstad» Lagos lanseres det rundt ti nye filmer hver uke.

– Fokuset på familien og de personlige historiene gjør Nollywood-filmene så populære, sier regissør **Adim**.

Hjemmesnekret søppel? De fleste Nollywood-filmene spilles inn i løpet av et par uker og koster rundt 100.000 norske kroner. Og utstyret er enkelt – med bare ett kamera må Adim filme den samme scenen mange ganger for å få det hele fra ulike vinkler. Også kulissene er «low budget».

– Jeg liker best å filme utendørs, ellers blir det veldig såpeoperaaktig. Helst skal 70 prosent av filmingen foregå ute, sier Adim.

Nollywood-filmene tilhører «hjemmevideo»-sjangeren, og selges som dvd- og videokassetter på gata, på markeder og i videobutikker for 15-20 norske kroner per stykk. Selv om filmene er utrolig populære blant et bredt afrikansk publikum, finnes det kritikere som mener de er for hjemmesnekret søppel å regne – både innholdsmessig og teknisk. Det er for mye hekseri og trolldom, alltid de samme, overdramatiske historiene og elendig kvalitet, hevder kritikerne. Nollywood-entusiastene mener på sin side at det må tas høyde for at nigeriansk filmindustri fortsatt er «ung» og at det er dette folk vil ha.

Vil ha mer eksport. Sammenlignet med det rike Hollywood er naturlig nok Nollywood for en fattiggutt å regne. Likevel er det penger å hente i det som er blitt verdens tredje største filmindustri, etter USA og India. Tallene for omsetningen varierer, men forsiktige anslag tilsier minst 50 millioner amerikanske dollar hvert år.

– Nollywood er en kommersiell suksess, selv om det fortsatt er innenfor rammen av en utviklingsøkonomi. I tillegg til en del penger, skaper det også mange jobber, sier Adim. Skuespilleren Kanayo o Kanayo er blant dem som har levd godt av Nollywood. Han var med i det som regnes som den første Nollywood-filmen, «Living in Bondage» fra 1992. Siden den gang har han spilt inn rundt 170 filmer, og er blitt stor stjerne på Nollywood-himmelen.

– Jeg prøver å leve et normalt liv, bare være den jeg er og snakke med folk flest. Men Gud har gitt meg en stor gave – det er blitt slik at filmene jeg er med i er garantert å selge bra, sier han.

Kanayo o Kanayo mener det bør satses enda mer på å eksportere Nollywood-filmer til land utenfor Afrika.

– Det vil gi folk der ute et litt annet inntrykk av afrikanere og vårt hverdagsliv enn det som vanligvis blir servert.